

Data publikacji: 24-04-2012

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VIII KADENCJA**

Warszawa, dnia 18 kwietnia 2012 r.

Druk nr 97

**PREZES
TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO**

**Pan
Bogdan BORUSEWICZ
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Szanowny Panie Marszałku,

Na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.) uprzejmie przekazuję **Informację o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w 2011 roku**, zatwierdzoną przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału, a następnie zaprezentowaną na publicznym posiedzeniu Zgromadzenia 4 kwietnia 2012 r.

(-) prof. Andrzej Rzepliński

INFORMACJA

O ISTOTNYCH PROBLEMACH
WYNIKAJĄCYCH Z DZIAŁALNOŚCI
I ORZECZNICTWA
TRYBUNAŁU KONSTITUCYJNEGO
W 2011 ROKU

WYDAWNICTWA

Warszawa 2012

Spis treści

Wykaz ważniejszych skrótów	7
Rozdział I. Pozycja ustrojowa i kompetencje Trybunału Konstytucyjnego	9
1. Skład, kadencja i wybór sędziów Trybunału Konstytucyjnego	9
2. Kompetencje Trybunału Konstytucyjnego	10
3. Kryteria oraz metody kontroli	16
Rozdział II. Wybrane, podstawowe problemy w orzecznictwie z 2011 r.	21
1. Konstytucyjne standardy tworzenia prawa	21
1.1. Standardy wynikające z zasady demokratycznego państwa prawnego	21
1.1.1. Zasada zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz zasada pewności prawa	21
1.1.2. Zasada ochrony praw słusznie nabytych	22
1.1.3. Zasada ochrony interesów w toku	22
1.1.4. Zasada poprawnej legislacji	23
1.1.5. Zasada określoności prawa	23
1.1.6. Zakaz retroakcji	24
1.2. Zasada proporcjonalności	24
1.3. Zasada sprawiedliwości społecznej	24
1.4. Tryb ustawodawczy	25
1.4.1. Nakaz poszanowania reguł stanowienia prawa	25
1.4.2. Obowiązek określenia skutków finansowych regulacji w uzasadnieniu projektu ustawy	25
1.4.3. Wymaganie dopełnienia obowiązków konsultacyjnych	26
1.4.4. Zakres poprawek senackich w postępowaniu ustawodawczym	26
1.5. Przekazywanie kompetencji normotwórczych	26
1.5.1. Obowiązek uregulowania w aktach prawa powszechnie obowiązującego statusu prawnego podmiotów niepodlegających organizacyjnie organom prawodawczym	26
1.5.2. Podział kompetencji prawodawczych między ustawodawcę a prawodawcę wykonawczego	27
1.5.3. Podział kompetencji prawotwórczych w zakresie kształtowania prawa daninowego	27
1.5.4. Upoważnienie do wydania rozporządzenia	28
2. Funkcjonowanie władz publicznych i ich relacje z innymi podmiotami	28
2.1. Gwarancje niezależności finansowej samorządu terytorialnego wobec władz centralnych	28
2.2. Stosunek władz publicznych do kościołów i innych związków wyznaniowych	29
2.3. Status urzędników administracji publicznej a reformy tej administracji	30
2.4. Konstytucyjne standardy prawa wyborczego	32

3. Konstytucyjny status jednostki	35
3.1. Wolności i prawa osobiste	35
3.1.1. Konstytucyjny status dziecka	35
3.1.2. Konstytucyjna wolność wyrażania poglądów	35
3.1.3. Standardy konstytucyjne w zakresie prawa karnego	36
3.1.4. Ekstradycja obywatela polskiego	37
3.2. Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne.....	37
3.2.1. Konstytucyjna ochrona prawa własności i innych praw majątkowych	37
3.2.2. Konstytucyjne wolności w sferze aktywności zawodowej i gospodarczej	41
3.2.3. Nauka w szkołach publicznych	44
3.2.4. Konstytucyjna pozycja rodziny	44
3.2.5. Konstytucyjna ochrona konsumentów	45
3.3. Prawo do sądu oraz odpowiedzialność odszkodowawcza organów władzy publicznej	47
3.3.1. Prawo do sądu.....	47
3.3.2. Odpowiedzialność odszkodowawcza organów władzy publicznej	49
3.4. Obowiązki konstytucyjne	50
4. Prawo polskie a prawo międzynarodowe i prawo Unii Europejskiej.....	50
4.1. Kontrola konstytucyjności ratyfikowanej umowy międzynarodowej	50
4.2. Prawo pochodne Unii Europejskiej w krajowym porządku prawnym	51
4.2.1. Kontrola konstytucyjności rozporządzeń UE	51
4.2.2. Kompetencje jurysdykcyjne Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Sprawiedliwości UE	52
4.2.3. Warunki kontroli zgodności postanowień pochodnego prawa unijnego w trybie skargi konstytucyjnej.....	53
4.2.4. Potencjalne skutki wyroku o niekonstytucyjności norm prawa pochodnego UE	54
4.2.5. Zbieżność aksjologiczna prawa polskiego i prawa unijnego.....	54
4.3. Standardy wynikające z orzecznictwa ETPC	55
4.4. Standardy wynikające z przepisów prawa międzynarodowego	55
Rozdział III. Skutki orzeczeń dla działalności prawodawczej	57
1. Konstytucyjny obowiązek prawodawcy wykonywania orzeczeń	57
2. Zmiany w prawie konieczne, zalecane lub sugerowane w związku z orzeczeniami	59
2.1. Konieczność działań prawodawczych	59
2.1.1. Wyroki z odroczeniem terminu utraty mocy	59
2.1.2. Inne wyroki wymagające wykonania	61
2.2. Zalecenia uzgodnienia brzmienia niekonstytucyjnych przepisów z treścią sentencji	62
2.3. Sugestie zmian w prawie wynikające z innych wyroków	63
2.4. Postanowienia sygnalizacyjne	64
3. Analiza działań prawodawczych prowadzonych w 2011 r. w reakcji na orzeczenia.....	65

3.1. Konsekwentna poprawa stanu wykonywania orzeczeń.....	65
3.2. Aktywność Senatu	66
3.3. Aktywność Rady Ministrów	68
3.4. Aktywność innych organów prawodawczych	69
4. Aktualne problemy związane z wykonywaniem orzeczeń przez prawodawcę	70
4.1. Przypadki nieterminowej reakcji na wyroki odraczające	70
4.2. Problemy związane z prewencyjną kontrolą konstytucyjności ustaw	71
4.3. Kontrola konstytucyjności w następstwie niewykonania orzeczenia.....	72
4.4. Przerwanie prac ustawodawczych nad wykonaniem orzeczeń	73
4.5. Zaległości w wykonywaniu orzeczeń.....	74
Rozdział IV. Dialog Trybunału z organami stosowania prawa.....	76
1. Uwagi wprowadzające.....	76
2. Wzajemne uwzględnianie dorobku orzeczniczego.....	76
3. Powszechnie obowiązująca moc orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego	78
4. Wznowienie postępowania jako następstwo stwierdzenia niekonstytucyjności ...	80
5. Obowiązek prokonstytucyjnej wykładni prawa w procesie jego stosowania.....	81
6. Wskazówki dla organów stosowania prawa zawarte w uzasadnieniach orzeczeń Trybunału.....	82
Rozdział V. Działalność pozaorzecznicza	85
1. Uwagi wprowadzające.....	85
2. Uroczystości oraz konferencje naukowe zorganizowane w siedzibie Trybunału Konstytucyjnego	85
3. Współpraca międzynarodowa.....	86
4. Działalność informacyjna i edukacyjna.....	88
5. Zawieszenie waloryzacji wynagrodzeń sędziów konstytucyjnych	91
ZAŁĄCZNIKI	93
Załącznik nr 1. Analiza danych statystycznych dotyczących wpływu spraw	95
Załącznik nr 2. Analiza danych statystycznych dotyczących spraw zakończonych.....	98
Załącznik nr 3. Rodzaje rozstrzygnięć zawartych w wyrokach.....	107
Załącznik nr 4. Wzorce kontroli w sprawach zakończonych wyrokiem	108
Załącznik nr 5. Przedmiot kontroli w sprawach zakończonych wyrokiem	111
Załącznik nr 6. Przegląd treści sentencji wyroków zapadłych w 2011 r.	122
Załącznik nr 7. Charakterystyka postanowień o umorzeniu postępowania	150
Załącznik nr 8. Przegląd zdań odrębnych zgłoszonych do wyroków i postanowień Trybunału wydanych w 2011 r.	155
Załącznik nr 9. Zestawienie wyroków z 2011 r. odraczających termin utraty mocy niekonstytucyjnych przepisów lub aktów normatywnych.....	160
Załącznik nr 10. Zestawienie wyroków i postanowień sygnalizacyjnych wydanych w 2011 r. oczekujących na reakcję prawodawcy	162

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2011 roku

Załącznik nr 11. Zestawienie zaległych orzeczeń pozostawionych bez odpowiedniej reakcji prawodawcy	163
Załącznik nr 12. Zestawienie orzeczeń, w związku z którymi dokonanie zmian w prawie zostało uznane przez Senat, RCL lub adresata sygnalizacji za zbędne lub niewykonalne przy jednoczesnym braku aktualnie toczących się prac legislacyjnych w związku z danym orzeczeniem	166

Wykaz ważniejszych skrótów

ABW – Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
AW – Agencja Wywiadu
ETPC – Europejski Trybunał Praw Człowieka
FUS – Fundusz Ubezpieczeń Społecznych
GUS – Główny Urząd Statystyczny
IPN – Instytut Pamięci Narodowej
KNF – Komisja Nadzoru Finansowego
KRRiT – Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji
KSAP – Krajowa Szkoła Administracji Publicznej
NIK – Najwyższa Izba Kontroli
NSA – Naczelny Sąd Administracyjny
PAN – Polska Akademia Nauk
PRL – Polska Rzeczpospolita Ludowa
RCL – Rządowe Centrum Legislacji
RM – Rada Ministrów
RP – Rzeczpospolita Polska
RPO – Rzecznik Praw Obywatelskich
SN – Sąd Najwyższy
TK – Trybunał Konstytucyjny
TSUE – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
UE – Unia Europejska
WAT – Wojskowa Akademia Techniczna
WSA – Wojewódzki Sąd Administracyjny

Rozdział I

Pozycja ustrojowa i kompetencje Trybunału Konstytucyjnego

1. Skład, kadencja i wybór sędziów Trybunału Konstytucyjnego

W skład Trybunału Konstytucyjnego wchodzi **15 sędziów wybranych** przez Sejm **na 9-letnie kadencje**.

Konstytucja wprowadza zasadę indywidualnego wyboru sędziów spośród osób wyróżniających się wiedzą prawniczą oraz zakaz ponownego ich wyboru (art. 194 ust. 1). Jedną z konsekwencji indywidualnego wyboru jest odrębny bieg kadencji każdego sędziego.

W grudniu 2010 r., gdy wygasła kadencja czworga sędziów Trybunału, Sejm wybrał trzech sędziów. Dlatego z początkiem 2011 r. **jedno stanowisko czasowo pozostawało nieobsadzone**.

Trybunał funkcjonował wówczas w składzie 14 sędziów: Stanisław Biernat, Zbigniew Cieślak, Maria Gintowt-Jankowicz, Mirosław Granat, Wojciech Hermeliński, Adam Jamróz, Marek Kotlinowski, Teresa Liszcz, Ewa Łętowska, Stanisław Rymar, Andrzej Rzepliński, Piotr Tuleja, Sławomira Wronkowska-Jaśkiewicz, Marek Zubik.

Skład Trybunału został uzupełniony w dniu 5 stycznia 2011 r., wraz z wyborem na sędzię Małgorzaty Pyziak-Szafnickiej. W dniu 27 maja 2011 r., w związku z zakończeniem kadencji sędzi Ewy Łętowskiej, Sejm dokonał wyboru Andrzeja Wróbla na stanowisko sędziego Trybunału.

Funkcję Prezesa Trybunału pełnił sędzia Andrzej Rzepliński, a funkcję Wiceprezesa – sędzia Stanisław Biernat.

SKŁAD TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO NA KONIEC 2011 R.

	SĘDZIA TRYBUNAŁU	UPLÝW KADENCJI
1	Adam Jamróz	22 lipca 2012 r.
2	Maria Gintowt-Jankowicz	6 listopada 2015 r.
3	Wojciech Hermeliński	6 listopada 2015 r.
4	Marek Kotlinowski	6 listopada 2015 r.
5	Zbigniew Cieślak	2 grudnia 2015 r.
6	Teresa Liszcz	8 grudnia 2015 r.
7	Mirosław Granat	27 kwietnia 2016 r.
8	Andrzej Rzepliński (Prezes Trybunału)	19 grudnia 2016 r.
9	Stanisław Biernat (Wiceprezes Trybunału)	26 czerwca 2017 r.
10	Sławomira Wróńska-Jaśkiewicz	6 maja 2019 r.
11	Stanisław Rymar	3 grudnia 2019 r.
12	Piotr Tuleja	3 grudnia 2019 r.
13	Marek Zubik	3 grudnia 2019 r.
14	Małgorzata Pyziak-Szafnicka	5 stycznia 2020 r.
15	Andrzej Wróbel	29 maja 2020 r.

2. Kompetencje Trybunału Konstytucyjnego

(1) Kognicja Trybunału obejmuje przede wszystkim **kontrolę pionowej (hierarchicznej) zgodności** aktów normatywnych z aktami o wyższej mocy:

- ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją;
- ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie;
- przepisów prawa wydawanych przez centralne organy państwowe z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami.

Trybunał **nie dokonuje poziomej kontroli zgodności**, a więc aktów o tej samej mocy prawnej. Rozstrzyganie takich sprzeczności należy do kompetencji organów stosujących prawo, które mają możliwość sięgnięcia po odpowiednie metody wykładni i reguły kolizyjne (np. *wyrok z 7 kwietnia 2011 r., K 4/09*).

(2) Katalog aktów normatywnych mogących stanowić przedmiot kontroli w trybie skargi konstytucyjnej zdefiniowany został w Konstytucji w sposób autonomiczny i niezależny od art. 188 pkt 1-3. Obejmuje on każdy akt normatywny, o ile tylko stanowił podstawę ostatecznego rozstrzygnięcia w indywidualnej sprawie jednostki. **Przedmiotem kontroli Trybunału w trybie skargi konstytucyjnej mogą być zatem rozporządzenia unijne, będące aktami prawa pochodnego Unii Europejskiej.** Stanowią one część obowiązującego w Polsce porządku prawnego, są bezpośrednio stosowane i w taki też sposób kształtują sytuację prawną jednostki. Kontrola przez Trybunał tego rodzaju ak-

tów jest ograniczona wyłącznie do badania ich zgodności z Konstytucją, ponieważ ocena zgodności prawa pochodnego z traktatami europejskimi zastrzeżona została do kognicji Trybunału Sprawiedliwości UE (*wyrok z 16 listopada 2011 r., SK 45/09*).

Z punktu widzenia potencjalnych wzorców kontroli, w postępowaniu zainicjowanym skargą konstytucyjną podnieść można jedynie zarzuty oparte na naruszeniu tych postanowień Konstytucji, w których ujęte zostały wolności albo prawa podmiotowe jednostki. Dopuszczalnych wzorców kontroli nie stanowią – co do zasady – postanowienia Konstytucji dotyczące zasad ustroju państwa czy kierunków działania organów władzy publicznej (np. *wyrok z 12 kwietnia 2011 r., SK 62/08*) a także postanowienia umów międzynarodowych, nawet jeśli dotyczą praw i wolności jednostki (np. *wyrok z 14 grudnia 2011 r., SK 42/09, postanowienie z 5 lipca 2011 r., SK 3/10*).

(3) Przedmiotem kontroli Trybunału w ramach badania hierarchicznej zgodności aktów normatywnych są zasadniczo **akty obowiązujące**. Utrata mocy obowiązującej aktu powoduje konieczność umorzenia postępowania.

Nie zawsze jednak formalna derogacja aktu normatywnego albo jego części oznacza utratę mocy obowiązującej w rozumieniu ustawy o Trybunale. Niekiedy akt uchylony może (np. na podstawie norm międzyczasowych) nadal stanowić źródło adresowanych do podmiotów prawa nakazów i zakazów powinno zachowania (a wówczas „obowiązuje” w rozumieniu art. 39 ustawy o Trybunale). Należy jednak odróżnić sytuacje, kiedy akt derogowany stosowany jest wyłącznie do oceny i ustalenia skutków prawnych przeszłych zachowań tych podmiotów. Wówczas – jako że definitywnie przestał być elementem systemu prawnego – utracił moc obowiązującą w rozumieniu art. 39 ustawy o Trybunale (np. dekret o stanie wojennym: *wyrok z 16 marca 2011 r., K 35/08*; przepisy regulujące postępowanie przed Komisją Majątkową: *wyrok z 8 czerwca 2011 r., K 3/09*).

(4) Wyjątkowo Trybunał dokonuje **kontroli aktów, które utraciły moc obowiązującą, jeśli jest to konieczne dla zapewnienia ochrony konstytucyjnych wolności i praw jednostki**, zarówno w ramach kontroli konkretnej jak i abstrakcyjnej (*wyrok z 16 marca 2011 r., K 35/08*).

O konieczności kontroli należy mówić wówczas, kiedy nie istnieje żaden alternatywny środek prawny mogący prowadzić do zmiany sytuacji prawnej definitywnie ukształtowanej przed uchyleniem kwestionowanego przepisu, a jednocześnie orzeczenie o niekonstytucyjności stanowić będzie skuteczny środek przywrócenia ochrony naruszonych praw i wolności konstytucyjnych, np. w drodze wznowienia postępowania (*wyrok z 16 marca 2011 r., K 35/08; wyrok z 8 czerwca 2011 r., K 3/09*).

Warunki ustalenia konieczności kontroli przepisów uchylonych różnią się w zależności od tego, czy mowa o przepisach materialnych czy proceduralnych. W przypadku przepisów materialnych orzeczenie o niekonstytucyjności w znacznie szerszym stopniu daje możliwość ukształtowania sytuacji jednostki z poszanowaniem jej konstytucyjnych praw i wolności w toku procedur wznowieniowych. Nie każda natomiast niekonstytucyjność przepisów proceduralnych prowadzi będzie do naruszenia konstytucyjnych praw i wolności. Warunkiem koniecznym poddania kontroli Trybunału derogowanych przepisów proceduralnych jest stwierdzenie, że zakwestionowany przepis jest sprzeczny ze standardami sprawiedliwości proceduralnej, a jednocześnie sprzeczność ta miała istotny wpływ na treść rozstrzygnięć w sprawach indywidualnych (*wyrok z 16 marca 2011 r., K 35/08*).

Czynnik czasu nie wyłącza automatycznie kognicji Trybunału. Nie ma także znaczenia liczba podmiotów, w stosunku do których stan naruszenia konstytucyjnych praw i wolności może zostać uchylony wobec orzeczenia o hierarchicznej niezgodności. W razie wątpliwości co do spełnienia przesłanek kontroli przepisów derogowanych istnieje w szczególnie uzasadnionych przypadkach swoiste **domniemanie dopuszczalności kontroli** (*wyrok z 16 marca 2011 r., K 35/08* w sprawie dekretu o stanie wojennym).

(5) Kontrolą Trybunału mogą być objęte ustawy, które jeszcze nie nabrały mocy obowiązującej.

Kontrola prewencyjna wykazuje pewną specyfikę względem kontroli następczej, która dokonywana jest już po publikacji aktu normatywnego. Wyłącznie kompetencję do wszczęcia kontroli prewencyjnej ma Prezydent RP, a Konstytucja zawęży katalog dopuszczalnych wzorców oraz aktów mogących stanowić przedmiot kontroli w tym trybie (np. *wyrok z 14 czerwca 2011 r., Kp 1/11*).

(6) Kontrola następcza może przybrać postać **kontroli abstrakcyjnej** (na wnioski i bez powiązania z indywidualną sprawą) albo **kontroli konkretnej** (wszczynanej na podstawie skargi konstytucyjnej lub pytania prawnego i związanej z konkretną sprawą indywidualną).

Kompetencja do wniesienia wniosku o **abstrakcyjną kontrolę norm** przysługuje: Prezydentowi RP, Marszałkowi Sejmu, Marszałkowi Senatu, Prezesowi RM, Pierwszemu Prezesowi SN, Prezesowi NSA, Prokuratorowi Generalnemu, Prezesowi NIK oraz RPO. Z wnioskiem wystąpić może również grupa co najmniej 50 posłów lub 30 senatorów. Zakończenie kadencji Sejmu i Senatu (a tym samym wygaśnięcie mandatów poselskich i senatorskich w danej kadencji) powoduje utratę legitymacji czynnej inicjatorów postępowania przed Trybunałem, a w konsekwencji – umorzenie postępowania przez Trybunał (np. *postanowienie z 29 listopada 2011 r., K 34/09*).

Podmioty te mają nieograniczoną legitymację do zainicjowania postępowania przed Trybunałem, a więc w oderwaniu od tego, czy kwestionowana treść normatywna wiąże się z zakresem ich zadań i kompetencji.

Kontrola abstrakcyjna może zostać wszczęta także na wniosek jednego z podmiotów o tzw. legitymacji szczególnej: Krajową Radę Sądownictwa, organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego, ogólnokrajowe organy związków zawodowych, ogólnokrajowe władze organizacji pracodawców i organizacji zawodowych oraz kościoły i inne związki wyznaniowe. Legitymacja szczególna pozostaje ograniczona do spraw objętych zakresem działania tych podmiotów. Na przykład zakres zaskarżenia koncentrujący się na przepisach o maksymalnej stawce taksy notarialnej uzasadniał legitymację Krajowej Rady Notarialnej do wystąpienia z wnioskiem o zbadanie przez Trybunał ich konstytucyjności (wyrok z 7 lipca 2011 r., *U 8/08*).

(7) Tzw. **kontrola konkretna** ma miejsce w przypadku postępowania zainicjowanych wniesieniem **skargi konstytucyjnej** przez jednostkę albo skierowaniem **pytania prawnego** przez sąd.

Założeniem mechanizmu rozpoznawania **skarg konstytucyjnych** jest ochrona statusu jednostki poprzez stwierdzenie niekonstytucyjności i derogowanie przez Trybunał przepisów, które zostały zastosowane jako podstawa rozstrzygnięcia w indywidualnej sprawie jednostki i które doprowadziły do naruszenia jej praw i wolności konstytucyjnych. Zakwestionowanymi przepisami mogą być zarówno regulacje natury materialnoprawnej jak i proceduralnej – pod warunkiem jednak, że mają wpływ na orzekanie o treści konstytucyjnych praw, wolności lub powinności jednostek (*postanowienie z 16 lutego 2011 r., SK 40/09*).

Aby skarga była dopuszczalna, należy wykazać, że naruszenie praw i wolności skarżącego w wyniku zastosowania niekonstytucyjnych przepisów w jego indywidualnej sprawie ma charakter aktualny i rzeczywisty. Późniejsze zniewielizowanie przez ustawodawcę regulacji materialnoprawnej oraz wprowadzenie regulacji proceduralnej dopuszczającej wznowienie i zweryfikowanie postępowania sądowych, a tym samym umożliwienie uchylecia stanu naruszenia konstytucyjnych praw i wolności bez konieczności uzyskania orzeczenia przez Trybunał, powoduje utratę aktualnego interesu prawnego skarżącego w merytorycznym rozpoznaniu jego skargi konstytucyjnej oraz umorzenie postępowania przed Trybunałem (*postanowienie z 20 czerwca 2011 r., SK I/11*). Warunkiem wniesienia skargi konstytucyjnej jest również, aby orzeczenie, w którym przepis naruszający prawa i wolności konstytucyjne został zastosowany, miało charakter ostateczny, co oznacza brak dalszych środków jego zaskarżenia (wyrok z 21 września 2011 r., *SK 6/10*).

Katalog podmiotów uprawnionych do skutecznego wniesienia skargi konstytucyjnej nie jest nieograniczony. Niezbędne jest wykazanie, że skarżący pozostaje podmiotem konstytucyjnych praw i wolności. Skarżącym nie może być podmiot realizujący funkcje władzy publicznej. Z tego względu Trybunał wyklucza legitymację skargową jednostek samorządu terytorialnego, biorących udział w sprawowaniu władzy podczas wykonywania zadań publicznych, oraz publicznych podmiotów gospodarczych, służących państwu do wykonywania jego zadań (np. *postanowienie z 6 kwietnia 2011 r., SK 21/07*). Również partie polityczne, w zakresie realizacji konstytucyjnej funkcji polegającej na dążeniu do uzyskania wpływu na politykę państwa, stają się elementem systemu politycznego i występują jako podmioty publiczne. Nie mogą tym samym skutecznie korzystać z instrumentu skargi (*postanowienie z 15 września 2011 r., Ts 256/09*). Dopuszczalne jest natomiast w drodze skargi konstytucyjnej poszukiwanie przez komornika ochrony swoich interesów majątkowych (*wyrok z 13 grudnia 2011 r., SK 44/09*).

Z **pytaniem prawnym** może zwrócić się każdy sąd, o ile od rozstrzygnięcia przez Trybunał wątpliwości co do konstytucyjności zakwestionowanego przepisu zależy rozstrzygnięcie w zawisłej przed sądem sprawie. Przedmiotem pytania może stać się taki przepis, którego wyeliminowanie z porządku prawnego spowoduje, że rozstrzygnięcie sądowe, którego może stanowić podstawę, będzie inne. Przesłanka relewancji rozumiana być powinna szerzej niż przesłanka uzależniająca dopuszczalność skargi konstytucyjnej od tego, aby przepis był podstawą ostatecznego orzeczenia. Przedmiotem pytania prawnego może być także inna norma niż norma składająca się na podstawę rozstrzygnięcia (w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji), o ile wykazana zostanie jej relewantność dla sprawy toczącej się przed sądem (*wyrok z 12 maja 2011 r., P 38/08*).

Podobnie normy o charakterze ustrojowym albo proceduralnym mogą stać się przedmiotem pytania prawnego w sytuacji, gdy od oceny ich konstytucyjności przez Trybunał zależy ewentualne odmienne ukształtowanie podstawowych ram ustrojowych lub proceduralnych postępowania sądowego, choćby w celu uzgodnienia tychże ram z konstytucyjnymi standardami rzetelnej i sprawiedliwej procedury (zob. *wyrok z 12 maja 2011 r., P 38/08*).

Kwestia udowodnienia, w jaki sposób rozstrzygnięcie sprawy zależy od orzeczenia przez Trybunał o niekonstytucyjności przepisu, należy do sądu, który zwraca się z pytaniem prawnym. Nie wyłącza to jednak obowiązku Trybunału zweryfikowania samodzielnie spełnienia przesłanek dopuszczalności pytania prawnego. Umorzenie postępowania ze względu na niespełnienie przesłanki relewancji powinno jednak nastąpić wyłącznie w sytuacjach oczywistych (*wyrok z 12 maja 2011 r., P 38/08*).

Pytanie prawne jest dopuszczalne dopiero wówczas, gdy wątpliwości sądu są rzeczywiste, obiektywne i poważne, i to w takim stopniu, że nie jest możliwe ich samodzielnie rozstrzygnięcie z zastosowaniem wykładni przepisów w zgodzie z Konstytucją (*wyrok z 13 września 2011 r., P 33/09*).

(8) Trybunał nie ma kompetencji do orzekania w przedmiocie **zaniechań ustawodawczych**, a więc w sytuacji, w której prawodawca nie wydał całej ustawy (czy poszczególnych przepisów) choćby, obowiązek jej wydania wynikał z Konstytucji, pozostawiał w całości określone zagadnienie poza regulacją prawną. Trybunał może jednakże orzekać o pominięciach ustawodawczych, tj. gdy w wydanej ustawie **regulacja jest niepełna i fragmentaryczna z punktu widzenia określonych wzorców konstytucyjnych** (np. *wyroki: z 3 marca 2011 r., K 23/09; z 13 czerwca 2011 r., SK 41/09*).

(9) Poza kognicją Trybunału pozostaje ocena **sposobu działania i sprawności organów stosowania prawa czy weryfikacja zarzutów przewlekłości postępowania** (np. *postanowienie z 3 sierpnia 2011 r., SK 13/09*). Trybunał nie ma również kompetencji do oceny konstytucyjności **aktów stosowania prawa, rozstrzygania sporów interpretacyjnych oraz badania prawidłowości wykładni przepisów prawa** (np. *postanowienie z 8 marca 2011 r., P 33/10*). Niemniej oczywiste i trwałe ustalenie sposobu rozumienia określonego przepisu w procesie jego stosowania przez organy stosowania prawa, w szczególności znajdujące wyraz w orzecznictwie najwyższych instancji sądowych, stanowi podstawę do przyjęcia przez Trybunał, że rzeczywista treść normatywna kontrolowanego przepisu jest taka, jak wynika z procesu jego stosowania (*wyrok z 11 lipca 2011 r., P 11/10*).

(10) Orzekając o hierarchicznej zgodności norm, Trybunał w sentencji wyroku stosuje nie tylko **formułę „prostej” zgodności lub niezgodności** badanego przepisu z wzorcem kontroli. Niejednokrotnie, choćby ze względu na treść pisma inicjującego postępowanie lub formalne ograniczenia wiążące Trybunał w procesie orzekania, wyrok odnosić się może jedynie do pewnego zakresu normatywnego przepisu i wówczas sentencja **przybiera postać zakresową** (np. *wyrok z 5 lipca 2011 r., P 14/10*).

(11) Poza orzekaniem o hierarchicznej zgodności norm Trybunał ma kompetencję do **rozstrzygania sporów kompetencyjnych** między centralnymi konstytucyjnymi organami państwa oraz do **rozstrzygania o istnieniu tymczasowej przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta RP**. W 2011 r. Trybunał nie orzekał w tym zakresie.

Kompetencja do badania zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznej nie obejmuje jedynie oceny postanowień zawartych w statu-

tach czy programach, lecz także **ocenę każdej innej formy wyrażenia poglądów identyfikujących formację polityczną**. Trybunał umorzył jednak postępowanie w przedmiocie wątpliwości sądu ewidencyjnego w kwestii dopuszczalności rejestracji nowych symboli graficznych partii „Narodowe Odrodzenie Polski”. Sąd nie przedstawił bowiem dostatecznych dowodów na to, że owe symbole miały charakter faszystowski (*postanowienie z 6 kwietnia 2011 r., Pp 1/10*).

3. Kryteria oraz metody kontroli

(1) Zgodnie z art. 42 ustawy o Trybunale, wyróżnia się trzy aspekty potencjalnej niekonstytucyjności danego aktu prawnego: pierwszy dotyczy treści tego aktu (tzw. **kryterium materialne**), drugi aspekt odnosi się do kompetencji organu do jego wydania (tzw. **kryterium kompetencyjne**), ostatni dotyczy trybu jego wydania (tzw. **kryterium proceduralne**).

(2) Ustawa ustanowiła w postępowaniu przed Trybunałem **zasadę skargowości**. To znaczy, że wszczęcie postępowania może nastąpić wyłącznie na skutek (i w zakresie) złożonego wniosku, skargi lub pytania prawnego. Przeprowadzenie kontroli konstytucyjności na podstawie kryterium kompetencyjnego oraz proceduralnego może się jednak odbywać bez względu na zakres wniosku inicjującego postępowanie przed Trybunałem (zob. *postanowienie z 25 stycznia 2011 r., P 5/08*).

(3) Zgodnie z poglądem utrwalonym w orzecznictwie, stwierdzenie naruszenia przewidzianych w Konstytucji koniecznych elementów procedury legislacyjnej jest w zasadzie wystarczającą przesłanką stwierdzenia niekonstytucyjności aktu normatywnego i czyni to zasadniczo zbędnym analizowanie zarzutów materialnoprawnych. Zarzuty proceduralne należy zatem badać w pierwszej kolejności. Nie wyklucza to jednak możliwości dokonywania przez Trybunał równoczesnej oceny prawidłowości materialnej, kompetencyjnej i proceduralnej (*wyrok z 13 lipca 2011 r., K 10/09*).

(4) W sytuacji badania przez Trybunał konstytucyjności przepisów ustanowionych przed wejściem w życie Konstytucji, kryterium materialne jest odnoszone do norm konstytucyjnych obowiązujących w chwili wyrokowania, a kryterium kompetencyjne oraz proceduralne – do norm, które obowiązywały w chwili ustanawiania badanych przepisów (*wyrok z 16 marca 2011 r., K 35/08*).

(5) Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, punktem wyjścia do oceny kontrolowanych aktów normatywnych jest przyjęcie **domniemania konstytucyjności**, racjonalności i swobody ustawodawcy oraz uwzględnienie konstytucyjnej roli władzy ustawodawczej (*wyrok z 6 lipca 2011 r., P 12/09*).

(6) Merytoryczne rozpoznanie sprawy wymaga od podmiotu inicjującego postępowanie wskazania wzorców kontroli oraz przeprowadzenia poprawnej i zgodnej z orzecznictwem Trybunału wykładni tych wzorców, a także ich odpowiedniego przyporządkowania do przedmiotu kontroli, tj. kwestionowanych przepisów. Wadliwy porządek wzorców kontroli nie stanowi automatycznego uzasadnienia dla umorzenia postępowania, o ile z towarzyszącej im argumentacji wynika, że inicjator postępowania zmierza do zakwestionowania normy zgodnie z zasadami rządzącymi postępowaniem przed Trybunałem (*wyrok z 12 maja 2011 r., P 38/08*). Trybunał przypomniał, że Nie mieści się w zakresie kontroli konstytucyjności danej regulacji ocena, czy efekt przyjętej interpretacji odpowiada zakładanej *ratio legis* ustawy oraz czy jest on zgodny z kształtem danej instytucji prawnej, która została założona przez ustawodawcę (*wyrok z 13 lipca 2011 r., K 10/09*).

(7) **Kontrola konstytucyjności upoważnienia ustawowego** pod względem treściowym obejmuje nie tylko weryfikację, czy przepis zawiera wytyczne, ale także czy sposób ich zredagowania nie narusza zasady wyłączności ustawy i czy jest adekwatny do regulowanej materii. Niemożność ustalenia wytycznych na podstawie przepisów ustawy, w której zawarte zostało upoważnienie do wydania rozporządzenia, prowadzi do orzeczenia jego niekonstytucyjności (*wyrok z 8 czerwca 2011 r., K 3/09*).

(8) Konstytucyjna ocena regulacji dotyczącej dochodów publicznych gminy wymaga przede wszystkim ustalenia, czy regulacja ta miała bezpośredni wpływ na właściwe proporcje pomiędzy zakresem zadań jednostek samorządu terytorialnego a ich udziałem w dochodach publicznych. Potencjalne (i nieprzewidziane w badanych przepisach) zmniejszenie tych dochodów, które nie wynika wprost z treści regulacji, nie przesądza o jej niekonstytucyjności. Ciężar udowodnienia naruszenia zasady samodzielności finansowej spoczywa na wnioskodawcy, z uwagi na ograniczone instrumentarium, jakim dysponuje Trybunał w zakresie ustalania adekwatności wysokości ogółu dochodów do zadań samorządu (*wyrok z 13 lipca 2011 r., K 10/09*).

Dokonując kontroli konstytucyjności badanych regulacji, Trybunał wypracował w swoim orzecznictwie metody kontroli, które przyjęły między innymi postać testów: **normatywności, określoności, równości oraz proporcjonalności**.

(9) Na **test normatywności** składają się dyrektywy, zgodnie z którymi: 1) jako kryterium oceny normatywności najważniejsza jest treść, a nie forma aktu (definicja materialna); 2) ocena charakteru prawnego badanego aktu musi uwzględniać jego systemowe powiązania z innymi aktami prawnymi, których normatywność nie budzi wątpliwości; 3) przyjmuje się domniemanie normatywności kontrolowanego aktu prawnego (*wyrok z 21 września 2011 r., SK 6/10*).

(10) Aktem normatywnym, o którym mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji, jest także, po spełnieniu określonych warunków, **akt normatywny wydany przez organ organizacji międzynarodowej**, której członkiem jest Rzeczpospolita Polska, a w szczególności Unii Europejskiej. W skardze konstytucyjnej na akt prawa pochodnego Unii skarżący musi należycie uprawdopodobnić, że kwestionowany akt istotnie obniża poziom ochrony jego praw i wolności, w porównaniu z gwarancjami konstytucyjnymi. Uprawdopodobnienie to nie jest równoznaczne z wykazaniem (udowodnieniem) naruszenia Konstytucji, które jest zadaniem Trybunału (*wyrok z 16 listopada 2011 r., SK 45/09*).

(11) Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału na **test określoności** składają się: legislacyjna poprawność przepisu (czyli jego właściwa konstrukcja z punktu widzenia językowego i logicznego), precyzja (czyli konkretność nakładanych obowiązków i przyznawanych praw), a także jasność (czyli klarowność i zrozumiałość normy dla adresatów; *wyrok z 19 lipca 2011 r., K 11/10*). Test ten jest także przeprowadzany za pomocą dwóch kryteriów: 1) precyzyjności, czyli możliwości odkodowania norm z przepisów prawnych za pomocą reguł interpretacyjnych przyjętych w określonej kulturze prawnej, tj. treść praw i obowiązków powinna być jednoznaczna i umożliwiać ich egzekwowanie; 2) komunikatywności, czyli zrozumiałości przepisu na gruncie języka powszechnego. Stopień określoności danej regulacji należy w każdym wypadku odnosić do okoliczności prawnych i faktycznych sprawy, a o niekonstytucyjności można orzec, jeśli nie ma możliwości usunięcia wątpliwości w drodze wykładni (*wyrok z 19 maja 2011 r., K 20/09*).

(12) Samo uznanie za istotne wątpliwości interpretacyjnych ma znaczenie z punktu widzenia legitymacji sądu do wystąpienia z pytaniem prawnym. Stwierdzenie niekonstytucyjności określonej regulacji będzie uzasadnione, jeśli wątpliwości mają charakter kwalifikowany. Jest tak wówczas, jeżeli: 1) nie można ich rozstrzygnąć na podstawie przyjętych w danej kulturze prawnej reguł egzegezy; 2) pomimo zastosowania tych reguł nieuniknione jest podejmowanie przez organ władzy publicznej decyzji arbitralnych w celu wyeliminowania wątpliwości; 3) trudności w ich usunięciu są „rażąco nadmierne” zwłaszcza z punktu widzenia adresatów regulacji, co jednocześnie nie znajduje uzasadnienia w złożoności normowanej materii (*wyrok z 13 września 2011 r., P 33/09*).

(13) Ujemną ocenę rozbieżności ustawodawstwa należy oddzielić od jego zgodności z Konstytucją. Zarzut systemowej niekonsekwencji ustawodawcy sam w sobie nie jest skuteczny (*wyrok z 11 października 2011 r., K 16/10*).

(14) Konstytucyjna zasada równości nie ma charakteru absolutnego. Badając dopuszczalność odstępstw od tej zasady, Trybunał odwołuje się do przesłanek

testu równości, tj. relewantności (bezpośredni związek z celem i treścią przepisów danej regulacji), proporcjonalności (bilans pomiędzy interesem, któremu ma służyć dokonywane zróżnicowanie, a interesami, które zostaną naruszone), oraz związku z innymi wartościami konstytucyjnymi, które uzasadniają dokonywane zróżnicowanie (wyrok z 5 lipca 2011 r., **P 14/10**). Nie spełnia tak określonego testu równości arbitralne zróżnicowanie sytuacji prawnej osób represjonowanych ze względu na działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego na podstawie sztywnego kryterium czasowego (wyrok z 1 marca 2011 r., **P 21/09**).

(15) Zapewnienie równej dla wszystkich ochrony prawnej stanowi element równego traktowania przez władze publiczne, o którym mowa w art. 32 ust. 1 zd. 2 Konstytucji (wyrok z 18 października 2011 r., **SK 2/10**).

(16) Jeśli dana regulacja nie przewiduje różnego traktowania podmiotów równych, to tym bardziej nie ma podstaw do badania jej zgodności z zasadą niedyskryminacji wynikającą z art. 32 ust. 2 Konstytucji (wyrok z 19 kwietnia 2011 r., **P 41/09**). Z konstytucyjnego zakazu dyskryminacji wynika niedopuszczalność różnicowania sytuacji prawnej adresatów norm ze względu na ich cechy osobowe (np.: płeć, wiek, czy pochodzenie społeczne). Dyskryminacja, jako kwalifikowana postać nierównego traktowania, jest zatem bezwzględnie niedopuszczalna, nawet w wypadku stanu nadzwyczajnego (wyrok z 5 lipca 2011 r., **P 14/10**).

(17) Z konstytucyjnej zasady równości nie wynika nakaz nierównego traktowania nierównych albo zakaz równego traktowania nierównych. Identyczne potraktowanie przez ustawodawcę podmiotów znajdujących się w różnych sytuacjach prowadziłyby do niezgodności danej regulacji z Konstytucją tylko wyjątkowo, na przykład jeśli ustawodawca uchybiłby zasadzie sprawiedliwości społecznej poprzez równe potraktowanie jednostek charakteryzujących się prawnie relewantnymi, a jednocześnie przeciwstawnymi cechami, o ile nie byłoby możliwe uzgodnienie danej regulacji z wartościami konstytucyjnymi. Odznaczanie się przez określone podmioty tą samą cechą istotną w różnym stopniu (nasileniu) zdecydowanie utrudnia uznanie, że w razie ich jednakowego potraktowania przez ustawodawcę, doszło do naruszenia Konstytucji (wyrok z 19 kwietnia 2011 r., **P 41/09**).

(18) Nie dochodzi do naruszenia zasady równości w sytuacji, gdy brak jest grupy relewantnej. Z tego względu nie można mówić o uprzywilejowaniu operatora publicznego, ponieważ w obecnym stanie prawnym Poczta Polska SA jest jedynym podmiotem, który może realizować przekaz pocztowy (wyrok z 25 stycznia 2011 r., **P 8/08**). Nie stanowi podstawy do wyróżnienia kategorii podmiotów podobnych także niezwykle ogólna cecha, jaką jest bycie uczestnikiem jakiegos

postępowania. W fazie przygotowawczej i sądowej pomiędzy procedurami: cywilną, sądownoadministracyjną oraz karną, występują bardzo istotne różnice, tym samym nie sposób jednakowo traktować stron i innych uczestników wskazanych postępowań (*wyrok z 18 lipca 2011 r., SK 10/10*).

(19) W orzecznictwie Trybunału sprowadza się **test proporcjonalności** do odpowiedzi na trzy pytania: 1) czy określona regulacja może doprowadzić do zamierzonych przez nią skutków (**kryterium przydatności**); 2) czy jest ona niezbędna w systemie prawnym dla ochrony powiązanego z nią interesu publicznego (**kryterium konieczności**); 3) czy skutki jej wprowadzenia są proporcjonalne do ciężarów (**kryterium proporcjonalności sensu stricto**). Nie jest proporcjonalne ograniczenie prawa do pełnego odszkodowania za bezprawne pozbawienie wolności przez ograniczenie w ustawie maksymalnej kwoty odszkodowania i zadośćuczynienia, uzasadniając to nieprecyzyjnie określonym zagrożeniem dla równowagi budżetowej. W sytuacji ograniczenia praw i wolności chronionych w rozdziale II Konstytucji (zwłaszcza wolności osobistej) ustawodawca może się powołać na zagrożenie równowagi budżetowej jedynie wyjątkowo i pod warunkiem, że precyzyjne wyliczenia wskazują na realność tego zagrożenia (*wyrok z 1 marca 2011 r., P 21/09*).

(20) Za proporcjonalne Trybunał uznał natomiast cofnięcie zezwolenia na sprzedaż alkoholu przedsiębiorcy, którego pracownik sprzedał alkohol osobie nieletniej. Rozwiązanie to stanowi uzasadnioną ingerencję w wolność działalności gospodarczej, podyktowaną ochroną zdrowia i moralności publicznej oraz bezpieczeństwem publicznym (*wyrok z 5 kwietnia 2011 r., P 26/09*).

Rozdział II

Wybrane, podstawowe problemy w orzecznictwie z 2011 r.

1. Konstytucyjne standardy tworzenia prawa

1.1. Standardy wynikające z zasady demokratycznego państwa prawnego

1.1.1. Zasada zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz zasada pewności prawa

(1) Ograniczenie przez ustawę zakresu kontroli zgłoszenia budowy, dokonywanej przez organ administracji publicznej, głównie do przesłanek formalnych, i równie wąskie określenie przesłanek wniesienia przez ten organ sprzeciwu od zgłoszenia budowy powoduje zwolnienie władz publicznych z obowiązku dbałości o prawa i wolności obywatelskie oraz z obowiązku zapewnienia porządku publicznego, a także pozbawienie osób trzecich ochrony ich praw. Ograniczenie to narusza tym samym zasadę zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa (*wyrok z 20 kwietnia 2011 r., Kp 7/09*).

(2) Realizacja zasady zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa wymaga, żeby w wypadku mankamentów legislacyjnych przepisów prawa podatkowego oraz wywołanych nimi rozbieżności w orzecznictwie, organ stosujący prawo szczegółowo wyjaśnił podatnikowi motywy wyboru jednej z możliwych interpretacji przepisów. Sytuacja, w której sposób sformułowania przepisów prawnych zmusza do przeprowadzenia wyjątkowo skomplikowanej i żmudnej analizy interpretacyjnej, zwłaszcza jeśli ustawodawca dysponuje informacjami o istniejących w praktyce kontrowersjach, stanowi naruszenie podstawowych powinności władzy ustawodawczej (*wyrok z 13 września 2011 r., P 33/09*).

(3) W sytuacji, gdy termin wejścia w życie ustawy z 16 grudnia 2010 r. o racjonalizacji zatrudnienia upłynął przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał, a także gdy wykonanie niektórych obowiązków, o których mowa w tej ustawie, stało się niemożliwe przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał, wejście w życie ustawy o racjonalizacji zatrudnienia prowadziłoby do naruszenia zasady zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa (*wyrok z 14 czerwca 2011 r., Kp 1/11*).

(4) Mechanizm racjonalizacji zatrudnienia w służbie publicznej, polegający na rozwiązywaniu stosunków pracy urzędników służby cywilnej, w tym również urzędników mianowanych, przy braku ustawowych kryteriów doboru osób podlegających zwolnieniu, a także przy braku ustawowych gwarancji utrzyma-

nia pozytywnych skutków redukcji liczby etatów urzędniczych, jest niezgodny z zasadą zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa (*wyrok z 14 czerwca 2011 r., Kp I/11*).

1.1.2. Zasada ochrony praw słusznie nabytych

(1) Prawo do zaopatrzenia społecznego w ramach uprzywilejowanego systemu zaopatrzenia społecznego funkcjonariuszy, nabyte przez emeryta lub rencistę, który dopuścił się przestępstwa przed zwolnieniem ze służby w Straży Granicznej, nie jest prawem nabytym słusznie i jako takie nie jest objęte ochroną na gruncie art. 2 Konstytucji (*wyrok z 7 kwietnia 2011 r., K 4/09*).

(2) Konieczność zachowania równowagi budżetowej może stanowić uzasadnienie modyfikacji warunków pracy i płacy urzędników służby publicznej, a stabilizacja stosunku pracy w ramach korpusu służby cywilnej nie ma charakteru absolutnego (*wyrok z 14 czerwca 2011 r., Kp I/11*).

(3) Zasada ochrony praw słusznie nabytych dotyczy w szczególności stopniu sytuacji, w której dokończenie realizacji przyznanych uprawnień zależy wyłącznie od aktywności organów administracji i nie pozostaje w gestii obywatela. Osoby, które złożyły wnioski o przekształcenie prawa użytkowania wieczystego we własność na podstawie ustawy przekształceniowej z 1997 r., nabyły maksymalnie ukształtowaną ekspektatywę własności nieruchomości godziwie i zgodnie z wartościami konstytucyjnymi, a wycofanie się ustawodawcy ze złożonej w przeszłości obietnicy nie jest uzasadnione na gruncie obowiązującej Konstytucji (*wyrok z 8 grudnia 2011 r., P 31/10*).

(4) Zasadnicza konstrukcja przekształcenia prawa użytkowania wieczystego we własność nieruchomości, określona w ustawie przekształceniowej z 1997 r., nie została do tej pory zakwestionowana w orzecznictwie Trybunału. Normy tej ustawy, które zostały uznane za niekonstytucyjne, dotyczyły wyłącznie pewnych aspektów finansowych przekształcenia, nie dotyczyły natomiast zakresu kategorii nieruchomości objętych przekształceniem (*wyrok z 8 grudnia 2011 r., P 31/10*).

1.1.3. Zasada ochrony interesów w toku

Zmiana przez ustawodawcę warunków nabycia ulgi mieszkaniowej bez ustanowienia odpowiednich przepisów przejściowych, w sytuacji gdy spełnione zostały przesłanki aktualizujące obowiązek poszanowania interesów w toku (wyznaczenie horyzontu czasowego sprawowania opieki, rozłożenie w czasie sprawowania opieki, rozpoczęcie sprawowania opieki w sprawie stanowiącej

tło postępowania przed Trybunałem) jest równoznaczna z naruszeniem zasady ochrony interesów w toku (wyrok z 5 lipca 2011 r., **P 36/10**).

1.1.4. Zasada poprawnej legislacji

(1) Posługiwanie się w akcie prawnym odesłaniami stanowi poprawną technikę legislacyjną, aczkolwiek prawodawca powinien zawsze sprawdzać, czy przepisy, do których odsyła, spełniają wymagania legislacyjne właściwe nie tylko dla materii regulowanej przez nie bezpośrednio, lecz także dla materii regulowanej przez nie wskutek odesłania (wyrok z 13 września 2011 r., **P 33/09**).

(2) Zwrot „wykonywanie wymagających wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związanych z czynnościami wykonywanymi przez notariusza w kancelarii notarialnej, na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej” jest zgodny z zasadą poprawnej legislacji, ponieważ prawnie relewantnym okresem jest rzeczywiste wykonywanie odpowiednich czynności przez pięć lat, a nie okres trwania umowy. Zgodnie z art. 12 § 3 prawa o notariacie, w przypadku wykonywania pracy w niepełnym wymiarze okres ten podlega proporcjonalnemu wydłużeniu (wyrok z 30 listopada 2011 r., **K 1/10**).

(3) Nierzetelne wykonanie wyroku Trybunału, polegające na powtórzeniu w kwestionowanej regulacji treści normatywnej uznanej uprzednio za niekonstytucyjną, stanowi naruszenie zasady poprawnej legislacji (wyrok z 19 kwietnia 2011 r., **K 19/08**).

(4) Określenie przez ustawodawcę terminu wejścia w życie ustawy za pomocą daty dziennej bez wzięcia pod uwagę możliwości wystąpienia przez Prezydenta RP z wnioskiem o dokonanie kontroli konstytucyjności tej ustawy stanowi naruszenie zasady poprawnej legislacji (wyrok z 14 czerwca 2011 r., **Kp 1/11**).

(5) Ustawowy obowiązek ogłaszania przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego wskaźników zmian cen nieruchomości, jest możliwy do wykonania. Takie rozwiązanie legislacyjne nie pozostaje zatem w sprzeczności ani z zasadą poprawnej legislacji, ani z zasadą ochrony zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa (wyrok z 21 lipca 2011 r., **K 23/08**).

1.1.5. Zasada określoności prawa

(1) Faktyczny skutek działania przepisu (w tym przypadku zmniejszenie wpływów gmin z tytułu opłaty eksploatacyjnej) nie ma wpływu na ocenę jego zgodności z konstytucyjną zasadą określoności (wyrok z 13 lipca 2011 r., **K 10/09**).

(2) Nie ma potrzeby orzekania o niekonstytucyjności przepisu ze względu na zasadę określoności, dopóki możliwe jest wydobycie z niego jednoznacznej normy (zwłaszcza wykorzystując językową metodę wykładni). Pojęcie „osoby samotnie wychowującej dziecko” należy odróżnić od pojęcia „osoby utrzymującej dziecko”, wychowanie zakłada bowiem rzeczywistą troskę o bieżące potrzeby dziecka (wyrok z 12 kwietnia 2011 r., **SK 62/08**).

1.1.6. Zakaz retroakcji

(1) Regulacja zawierająca odesłanie do normy uznanej wcześniej za naruszającą zakaz retroakcji jest zgodna z art. 2 Konstytucji, jeżeli odesłanie dotyczy kontrolowanej wcześniej normy w zakresie, w jakim została ona uznana za zgodną z Konstytucją (wyrok z 13 września 2011 r., **K 8/09**).

(2) Norma przewidująca utratę prawa do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, w razie skazania emeryta albo rencisty prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwa, o których mowa w art. 10 ust. 2 tejże ustawy, nie stanowi naruszenia zakazu retroakcji, ponieważ zgodnie z art. 12 ustawy o zmianie ustawy o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw norma ta znajdzie zastosowanie jedynie wówczas, gdy prawomocny wyrok sądu zapadł po wejściu w życie art. 10 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu funkcjonariuszy (wyrok z 7 kwietnia 2011 r., **K 4/09**).

1.2. Zasada proporcjonalności

(1) Zarzut naruszenia zasady proporcjonalności w kontekście praw i wolności jednostki nie podlega ocenie na gruncie art. 2 Konstytucji, ale na gruncie art. 31 ust. 3 Konstytucji (wyrok z 5 maja 2011 r., **P 110/08**).

(2) Zastosowanie odpowiedzialności karnoskarbowej wobec podatnika, któremu wymierzono zryczałtowany podatek dochodowy z zastosowaniem 75% stawki podatkowej w wypadku nieujawnienia dochodów podatkowych, nie jest rozwiązaniem nadmiernie represyjnym i nie stanowi naruszenia zasady proporcjonalności wynikającej z art. 2 Konstytucji (wyrok z 12 kwietnia 2011 r., **P 90/08**).

1.3. Zasada sprawiedliwości społecznej

(1) Możliwość utraty prawa do zaopatrzenia społecznego w ramach uprzywilejowanego systemu zaopatrzenia społecznego funkcjonariuszy, w sytuacji gdy emeryt albo rencista dopuścił się przestępstwa przed zwolnieniem ze służby

w Straży Granicznej, stanowi zadośćuczynienie zasadom równości wobec prawa i sprawiedliwości społecznej (wyrok z 7 kwietnia 2011 r., **K 4/09**).

(2) Nadanie mocy prawnej dokumentu urzędowego księgom rachunkowym i wyciągom z ksiąg rachunkowych funduszu sekurytyzacyjnego jest sprzeczne z zasadą sprawiedliwości społecznej, ponieważ prowadzi do umocnienia i tak istniejącej przewagi profesjonalisty w stosunku do konsumenta (wyrok z 11 lipca 2011 r., **P 1/10**).

1.4. Tryb ustawodawczy

1.4.1. Nakaz poszanowania reguł stanowienia prawa

(1) Uchwalenie określonego unormowania w wadliwej procedurze stanowi niedopuszczalną ingerencję w prawa i wolności jednostki, nawet jeśli sama treść unormowania nie prowadzi do ich naruszenia (wyrok z 16 marca 2011 r., **K 35/08**).

(2) Naruszenie trybu prawodawczego może zostać jednocześnie zakwalifikowane jako naruszenie zasady legalizmu działania organów władzy publicznej, a więc działanie bezprawne (wyrok z 13 lipca 2011 r., **K 10/09**).

(3) Konstytucja reguluje istotne elementy procedury ustawodawczej, których naruszenie jest wystarczającą podstawą do orzeczenia niekonstytucyjności ustawy. Pozostała część norm proceduralnych, o mniejszym ciężarze gatunkowym, jest wyznaczona w ustawach i regulaminach Sejmu i Senatu. Naruszenie norm w nich zawartych nie przesądza automatycznie o niekonstytucyjności ustawy, o ile kumulacja uchybień normom regulaminowym nie nastąpi w takim stopniu, że naruszone zostaną konstytucyjne standardy procesu legislacyjnego albo uniemożliwione zostanie posłom zajęcie stanowiska w pracach nad projektem (wyrok z 13 lipca 2011 r., **K 10/09**).

1.4.2. Obowiązek określenia skutków finansowych regulacji w uzasadnieniu projektu ustawy

Jeżeli projektodawca zakłada, że nowelizacja nie spowoduje zmian wysokości wpływów do budżetów gmin środków finansowych z tytułu opłaty eksploatacyjnej, to oszacowanie skutków finansowych może ograniczać się do wskazania braku tychże zmian. Tego rodzaju lakoniczność treści uzasadnienia projektu w zakresie określenia jego skutków finansowych nie powoduje naruszenia norm regulujących procedurę ustawodawczą (wyrok z 13 lipca 2011 r., **K 10/09**).

1.4.3. Wymaganie dopełnienia obowiązków konsultacyjnych

Uchwalanie ustaw należy do kompetencji Sejmu, a rola podmiotów opiniujących ogranicza się do zajęcia stanowiska i wyrażenia poglądów. Ocena dochowania obowiązku konsultacji musi uwzględnić rangę aktu normatywnego (naruszenie obowiązku określonego w Konstytucji przesądza o niekonstytucyjności ustawy), etap prac legislacyjnych, ewentualną kumulację naruszeń oraz faktyczny udział podmiotów opiniujących w postępowaniu ustawodawczym.

Pominięcie ustawowego uprawnienia konsultacyjnego Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego – jeżeli w pracach nad przepisami dotyczącymi opłaty eksploatacyjnej brali udział przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego oraz związków i stowarzyszeń samorządu terytorialnego – nie pozbawiało Sejmu możliwości zapoznania się ze stanowiskiem podmiotów zainteresowanych kształtem regulacji. Tym samym nie dawało podstawy do stwierdzenia naruszenia zasady legalizmu w toku procedury prawodawczej (*wyrok z 13 lipca 2011 r., K 10/09*).

1.4.4. Zakres poprawek senackich w postępowaniu ustawodawczym

Konstytucja istotnie ogranicza zakres dopuszczalnych poprawek Senatu do ustawy nowelizującej. Mniej rygorystycznie odnosi się natomiast do poprawek do ustaw regulujących daną dziedzinę stosunków na nowo w sposób kompleksowy. Senat w takim przypadku może wprowadzić rozwiązania alternatywne wobec przyjętych przez Sejm, nawet w sprawach o zasadniczym znaczeniu dla reżimu prawnego obowiązującego w danej dziedzinie. Dlatego też wprowadzenie przez Senat do nowo uchwalonego Kodeksu wyborczego poprawek zastępujących model wyboru senatorów w okręgach wielomandatowych modelem wyborów jednomandatowych mieściło się w konstytucyjnie dopuszczalnych ramach poprawek senackich (*wyrok z 20 lipca 2011 r., K 9/II*).

1.5. Przekazywanie kompetencji normotwórczych

1.5.1. Obowiązek uregulowania w aktach prawa powszechnie obowiązującego statusu prawnego podmiotów niepodlegających organizacyjnie organom prawodawczym

Konstytucja w niektórych przypadkach zastrzega, że określona materia może zostać uregulowana wyłącznie w ustawie (np. tryb zaskarżenia decyzji wyda-

nych w pierwszej instancji). Wówczas ustawodawca ma ograniczoną możliwość wyboru formy aktu prawa powszechnie obowiązującego.

W ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju kwestie odnoszące się m.in. do procedury naboru wniosków w ramach konkursów na dofinansowanie projektów z programów operacyjnych, kryteriów oceny zgłoszonych projektów oraz środków odwoławczych przysługujących w razie odmowy finansowania zostały określone w sposób szczątkowy. Zasadniczy zrąb regulacji miał się znaleźć w tzw. systemach realizacji, które nie są aktami prawa powszechnie obowiązującego. W świetle Konstytucji nie mogły zatem kształtować praw i obowiązków uczestników tych konkursów (*wyrok z 12 grudnia 2011 r., P 1/11*).

1.5.2. Podział kompetencji prawodawczych między ustawodawcę a prawodawcę wykonawczego

W świetle Konstytucji wszystkie elementy regulacji prawnej, które z punktu widzenia normowanej dziedziny stosunków mają charakter zasadniczy, powinny zostać ukształtowane bezpośrednio w ustawie. Kwestie wymagające ustawy nie mogą zostać przekazane do unormowania w rozporządzeniu.

Niezgodne z Konstytucją jest pozostawienie Radzie Ministrów kompetencji do określenia w rozporządzeniu nieruchomości państwowych lub komunalnych, które miałyby podlegać przekazaniu Kościołowi katolickiemu w toku postępowania regulacyjnego jako nieruchomości zamienne za nieruchomości utracone przez Kościół po II wojnie światowej. Kwestia ta powinna być zostać przesądzona w ustawie ze względu na istotne znaczenie dla statusu gminy i relacji między Kościołem katolickim a organami władzy publicznej (*wyrok z 8 czerwca 2011 r., K 3/09*).

1.5.3. Podział kompetencji prawotwórczych w zakresie kształtowania prawa daninowego

Konstytucja wymaga, aby istotne elementy stosunku daninowego zostały określone w ustawie. Ustawowe upoważnienie dla Rady Ministrów do określenia w rozporządzeniu wysokości stawki opłaty eksploatacyjnej za wydobycie kopalin spełnia standard konstytucyjny, ponieważ dolne i górne granice tychże stawek oraz kryteria ustalania ich dokładnej wysokości określone zostały w ustawie (*wyrok z 13 lipca 2011 r., K 10/09*). Wymagań tych nie spełniają natomiast upoważnienia: dla KRRiT do określenia wysokości stawek opłaty za udzielenie koncesji na rozpowszechnianie programów radiowych i telewizyjnych (*wyrok z 19 lipca 2011 r., P 9/09*) oraz dla Ministra Finansów do określenia stawki opłaty za przechowanie

– niezależnie od woli właściciela – w depozycie organu celnego towarów zajętych w celu uregulowania ich sytuacji (*wyrok z 15 listopada 2011 r., P 29/10*).

1.5.4. Upoważnienie do wydania rozporządzenia

(1) Postanowienia Konstytucji są właściwymi wzorcami oceny konstytucyjności treści przepisów uchwalonych zarówno po jej wejściu w życie, jak i przed jej wejściem w życie. Ma to szczególne znaczenie w przypadku upoważnień, z uwagi na istotne podwyższenie konstytucyjnego standardu w tym zakresie.

Od początku obowiązywania Konstytucji minęło dość czasu, aby ustawodawca – np. wprowadzając inne zmiany w ustawach uchwalonych przed jej wejściem w życie – dostosował zawarte w nich upoważnienia do obowiązującego standardu. Obowiązek ten nie został spełniony względem upoważnień:

- dla Prezesa RM do określenia wysokości, szczegółowych zasad i trybu ustalania, wypłacania oraz zwrotu stypendium i innych kosztów kształcenia w KSAP (*wyrok z 9 marca 2011 r., P 15/10*);
- dla Rady Ministrów do wskazania nieruchomości zamiennych podlegających przekazaniu Kościołowi katolickiemu w toku postępowania regulacyjnego (*wyrok z 8 czerwca 2011 r., K 3/09*);
- dla KRRiT do ustalenia wysokości opłaty za udzielenie koncesji na rozpowszechnianie programów radiowych i telewizyjnych (*wyrok z 19 lipca 2011 r., P 9/09*).

(2) Całkowity brak w ustawie wytycznych dotyczących treści upoważnienia jest wystarczającą przesłanką orzeczenia o jego niekonstytucyjności, nawet jeśli pozostałe konstytucyjne wymagania w zakresie konstruowania upoważnień zostały spełnione. Z tego względu Trybunał orzekł niekonstytucyjność upoważnienia dla Prezesa RM do określenia wysokości, szczegółowych zasad i trybu ustalania, wypłacania oraz zwrotu stypendium i innych kosztów kształcenia w KSAP (*wyrok z 9 marca 2011 r., P 15/10*).

2. Funkcjonowanie władz publicznych i ich relacje z innymi podmiotami

2.1. Gwarancje niezależności finansowej samorządu terytorialnego wobec władz centralnych

(1) Konstytucyjnie gwarantowana samodzielność finansowa jednostek samorządu terytorialnego rodzi obowiązek organów władzy centralnej zapewnienia

tym podmiotom dochodów w wysokości umożliwiającej realizację przypisanych samorządowi zadań publicznych. Rozwiązania legislacyjne mające przełożenie na wysokość dochodów jednostek samorządu naruszają zasadę ich samodzielności finansowej, jeżeli spowodują obniżenie dochodów poniżej poziomu niezbędnego dla efektywnej realizacji zadań publicznych nałożonych na samorząd (*wyrok z 13 lipca 2011 r., K 10/09*).

(2) Obniżenie wysokości dochodu z jednego ze źródeł dochodów albo nałożenie nowych zadań bez dokonania zmian w sposobie finansowania budżetów jednostek samorządu terytorialnego nie przesądza automatycznie o niekonstytucyjności takiego rozwiązania legislacyjnego, pod warunkiem, że inne (dotychczasowe) źródła umożliwiają sfinansowanie zadań.

Aby stwierdzić niezgodność ustawy z konstytucyjną zasadą samodzielności finansowej jednostek samorządu, niezbędne jest wykazanie, że ogół dochodów pozyskiwanych z całokształtu źródeł nie pozwala na efektywną realizację ogółu zadań publicznych nałożonych na samorząd. Takiej dysproporcji nie spowodowały przepisy zmieniające zasady ustalania wysokości opłaty eksploatacyjnej za wydobywanie kopalin, które w ogóle nie przewidywały zmniejszenia wysokości wpływów z tego tytułu, zaś rzeczywisty spadek wpływów wynikał ze zmian w sytuacji gospodarczej w branży wydobywania kopalin (*wyrok z 13 lipca 2011 r., K 10/09*).

(3) Oceniając adekwatność wysokości źródeł dochodów do sumy zadań publicznych nałożonych na jednostki samorządu terytorialnego, należy uwzględnić ogólną sytuację finansów publicznych. Nie jest wystarczające wskazanie, że ogół dochodów uniemożliwia realizację przez samorząd wszystkich zadań publicznych w sposób optymalny, w sytuacji gdy ogólny poziom dochodów publicznych nie zapewnia realizacji wszystkich zadań publicznych administracji rządowej i samorządowej. O naruszeniu samodzielności finansowej samorządu można byłoby mówić dopiero wówczas, gdyby wykazana została dysproporcja między relacją dochodów do zakresu zadań administracji rządowej a relacją dochodów do zakresu zadań nałożonych na poszczególne szczeble samorządu terytorialnego (*wyrok z 13 lipca 2011 r., K 10/09*).

2.2. Stosunek władz publicznych do kościołów i innych związków wyznaniowych

(1) Zasada instytucjonalnego równouprawnienia kościołów i związków wyznaniowych zakłada, że każdy kościół (związek wyznaniowy), który ma tę samą cechę istotną, relewantną z punktu widzenia danej regulacji, potraktowany zosta-

nie równo tak „w prawie” (co do sposobu ukształtowania sytuacji prawnej), jak i „wobec prawa” (co do sposobu stosowania prawa wobec tego podmiotu przez uprawniony organ). Jednocześnie jednak z zasady tej wynika dopuszczalność odmiennego traktowania podmiotów niemających wspólnej cechy relewantnej. Powyższej zasady nie należy jednak pojmować jako konieczności dążenia do uzyskania faktycznej równości między wyznaniami.

Różnice faktyczne między kościołami i związkami wyznaniowymi (wynikające choćby z liczby wyznawców czy stopnia ugruntowania w dziejach państwa) mogą uzasadniać zróżnicowanie ich sytuacji prawnej. W tym świetle, wynikające ze specyfiki poszczególnych kościołów i związków wyznaniowych odmienności odnośnie do trybu oraz kryteriów uzyskiwania przez te podmioty od państwa własności nieruchomości na Ziemiach Zachodnich i Północnych – jako rekompensaty za straty związane z powojennymi zmianami granic Rzeczypospolitej – nie stanowią naruszenia konstytucyjnej zasady równouprawnienia kościołów i związków wyznaniowych (*wyrok z 8 czerwca 2011 r., K 3/09*).

(2) Ustawowo przewidziany mechanizm przekazywania Kościołowi katolickiemu gruntów nie jest również sprzeczny z zasadą bezstronności światopoglądowej państwa. Zasada ta nie wyklucza bowiem możliwości podejmowania przez władze publiczne pewnych pozytywnych działań, o ile działania te mają na celu zapewnienie realizacji przez jednostki i ich wspólnoty konstytucyjnej wolności sumienia i religii. Nieuzasadnione pozostaje interpretowanie zasady bezstronności jako konieczności zachowania przez organy państwa postawy biernej.

Obowiązkiem państwa jest stworzenie warunków do pełnego i harmonijnego korzystania z wolności religijnej przez członków różnych wspólnot religijnych, także w zakresie materialnych podstaw działalności tych wspólnot. W sytuacji, w której sposób zapewnienia tych warunków nie narusza zasady równouprawnienia kościołów i związków wyznaniowych, nie sposób uznać wykroczenia przez ustawodawcę poza margines swobody regulacyjnej wyznaczonej przez zasadę bezstronności światopoglądowej (*wyrok z 8 czerwca 2011 r., K 3/09*).

2.3. Status urzędników administracji publicznej a reformy tej administracji

(1) Urzędnicy zatrudnieni w strukturach administracji publicznej, niezależnie od rodzaju oraz formy zatrudnienia, objęci są konstytucyjnymi gwarancjami ochrony pracy. Jednak ochrona ta nie ma charakteru absolutnego. Ustawodawca może ingerować – także na niekorzyść urzędnika – w ukształtowane już stosunki pracownicze w celu wdrożenia reform uzasadnionych potrzebą zapew-

nienia sprawności i skuteczności działania struktury administracyjnej, redukcji nadmiaru personelu oraz ograniczenia kosztów utrzymania aparatu (*wyroki: z 14 czerwca 2011 r., Kp 1/111; z 12 lipca 2011 r., K 26/09*).

(2) Ingerencja dokonywana w drodze ustawy nie może prowadzić do pozbawienia urzędników minimum bezpieczeństwa prawnego, co wynika z konieczności realizacji konstytucyjnych zasad ochrony zaufania jednostki do państwa oraz pewności prawa. Zmiana warunków pracy lub wygaszenie stosunku pracy nie może odbywać się w okolicznościach stanowiących zaskoczenie dla zainteresowanego. Mechanizm ingerencji w stosunki pracownicze musi dawać urzędnikowi szansę na możliwie elastyczne przeorganizowanie jego sytuacji zawodowej. Powyższe warunki spełniało rozwiązanie przewidujące wygaśnięcie z mocy prawa stosunku pracy urzędników przeniesionych do innego urzędu w związku z reorganizacją struktury administracji, o ile nie zaproponowano urzędnikowi nowych warunków pracy i płacy. Ustawodawca wyznaczył 3-miesięczny termin, liczony od wejścia w życie ustawy, rozwiązania stosunku pracy, co dawało urzędnikowi szansę na zorganizowanie nowej sytuacji zawodowej (*wyrok z 12 lipca 2011 r., K 26/09*).

(3) Potrzeba wdrożenia skutecznej reformy struktury administracji, zakładającej likwidację urzędu i przeniesienie jego zadań do innej jednostki organizacyjnej, może uzasadniać zróżnicowanie sytuacji prawnej urzędników likwidowanego urzędu poprzez wyodrębnienie tej części kadry, z którą zostanie przedłużony stosunek pracy, oraz części, którą obejmie proces wygaszania stosunku pracy.

Bezwzględne zastosowanie zasady równości mogłoby prowadzić do dwojgich skutków. Po pierwsze, mogłoby oznaczać konieczność rozwiązania stosunku pracy ze wszystkim urzędnikami likwidowanej jednostki, a tym samym przeprowadzenia od nowa procesu rekrutacji w nowej (zreorganizowanej) jednostce i odłożenie w czasie realizacji przez nią zadań. Po drugie, mogłoby się wiązać z koniecznością zatrudnienia wszystkich urzędników likwidowanej jednostki w nowej (zreorganizowanej) jednostce z ryzykiem przerostu stanu zatrudnienia w stosunku do potrzeb wynikających z jej zadań (*wyrok z 12 lipca 2011 r., K 26/09*).

(4) Kształt statusu prawnego urzędników służby cywilnej determinuje określona w Konstytucji funkcja tej grupy urzędniczej, polegająca na realizacji zadań państwa w sposób zawodowy, rzetelny, bezstronny i apolityczny. Uczestnicząc w sposób fachowy w realizacji zadań państwa, służba cywilna staje się elementem dobra wspólnego, a jednocześnie gwarancją urzeczywistnienia prawa każdego obywatela do dobrej administracji. Ze względu na konstytucjonalizację zadań służby cywilnej, status urzędnika tej służby wymaga ochrony intensywniejszej

niż status pozostałych grup pracowniczych zatrudnionych w jednostkach administracji publicznej (wyrok z 14 czerwca 2011 r., **Kp 1/II**).

(5) Status urzędników służby cywilnej zakłada konieczność zagwarantowania im minimalnej niezależności przed próbami wywierania na nich nacisku w związku z realizacją zadań służbowych. Do podstawowych elementów gwarancji niezależności należy ochrona trwałości stosunku pracy.

W przypadku gdy ingerencja przybiera formę tak drastycznego środka jak rozwiązanie stosunku pracy, niezbędne jest uprzednie uregulowanie w sposób jasny i przejrzysty kryteriów selekcji urzędników podlegających zwolnieniu. Zasady ustalania takich kryteriów powinny zostać określone bezpośrednio w ustawie, a nie pozostawione do uznania podmiotów przeprowadzających redukcję. Ponadto zastosowanie tego środka musi prowadzić do osiągnięcia zakładanego celu w postaci redukcji zatrudnienia i obniżenia obciążenia dla budżetu państwa. Jeśli jednak wprowadzony mechanizm nie zapobiega ponownemu rozrostowi kadry po zakończeniu procesu redukcji zatrudnienia, osłabienie stabilności zatrudnienia urzędników służby cywilnej nie zostało w odpowiednim stopniu zrównoważone przez oczekiwane dla budżetu państwa korzyści (wyrok z 14 czerwca 2011 r., **Kp 1/II**).

(6) W świetle Konstytucji służba cywilna organizowana jest jedynie w urzędach administracji rządowej, tj. jednostkach organizacyjnych podporządkowanych Radzie Ministrów, Prezesowi Rady Ministrów albo poszczególnym ministrom. Urzędnicy Komisji Nadzoru Finansowego nie mogą zatem zostać zaliczeni do korpusu służby cywilnej, ponieważ KNF nie jest instytucją podporządkowaną tym organom. KNF należy wprowadzić do struktur administracji publicznej, ale pozostaje poza strukturą administracji rządowej. Tym samym ustawodawca, likwidując określone urzędy administracji rządowej i przekazując ich zadania KNF, mógł zdecydować o utracie statusu urzędnika służby cywilnej przez pracowników likwidowanych urzędów (wyrok z 15 czerwca 2011 r., **K 2/09**).

2.4. Konstytucyjne standardy prawa wyborczego

(1) Wprawdzie z punktu widzenia hierarchii źródeł prawa ustawy z zakresu prawa wyborczego mają taką samą moc prawną jak inne ustawy, jednak ich charakter jest szczególny, implikowany wymaganiami konstytucyjnymi. Do wymagań formalnych należy zaliczyć przede wszystkim nakaz powstrzymania się od wprowadzania „istotnych” zmian do prawa wyborczego w okresie co najmniej 6 miesięcy przed terminem zarządzenia wyborów. Reguła ta dotyczy wprowadzania takich zmian, które w wyraźny sposób wpływają na przebieg głosowa-

nia oraz wyniki wyborów, jak np. regulacja dotycząca zakazu wykorzystywania w kampanii wyborczej płatnych audycji wyborczych. Wprowadzenie przez ustawodawcę takiego zakazu z naruszeniem półrocznej „ciszy ustawodawczej” stanowiło naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego (*wyrok z 20 lipca 2011 r., K 9/II*).

(2) Za uchybiającą zasadom rzetelnego procesu prawodawczego należy uznać praktykę dokonywania nowelizacji w ustawie podczas *vacatio legis*, chyba że jest to uzasadnione koniecznością naprawienia błędu legislacyjnego lub usunięcia sprzeczności w systemie prawa. Za tego rodzaju szczególnie przypadek nie można jednak uznać uchwalenia – podczas *vacatio legis* Kodeksu wyborczego – nowego ograniczenia prowadzenia kampanii wyborczej w postaci zakazu korzystania z płatnych audycji wyborczych (*wyrok z 20 lipca 2011 r., K 9/II*).

(3) Ustawodawca jest zobowiązany kształtować treść regulacji wyborczych w taki sposób, aby stwarzały one wyborcom jak największe możliwości partycypacji w wyborach i wyłanianiu swoich przedstawicieli, a tym samym pozwalały w maksymalnym stopniu na realizację konstytucyjnej zasady powszechnych i równych wyborów. Przyjęte rozwiązania prawne powinny być adekwatne do aktualnych warunków życia społecznego, a jednocześnie powinny gwarantować możliwość wyłonienia stabilnej i skutecznej władzy publicznej (*wyrok z 20 lipca 2011 r., K 9/II*).

(4) Wymagania konstytucyjne odnoszące się do sposobu kształtowania prawa wyborczego nie są takie same w odniesieniu do wszystkich rodzajów wyborów. Jest tak z uwagi na różny stopień ujęcia tej materii w Konstytucji. W zakresie wyborów do Sejmu oraz wyborów prezydenckich ustawodawcę ogranicza przesądzenie przez Konstytucję treści wszystkich podstawowych zasad prawa wyborczego. Większą swobodę Konstytucja pozostawia ustawodawcy w zakresie regulacji wyborów do Senatu, jak np. możliwość odstąpienia od realizacji zasady równości materialnej. Tym samym konstytucyjnie dopuszczalne było wprowadzenie wyborów senatorów w okręgach jednomandatowych. W zakresie wyborów samorządowych i do Parlamentu UE swoboda ustawodawcza jest dużo większa z uwagi na fragmentaryczność regulacji konstytucyjnej (wybory samorządowe) albo jej zupełny brak (wybory do Parlamentu UE; *wyrok z 20 lipca 2011 r., K 9/II*).

(5) Posłużenie się w tekście Konstytucji – w odniesieniu do wyborów parlamentarnych i prezydenckich – użytym w liczbie pojedynczej pojęciem „dzień wyborów” bezwzględnie wyklucza dopuszczalność dwudniowego głosowania w tych wyborach.

W zakresie wyborów samorządowych oraz do Parlamentu Europejskiego pozostaje co do zasady możliwe przyjęcie dwudniowego głosowania. Zasada

pewności prawa wymaga jednak, aby kwestia, czy głosowanie ma się odbyć w ciągu jednego dnia, czy dwóch dni, została przesądzona w ustawie. Nie może być to pozostawione uznaniu organu władzy wykonawczej zarządzającego wybory (wyrok z 20 lipca 2011 r., **K 9/II**).

(6) Głosowanie przez pełnomocnika należy do instrumentów prawnych sprzyjających realizacji zasady powszechności wyborów przez to, że poszerza dostęp do udziału w akcie wyborczym osobom starszym i niepełnosprawnym. Takie rozwiązanie legislacyjne nie narusza konstytucyjnej zasady bezpośredniości głosowania, której nie należy utożsamiać z wymaganiami osobistego oddania głosu. Treść zasady bezpośredniości wyborów sprowadza się do ich jednostopniowości, z wykluczeniem gremium elektorów.

Głosowanie przez pełnomocnika nie narusza zasady równości. Pełnomocnik oddaje głos w imieniu mocodawcy. Osoby te wiąże relacja oparta na zaufaniu. Upoważnienie nie oznacza ani zrzeczenia się przez wyborcę praw wyborczych ani przeniesienia na pełnomocnika „prawa do drugiego głosu”. Prawo wybierania przedstawicieli obejmuje także możliwość wyboru przedstawiciela w głosowaniu przez pełnomocnika (wyrok z 20 lipca 2011 r., **K 9/II**).

(7) Mechanizm głosowania korespondencyjnego nie narusza zasady tajności głosowania. Oddanie głosu w sposób uniemożliwiający innym zapoznanie się z treścią decyzji wyborczej jest przywilejem wyborcy, a nie jego bezwzględny obowiązek. Naruszenie tej zasady nastąpiłoby wówczas, gdyby ustawodawca nie przewidział gwarancji proceduralnych umożliwiających wyborcy oddanie głosu z zastrzeżeniem tajności treści decyzji wyborczej. Odpowiednie gwarancje zostały zapewnione przez określenie zasad odsyłania kopert zwrotnych oraz obowiązków konsula odnośnie do przechowywania i przesyłania kopert komisjom wyborczym (wyrok z 20 lipca 2011 r., **K 9/II**).

(8) Ustawodawca powinien zachować szczególną wstrzeźliwość, wprowadzając regulacje prawa wyborczego ograniczające wolność słowa. Nałożenie bezwzględnego zakazu umieszczania plakatów i haseł wyborczych o ustawowo określonej powierzchni oraz zakazu rozpowszechniania odpłatnie ogłoszeń wyborczych w programach nadawców radiowych i telewizyjnych stanowi nieproporcjonalną ingerencję w tę sferę. Osłabia ugrupowania o słabszej pozycji politycznej, niebędące na co dzień w centrum zainteresowania mediów publicznych. Takie zakazy nie dadzą się uzasadnić koniecznością ochrony porządku publicznego ani potrzebą poprawy dyskursu politycznego czy zrationalizowania sposobu wydatkowania środków publicznych przekazywanych na kampanie wyborcze (wyrok z 20 lipca 2011 r., **K 9/II**).

3. Konstytucyjny status jednostki

3.1. Wolności i prawa osobiste

3.1.1. Konstytucyjny status dziecka

(1) Dzieckiem w rozumieniu Konstytucji jest osoba fizyczna od momentu urodzenia do ukończenia przez nią osiemnastego roku życia. Regulacje zawarte w art. 48 ust. 1 i art. 72 ust. 3 Konstytucji oraz art. 12 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności wyrażają prawny obowiązek osób mających wpływ na losy dziecka (m.in. rodziców, opiekunów, władz publicznych) do poszanowania jego odrębności, indywidualności i przekonań. Opierają się one również na założeniu o niesamodzielności dziecka, które w związku z tym wymaga pomocy w swoich działaniach. Dobro dziecka stanowi nadrzędny cel istnienia „władzy rodzicielskiej”, której nie należy przeciwstawiać prawom dziecka (*wyrok z 11 października 2011 r., K 16/10*).

(2) Przyznanie małoletnim, którzy ukończyli 16 rok życia, ustawowych gwarancji wpływu na proces leczenia wykracza ponad konstytucyjny standard wynikający z art. 48 ust. 1 zdania drugiego w związku z art. 72 ust. 2 Konstytucji. Wartościowanie regulacji zgodnych z Konstytucją nie mieści się w ramach kognicji Trybunału (*wyrok z 11 października 2011 r., K 16/10*).

3.1.2. Konstytucyjna wolność wyrażania poglądów

(1) Konstytucyjna wolność wyrażania poglądów stanowi jedną z trzech wolności (oprócz wolności pozyskiwania informacji i wolności rozpowszechniania informacji) wynikających z art. 54 ust. 1 Konstytucji. Penalizacja publicznego znieważenia Prezydenta nie wpływa hamująco na ewentualną krytykę tego organu w ramach wolności wyrażania poglądów. Publiczne znieważenie Prezydenta zakłóca ład i spokój społeczny, które składają się na przesłankę „porządku publicznego”, o której mowa w art. 31 ust. 3 Konstytucji (*wyrok z 6 lipca 2011 r., P 12/09*).

(2) Niedookreśloność regulacji karnej spowodowana użyciem w przepisie karnym sformułowania „będące nośnikiem symboliki faszystowskiej, komunistycznej lub innej totalitarnej” stanowi poważne zagrożenie dla konstytucyjnej wolności słowa. Na gruncie zakwestionowanej regulacji kryminalizacji mogłoby podlegać wiele konstytucyjnie chronionych, choć wieloznacznych, wypowiedzi i zachowań (*wyrok z 19 lipca 2011 r., K 11/10*).

(3) Statystyka publiczna pośrednio służy realizacji wyrażonej w preambule do Konstytucji rzetelności i sprawności instytucji publicznych. Informacje statystyczne są również konieczne dla realizacji przez władze publiczne zasady zrównoważonego rozwoju oraz zasady społecznej gospodarki rynkowej. Analiza art. 180 § 1 kodeksu postępowania karnego, w zakresie w jakim zwalnia on z obowiązku zachowania tajemnicy statystycznej, prowadzi do wniosku, że nie zostały stworzone gwarancje, że informacje statystyczne będą przekazywane na cele postępowania karnego tylko wtedy, gdy jest to niezbędne i konieczne (*wyrok z 13 grudnia 2011 r., K 33/08*).

(4) Obowiązek rejestracji czasopism stanowi ograniczenie korzystania z wolności słowa wskazanej w art. 54 ust. 1 Konstytucji. Ograniczenie to jest uzasadnione ochroną innych wartości konstytucyjnych (w tym ochroną wolności i praw innych osób) i nie powoduje zbyt dużego stopnia uciążliwości. Ustawodawca ma możliwość zabezpieczenia tego obowiązku sankcją, jednakże wybór sankcji karnej należy ocenić jako nadmiernie surową i nieproporcjonalną ingerencję, która nie jest konieczna dla ochrony wartości, którym ma służyć obowiązek rejestracji (*wyrok z 14 grudnia 2011 r., SK 42/09*).

3.1.3. Standardy konstytucyjne w zakresie prawa karnego

(1) Standardy konstytucyjne oraz standardy Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności są naruszone w sytuacji, gdy ze względu na opóźnienia w doręczeniu oryginałów dokumentów dochodzi do zwłoki w zwolnieniu osadzonego z jednostki penitencjarnej. Jeżeli z dokumentu wynika nakaz zwolnienia osadzonego, niezbędne jest jego doręczenie tego samego dnia. Minister, wydając rozporządzenie, na podstawie delegacji ustawowej, nie może tak ukształtować zasad zwalniania osadzonych, żeby faktycznie przedłużać czas pozbawienia ich wolności. Podstawa prawna pozbawienia wolności konkretnej osoby w konkretnej sprawie zawsze bowiem musi wynikać z przepisów rangi ustawowej (*postanowienie sygnalizacyjne z 4 października 2011 r., S 1/11*).

(2) Nie można abstrakcyjnie określić, czy dobro statystyki publicznej stanowi wartość wyższą niż dobro wymiaru sprawiedliwości. Nie ma jednakże konstytucyjnych podstaw do wprowadzenia bezwzględnego zakazu wykorzystywania informacji objętych tajemnicą statystyczną w postępowaniu karnym. Należy równocześnie wziąć pod uwagę, że informacje statystyczne na temat określonej osoby przekazane na cele postępowania karnego nie są upubliczniane (*wyrok z 13 grudnia 2011 r., K 33/08*).

(3) Nakaz określoności przepisów prawa karnego wymaga od ustawodawcy maksymalnego stopnia precyzji oraz ustanowienia szczególnych gwarancji proceduralnych, jeśli w opisie znamion czynu zabronionego użyto pojęć niedookreślonych. Nie jest wystarczająco precyzyjne określenie znamion czynu zabronionego poprzez użycie wyrażenia „druku, nagrania lub innego przedmiotu będących nośnikami symboliki totalitarnej” (*wyrok z 19 lipca 2011 r., K 11/10*).

(4) Nie narusza konstytucyjnej zasady równości obligatoryjne zarządzenie wykonania kary wobec sprawców umyślnego przestępstwa podobnego, którzy w okresie próby zostali prawomocnie skazani na karę pozbawienia wolności. Brakuje bowiem istotnej cechy wspólnej tej grupy podmiotów i osób, które w okresie próby rażąco naruszyły porządek prawny, w szczególności popełniły przestępstwo inne niż podobne przestępstwo umyślne, albo które uchylały się od uiszczenia grzywny, od dozoru, wykonania nałożonych obowiązków lub orzeczonych środków karnych (*wyrok z 5 kwietnia 2011 r., P 6/10*).

3.1.4. Ekstradycja obywatela polskiego

Obywatelstwo polskie nie stanowi bezwzględnej przeszkody ekstradycyjnej, o ile spełnione są wymagania wynikające z art. 55 ust. 2 lub 3 Konstytucji. Ekstradycja obywatela polskiego może być dokonana, gdy z ratyfikowanej umowy międzynarodowej wynika taka możliwość. Niemniej jednak postanowienia umowy o ekstradycji pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki nie stanowią samodzielnej podstawy prawnej do wydania obywatela polskiego. Zanim Minister Sprawiedliwości będzie mógł wyrazić zgodę na wydanie obywatela polskiego, muszą zostać spełnione pozostałe warunki wydania, wynikające z kodeksu postępowania karnego, tj. dopuszczalność wniosku o wydanie oraz prawomocne orzeczenie sądu o braku bezwzględnych przeszkód ekstradycyjnych (*wyrok z 21 września 2011 r., SK 6/10*).

3.2. Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne

3.2.1. Konstytucyjna ochrona prawa własności i innych praw majątkowych

(1) Równa dla wszystkich ochrona prawna z art. 64 ust. 2 Konstytucji obejmuje oprócz własności również inne prawa majątkowe. Prawo do odszkodowania za nieruchomości wywłaszczone na podstawie tzw. dekretu warszawskiego jest innym prawem majątkowym w rozumieniu art. 64 ust. 2 Konstytucji.

Prawo to stanowi wręcz swoisty surogat własności, a całkowite pozbawienie tego prawa może oznaczać naruszenie istoty samego prawa własności (*wyrok z 13 czerwca 2011 r., SK 41/09*). Również odszkodowanie i zadośćuczynienie, o których mowa w ustawie z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, są innymi prawami majątkowymi w rozumieniu art. 64 ust. 2 Konstytucji (*wyrok z 1 marca 2011 r., P 21/09*).

(2) Ochrona z art. 64 ust. 2 Konstytucji obejmuje koszty podróży do miejsca przesłuchania. Koszty te nie są uzależnione od rodzaju procedury, w ramach której świadek został wezwany do złożenia zeznań. Tym samym zróżnicowanie zasad zwrotu kosztów podróży w zależności od rodzaju procedury, w ramach której nastąpiło wezwanie świadka do złożenia zeznań, jest niezgodne z zasadą równej ochrony prawnej własności i innych praw majątkowych (*wyrok z 22 marca 2011 r., SK 13/08*).

(3) Ustalenie opłaty rocznej za użytkowanie wieczyste nieruchomości będących w zasobie Agencji Nieruchomości Rolnych, a wykorzystywanych faktycznie na cele mieszkaniowe, na poziomie wyższym niż opłata uiszczana przez użytkowników wieczystych nieruchomości wykorzystywanych na cele mieszkaniowe, będące własnością Skarbu Państwa, ale pozostające poza zasobem agencji, stanowi dopuszczalny wyjątek od zasady równej ochrony prawnej własności i innych praw majątkowych z art. 64 ust. 2 Konstytucji, uzasadniony celami ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (*wyrok z 18 stycznia 2011 r., P 44/08*).

(4) Użytkownikom wieczystym, którzy do 31 grudnia 2002 r. prawidłowo złożyli wnioski o przekształcenie prawa użytkowania wieczystego we własność na podstawie ustawy przekształceniowej z 1997 r., przysługiwała maksymalnie ukształtowana ekspektatywa nabycia własności nieruchomości, objęta ochroną z art. 21 ust. 1 Konstytucji oraz art. 64 ust. 2 Konstytucji. Przepisy te nie są wprawdzie źródłem żądania nabycia nieruchomości na własność na gruncie Konstytucji, niemniej jednak art. 64 ust. 2 Konstytucji obejmuje swym zakresem już nabyte maksymalnie ukształtowane ekspektatywy prawa własności (*wyrok z 8 grudnia 2011 r., P 31/10*).

(5) Z uwagi na fakt, że przekaz pocztowy może być realizowany wyłącznie przez operatora publicznego (Poczta Polska SA), osoba, która chciałaby dokonać przekazu pocztowego, nie ma możliwości wyboru innego usługodawcy. Tym samym nie może być mowy o uprzywilejowaniu pozycji rynkowej operatora publicznego w tym zakresie na gruncie art. 64 ust. 2 Konstytucji (*wyrok z 25 stycznia 2011 r., P 8/08*).

(6) Wyłączenie zastosowania przepisów o odszkodowaniu za nieruchomości wyłączone na podstawie „dekretu warszawskiego” do nieruchomości innych niż domy jednorodzinne i działki, które przed wejściem w życie dekretu warszawskiego mogły być przeznaczone pod budownictwo inne niż jednorodzinne, jest nieracjonalne, pozbawione celu, a także nie znajduje uzasadnienia w jakichkolwiek wartościach, zasadach czy też normach konstytucyjnych, w szczególności zaś w żadnej z wartości, o których mowa w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Regulacja ta jest niezgodna z zasadą równej ochrony prawnej własności i innych praw majątkowych, w zakresie, w jakim dotyczy nieruchomości, które przeszły na własność państwa po 5 kwietnia 1958 r., jeżeli byli właściciele lub ich następcy prawni zostali pozbawieni faktycznej możliwości władania nimi po 5 kwietnia 1958 r. (wyrok z 13 czerwca 2011 r., **SK 41/09**).

(7) Ograniczenie wysokości odszkodowań i zadośćuczynień przyznawanych na podstawie tzw. ustawy lutowej do wysokości 25000 zł, ma charakter arbitralny. Przyjęte kryterium czasowe ograniczenia (termin 31 grudnia 1956 r.) jest nieuzasadnione jako niezgodne z zasadą sprawiedliwości społecznej oraz z zasadą równości (wyrok z 1 marca 2011 r., **P 21/09**).

(8) Rezygnacja z rzetelnego postępowania, w którym organ administracji może zapoznać się ze stanowiskami wszystkich zainteresowanych osób, w szczególności zaś ze stanowiskiem właścicieli sąsiednich nieruchomości, bez ustanowienia innych skutecznych instrumentów ochrony praw osób trzecich, narusza konstytucyjne prawo własności, a także zasadę równej ochrony prawnej własności. Realizowanie inwestycji bez umożliwienia zajęcia stanowiska właścicielom nieruchomości sąsiednich, przy milczącej zgodzie organu administracji, stanowi drastyczne ograniczenie prawa własności nieruchomości sąsiednich, nieproporcjonalne na gruncie art. 31 ust. 3 Konstytucji i służące wyłącznie inwestorom (wyrok z 20 kwietnia 2011 r., **Kp 7/09**).

(9) Utrata przez zarządcę prawa do wynagrodzenia i zwrotu wydatków w postępowaniu układowym, jeżeli nie zażąda ich przed upływem terminów wniesienia zarzutów na układ, nie narusza istoty prawa zarządcy do wynagrodzenia i nie prowadzi do jego faktycznej pozorności. Regulacja ta zachowuje równowagę i właściwe proporcje między ochroną interesu jednostkowego zarządcy a ochroną interesów grupowych, w tym w szczególności służy sprawności postępowania układowego oraz zaspokojeniu roszczeń wierzycieli w jak najwyższym stopniu (wyrok z 5 maja 2011 r., **P 110/08**).

(10) Ustanowienie terminu zawitego, po upływie którego wygasa roszczenie odszkodowawcze właściciela nieruchomości, o którym mowa w art. 73 ust. 4 ustawy z 13 października 1998 r. – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące

administrację publiczną, stanowi przydatne, konieczne i proporcjonalne ograniczenie prawa do słusznego odszkodowania z tytułu wyłączenia, uzasadnione koniecznością zachowania porządku publicznego, a także nakazem dbałości o równowagę budżetową. Ustanowienie pięcioletniego terminu zawitego zgłoszenia wniosku o odszkodowanie, bez wymagania szczególnej formy wniosku, nie stanowi nadmiernego obciążenia uprawnionych do odszkodowania (*wyrok z 19 maja 2011 r., K 20/09*).

(11) Pominięcie art. 47 ustawy z 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wyłączenia nieruchomości w art. 216 ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami narusza zasadę równej ochrony prawnej własności, albowiem uzależnia zwrot wyłączonej nieruchomości od tego, jaki przepis wskazano jako podstawę umowy właściciela nieruchomości ze Skarbem Państwa w akcie notarialnym. Zróżnicowanie to nie znajduje uzasadnienia w żadnych wartościach, zasadach czy też normach konstytucyjnych (*wyrok z 19 maja 2011 r., SK 9/08*).

(12) Zróżnicowanie polegające na naliczaniu odsetek za zwłokę także za okres zabezpieczenia wykonania zobowiązania podatkowego w postępowaniu przed organem kontroli skarbowej oraz na nienaliczaniu odsetek za zwłokę za ten okres w postępowaniu przed organem kontroli podatkowej, jest uzależnione wyłącznie od tego, jaki organ dokonuje kontroli. Zróżnicowanie to jest arbitralne i nieuzasadnione, w szczególności zaś nie stanowi realizacji ważnego interesu publicznego (*wyrok z 18 października 2011 r., SK 2/10*).

(13) Nieprzyznanie odwołanemu komornikowi opłat egzekucyjnych przez niego ustalonych, których prawomocność nastąpiła po jego odwołaniu, stanowi zasadę jasno określoną i równą dla wszystkich komorników. Zróżnicowanie sytuacji komorników, którym opłaty egzekucyjne uprawomocniły się przed odwołaniem, oraz sytuacji komorników, którym opłaty egzekucyjne uprawomocniły się po odwołaniu, ma charakter losowy, a komornicy poprzez odpowiednie zorganizowanie pracy oraz poprzez odpowiednie zaplanowanie czynności nie są pozbawieni możliwości zapobieżenia wypadkowi tego rodzaju. Przyznanie odwołanemu komornikowi prawa do opłaty egzekucyjnej przez niego ustalonej, której prawomocność nastąpiła po jego odwołaniu, prowadziłyby do rezultatu podobnego, skoro nowo powołany komornik musiałby wykonać pracę, za którą nie otrzymałby wynagrodzenia, a dodatkowo rozwiązanie to mogłoby osłabić bezpieczeństwo egzekucji (*wyrok z 13 grudnia 2011 r., SK 44/09*).

(14) Bilansować musi się całokształt wpływów i wydatków związanych z działalnością komornika, a nie wpływy i wydatki związane z daną sprawą egzekucyjną. O naruszeniu art. 64 ust. 2 Konstytucji mogłaby być mowa w sy-

tuacji, w której norma ustawowa przewidywałaby finansowanie działalności egzekucyjnej komornika z jego majątku osobistego, nie pochodzącego z opłat egzekucyjnych w innych sprawach, o ile równocześnie przeprowadzony zostałby dowód, że przy określonym poziomie ściągальności opłat egzekucyjnych oraz przy określonym poziomie średnich kosztów postępowania wykonywanie zawodu komornika byłoby nieopłacalne (*wyrok z 13 grudnia 2011 r., SK 44/09*).

(15) Kategoria innych praw majątkowych z art. 64 ust. 2 Konstytucji obejmuje prawo komornika do opłaty egzekucyjnej. Z ochrony tej nie wynika jednakże obowiązek ustawodawcy zagwarantowania komornikowi otrzymania świadczenia w każdej prowadzonej sprawie egzekucyjnej (*wyrok z 13 grudnia 2011 r., SK 44/09*).

3.2.2. Konstytucyjne wolności w sferze aktywności zawodowej i gospodarczej

(1) Pojęcie „ważnego interesu publicznego”, o którym mowa w art. 22 Konstytucji, obejmuje między innymi zapewnienie prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży oraz ochronę przed demoralizacją wynikającą ze spożywania alkoholu, a pełna wolność działalności gospodarczej w zakresie sprzedaży alkoholu zagrażałaby bezpieczeństwu publicznemu oraz zdrowiu i moralności publicznej, o których mowa w art. 31 ust. 3 Konstytucji (*wyrok z 5 kwietnia 2011 r., P 26/09*).

(2) Odebranie prawa sprzedaży wszelkich rodzajów napojów alkoholowych na skutek nawet jednorazowego nieprzestrzegania zakazu sprzedaży alkoholu nieletnim jest efektywnym i proporcjonalnym środkiem zmierzającym do osiągnięcia konstytucyjnie legitymowanego celu. Środek ten nie jest również nadmiernie uciążliwy dla przedsiębiorcy. Inne, łagodniejsze rozwiązania mogłyby okazać się nieskuteczne i nie oddziaływałyby prewencyjnie na innych sprzedawców alkoholu (*wyrok z 5 kwietnia 2011 r., P 26/09*).

(3) Szczególna rekompensata, jaką stanowi opłata z tytułu sprzedaży urządzeń reprograficznych i związanych z nimi czystych nośników, ma nie tylko skutecznie chronić interesy twórców i wydawców, ale ponadto równoważyć interesy gospodarcze i społeczne osób, których działalność zawodowa jest związana z nowymi technikami zwielokrotniania utworów, oraz osób, których działalność twórcza dotknięta jest bezpośrednio przez rozwój tychże technologii (*wyrok z 11 października 2011 r., P 18/09*).

(4) Ograniczenie działalności gospodarczej, jakie stanowi możliwość domagania się przez organizację zbiorowego zarządzania prawami autorskimi udzielenia informacji oraz udostępnienia dokumentów niezbędnych do określenia

wysokości dochodzonej przez nią opłaty z tytułu sprzedaży urządzeń reprograficznych i związanych z nimi czystych nośników na gruncie art. 105 ust. 2 ustawy o prawie autorskim, jest ograniczeniem proporcjonalnym, ustanowionym ze względu na prawa innych osób, a przez to w interesie publicznym. Rozwiązanie to jest również zgodne z zasadą solidarności społecznej (*wyrok z 11 października 2011 r., P 18/09*).

(5) Zlikwidowanie pozwolenia na użytkowanie i zastąpienie go decyzją potwierdzającą zakończenie budowy, mające na celu przyspieszenie procesu budowlanego i uczynienie go łatwiejszym z punktu widzenia inwestorów, niesie ze sobą zagrożenie życia i zdrowia obywateli, a także bezpieczeństwa i porządku publicznego, przez co stanowi rozwiązanie niezgodne ze standardami demokratycznego państwa prawnego (*wyrok z 20 kwietnia 2011 r., Kp 7/09*).

(6) Banki państwowe, które wystawiły bankowe tytuły egzekucyjne na podstawie art. 5 ust. 5 ustawy o objęciu poręczeniami Skarbu Państwa spłaty niektórych kredytów mieszkaniowych bez uprzedniego uzyskania pisemnego oświadczenia dłużnika o poddaniu się egzekucji, nie mają pozycji uprzywilejowanej w obrocie cywilnoprawnym. Przepis ten znajduje bowiem zastosowanie do kredytów udzielonych w latach 1965-1992 na podstawie przepisów, które nie przewidywały obowiązku uzyskania takiego oświadczenia (*wyrok z 13 września 2011 r., K 8/09*).

(7) Skarb Państwa, posługując się cywilnoprawną instytucją poręczenia, wspiera spółdzielnie mieszkaniowe i działa w interesie publicznym. Bank państwowy, po wystawieniu bankowego tytułu egzekucyjnego, nie jest już wierzycielem stosunku zobowiązaniowego ze spółdzielnią, a wierzycielem tym staje się Skarb Państwa. W sytuacji, w której na skutek wykonania przez Skarb Państwa umowy poręczenia następuje odsunięcie w czasie ryzyka wszczęcia egzekucji z mienia spółdzielni, a także w sytuacji, w której spółdzielnia przysługuje możliwość odroczenia, rozłożenia na raty lub umorzenia zadłużenia wobec Skarbu Państwa, trudno mówić o pogorszeniu sytuacji prawnej dłużnika (*wyrok z 13 września 2011 r., K 8/09*).

(8) Wyłączenie możliwości różnicowania sankcji przez sąd dyscyplinarny, w tym w szczególności brak możliwości miarkowania kary (obowiązek orzekania kary najsurowszej jako kary bezwzględnie oznaczonej), ogranicza w nieproporcjonalny sposób wolność wykonywania zawodu (*wyrok z 19 kwietnia 2011 r., K 19/08*).

(9) Decyzja o utworzeniu samorządu zawodowego pozostawiona jest daleko idącej swobodzie ustawodawcy, przy czym nie istnieje konstytucyjne prawo do samorządu zawodowego (*wyrok z 30 listopada 2011 r., K 1/10*).

(10) Na ustawodawcy, który zdecydował się utworzyć samorząd zawodowy, spoczywa obowiązek powierzenia mu sprawowania pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu, w kształcie określonym przez samego ustawodawcę. Skoro jednak odmiennie od art. 16 ust. 2 art. 17 ust. 1 Konstytucji nie wymaga przekazania utworzonemu samorządowi zawodowemu „istotnej części zadań publicznych”, ustawodawca może powierzyć sprawowanie pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu samorządowi zawodowemu w bardzo ograniczonym zakresie (*wyrok z 30 listopada 2011 r., K 1/10*).

(11) O ile sam egzamin notarialny może zostać uznany za element sprawowania pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu notariusza przez samorząd zawodowy, o tyle forma egzaminu notarialnego (ustna lub pisemna) pozostaje poza zakresem regulacji art. 17 ust. 1 Konstytucji (*wyrok z 30 listopada 2011 r., K 1/10*).

(12) Osoby zwolnione z obowiązku odbycia aplikacji pozostają poza podmiotowymi granicami pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu z art. 17 ust. 1 Konstytucji (*wyrok z 30 listopada 2011 r., K 1/10*).

(13) Mechanizm nakładający obowiązek zwrotu równowartości kosztów utrzymania i nauki na żołnierza zawodowego będącego absolwentem szkoły wojskowej, który wypowiedział stosunek służbowy zawodowej służby wojskowej w okresie nieprzekraczającym okresu dwa razy dłuższego od czasu trwania studiów, nie wyklucza ani możliwości wyboru zawodu, ani wolności jego wykonywania, ani wolności wyboru miejsca pracy. Obowiązek zwrotu wprowadzony w pragmatyce służbowej nie narusza istoty wolności z art. 65 ust. 1 Konstytucji i jest uzasadniony na gruncie art. 31 ust. 3 Konstytucji względami ochrony porządku publicznego i bezpieczeństwa państwa (*wyrok z 18 października 2011 r., SK 24/09*).

(14) Wprowadzenie 10-dniowego terminu podjęcia decyzji co do wyrażenia zgody przez funkcjonariusza Służby Celnej na przeniesienie do innego miejsca pracy jest uzasadnione ważnym interesem państwa, jaki stanowi prawidłowa obsługa zewnętrznej granicy celnej Unii Europejskiej, a także specyfiką służby celnej. Zwolnienie funkcjonariusza ze służby na skutek odmowy przyjęcia propozycji przeniesienia nie narusza wolności wyboru miejsca pracy, ponieważ rozwiązanie to mieści się w ramach swobody kształtowania przez ustawodawcę pozycji prawnej funkcjonariuszy, a także stanowi powtórzenie regulacji obowiązujących wcześniej, w tym również w ramach ustawy o Służbie Celnej (*wyrok z 29 listopada 2011 r., SK 15/09*).

(15) Wyłączenie szczególnej ochrony na gruncie ustawy o postępowaniu kompensacyjnym, ze względu na nabycie prawa do emerytury przez pracowni-

ków stoczni, którzy ukończyli 65 lat w wypadku mężczyzn i 60 lat w wypadku kobiet, jest regulacją arbitralną i nieproporcjonalną. Podobieństwo do przesłanek nabycia emerytury jest w tej sytuacji tylko pozorne, ponieważ nabycie prawa do jednorazowego odszkodowania oraz jego wysokość zależy jedynie od łącznego czasu pracy w stoczni, a co najistotniejsze wysokość jednorazowego odszkodowania nie zależy od okresów składkowych i nieskładkowych, o których mowa w ustawie o emeryturach i rentach z FUS (*wyrok z 5 lipca 2011 r., P 14/10*).

3.2.3. Nauka w szkołach publicznych

(1) Mechanizm nakładający na żołnierza zawodowego będącego absolwentem szkoły wojskowej, który wypowiedział stosunek służbowy zawodowej służby wojskowej w okresie nieprzekraczającym okresu dwa razy dłuższego od czasu trwania studiów, obowiązek zwrotu równowartości kosztów poniesionych na jego utrzymanie i naukę jest zgodny z konstytucyjną gwarancją bezpłatności nauki w szkołach publicznych. Obowiązek zwrotu nie prowadzi do przerwania na niektórych obywateli kosztów nauczania *sensu stricto*, a pobierany przez studentów żołd w ogóle nie podlega zwrotowi. Nowa pragmatyka jest korzystniejsza z punktu widzenia absolwentów WAT, ponieważ nie tylko uniezależnia skuteczność wypowiedzenia stosunku służbowego od zwrotu kosztów, ale również skraca okres obowiązkowego odpracowania studiów w uczelni wojskowej (*wyrok z 18 października 2011 r., SK 24/09*).

(2) Rozwiązanie, zgodnie z którym osoba skreślona z listy słuchaczy Krajowej Szkoły Administracji Publicznej po pierwszych ośmiu miesiącach kształcenia jest zobowiązana do zwrotu kosztów kształcenia odpowiadających podwójnej wysokości należnego słuchaczowi stypendium, spełnia wymagania konstytucyjne. Kwota podwójnej wysokości stypendium nie powinna jednak przekraczać pełnych kosztów kształcenia słuchacza KSAP (*wyrok z 9 marca 2011 r., P 15/10*).

3.2.4. Konstytucyjna pozycja rodziny

(1) Ochrona rodziny, realizowana przez władze publiczne na podstawie art. 18 Konstytucji, musi uwzględniać przyjętą w Konstytucji wizję rodziny, jako trwałego związku mężczyzny i kobiety nakierowanego na macierzyństwo i odpowiedzialne rodzicielstwo. Równocześnie za rodzinę należy uznać każdy trwały związek dwojga lub więcej osób, składający się z co najmniej jednej osoby dorosłej i dziecka, oparty na więzach emocjonalnych, prawnych, a przeważnie także i na więzach krwi (*wyrok z 12 kwietnia 2011 r., SK 62/08*).

(2) Osoba spełniająca obowiązek alimentacyjny i odwiedzająca dziecko w ustalonym czasie, która nie sprawuje nad nim bieżącej opieki, nie może powoływać się na art. 71 ust. 1 Konstytucji (*wyrok z 12 kwietnia 2011 r., SK 62/08*).

(3) Ustawodawca ma możliwość wyboru konkretnych form pomocy i ochrony udzielanych matce (o ile nie są one iluzoryczne). Jednocześnie możliwe jest ich różnicowanie w zależności od tego, czy są przyznawane matce przed urodzeniem dziecka, czy po jego urodzeniu (*wyrok z 13 kwietnia 2011 r., SK 33/09*).

(4) Obowiązek opłacania przez matkę dodatkowych składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej zależy od aktywności ubezpieczonej, w tym między innymi od ewentualnego skorzystania przez nią z prawa do zawieszenia działalności gospodarczej. Zróżnicowanie sytuacji prawnej matek przebywających na urlopie wychowawczym, łączących pracę z prowadzeniem pozarolniczej działalności gospodarczej oraz matek realizujących aktywność zawodową jedynie w stosunku pracy jest rozwiązaniem proporcjonalnym, racjonalnym i adekwatnym do celów i treści ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Rozwiązanie to sprzyja również zachowaniu równowagi budżetowej, a tym samym chroni interes ogółu podatników (*wyrok z 13 kwietnia 2011 r., SK 33/09*).

(5) Zasada sprawiedliwości społecznej nie wymaga dalszego różnicowania grupy rodzin, w których wychowuje się niepełnosprawne dziecko i których dochód nie przekracza ustawowego progu, z uwzględnieniem czynników takich jak stopień niepełnosprawności członków rodziny, wiek poszczególnych dzieci czy też pełny albo niepełny charakter rodziny. Ustalenie progu dochodowego, po przekroczeniu którego członkom rodziny, w której wychowuje się dziecko niepełnosprawne, nie przysługuje prawo do zasiłku rodzinnego, niezależnie od liczby wychowujących się w rodzinie dzieci niepełnosprawnych, jest rozwiązaniem racjonalnym i celowym (*wyrok z 19 kwietnia 2011 r., P 41/09*).

3.2.5. Konstytucyjna ochrona konsumentów

(1) Nadanie księgom rachunkowym i wyciągom z ksiąg rachunkowych banków w postępowaniach cywilnych prowadzonych wobec konsumentów mocy prawnej dokumentów urzędowych jest przywilejem, który stanowi relikw gospodarki nakazowo-rozdzielczej. Charakter banków jako instytucji zaufania publicznego wynika z postrzegania ich jako pozostających pod szczególnym nadzorem ze strony państwa. Nie tłumaczy to jednak wprowadzania przez ustawodawcę rozwiązań, które przyznają bankom uprzywilejowaną pozycję w systemie gospodarczym, zwłaszcza wobec swoich klientów, z którymi są one związane stosunkami zobowiązaniowymi (*wyrok z 15 marca 2011 r., P 7/09*).

(2) Nadanie księgom rachunkowym i wyciągom z ksiąg rachunkowych banku szczególnej mocy dowodowej następujące z mocy prawa istotnie pogarsza sytuację prawną konsumenta. W celu udowodnienia istnienia i wysokości wierzytelności wystarczy, aby występujący z roszczeniem bank przedstawił wyciąg ze swoich ksiąg rachunkowych, bez konieczności wykazania tytułu prawnego lub okoliczności powstania zobowiązania. Dowód przeciwności nie jest wprawdzie wykluczony, niemniej jednak może on się okazać dla konsumenta niezwykle trudny, gdyż wyciągi z ksiąg rachunkowych banku nierzadko stanowią środek dowodowy o rozstrzygającym znaczeniu dla sądu (*wyrok z 15 marca 2011 r., P 7/09*).

(3) Nadanie mocy prawnej dokumentu urzędowego księgom rachunkowym oraz wyciągom z ksiąg rachunkowych funduszy sekurytyzacyjnych jest rozwiązaniem analogicznym do przywileju bankowego i prowadzi do dalszego osłabienia pozycji rynkowej oraz procesowej konsumenta. Treść ksiąg rachunkowych funduszu stanowi bowiem dowód nabycia wierzytelności przez fundusz od pierwotnego wierzyciela, a konsument zobowiązany jest do dowodzenia okoliczności związanych z wierzytelnością powstałą w stosunku do osoby trzeciej. Ponadto nabywca wierzytelności uzyskuje więcej uprawnień od jej zbywcy, gdyż księgom rachunkowym wierzycieli pierwotnych nie przysługuje już moc prawna dokumentu urzędowego. Nadanie mocy dokumentu urzędowego może prowadzić do wystąpienia nieuczciwych praktyk rynkowych. Rozwiązanie tego rodzaju nie znajduje dostatecznego uzasadnienia konstytucyjnego, w szczególności zaś działalność funduszy nie jest w żaden sposób związana z realizacją zadań publicznych (*wyrok z 11 lipca 2011 r., P 11/10*).

(4) Nie można utożsamiać potrzeb mieszkaniowych członków spółdzielni mieszkaniowej z interesem spółdzielni mieszkaniowej. Tym samym art. 75 ust. 1 Konstytucji nie może stanowić adekwatnego wzorca kontroli art. 5 ust. 5 ustawy o objęciu poręczeniami Skarbu Państwa spłaty niektórych kredytów mieszkaniowych (*wyrok z 13 września 2011 r., K 8/09*).

(5) Stopień organizacji oraz istnienie odpowiedniego zaplecza technicznego i osobowego nie stanowią podstawy do traktowania spółdzielni mieszkaniowej jako podmiotu o pozycji słabszej od innych uczestników rynku. Osoby fizyczne będące spółdzielcami mieszczą się w kategorii „konsumentów, użytkowników i najemców”. Nie znaczy to jednak, że spółdzielnia jako osoba prawna powinna być również objęta ochroną art. 76 Konstytucji (*wyrok z 13 września 2011 r., K 8/09*).

(6) Z art. 75 ust. 1 Konstytucji w zasadzie nie wynikają samoistne wzorce kontroli konstytucyjnej (*wyrok z 18 stycznia 2011 r., P 44/08*).

3.3. Prawo do sądu oraz odpowiedzialność odszkodowawcza organów władzy publicznej

3.3.1. Prawo do sądu

(1) Zastąpienie decyzji o pozwoleniu na budowę zgłoszeniem i rejestracją budowy, a także brak możliwości kontroli przez sąd administracyjny milczącej zgody organu oznacza drastyczne ograniczenie ochrony praw właścicieli nieruchomości sąsiednich, w szczególności prawa do sądu, mimo istnienia instrumentów ochrony w świetle przepisów prawa cywilnego (*wyrok z 20 kwietnia 2011 r., Kp 7/09*).

(2) Zakaz zamykania drogi sądowej wynikający z art. 77 ust. 2 Konstytucji, nie wyklucza wprowadzenia ograniczeń konstytucyjnej gwarancji dostępu do sądu, zwłaszcza proceduralnych. Skoro Konstytucja nie przewiduje ogólnego prawa do wznowienia postępowania, nie jest wykluczone ukształtowanie przepisów procedury cywilnej, które spowoduje niedopuszczalność skargi o wznowienie w zakresie niektórych spraw (*wyrok z 11 maja 2011 r., SK 11/09*).

(3) Z art. 77 ust. 2 Konstytucji wynika bezwzględny zakaz zamykania ustawą drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw. Nie ma przy tym znaczenia, czy do ewentualnego zamknięcia drogi dochodzi ze względu na wyraźne wyłączenie ustawowe, czy też jest to rezultatem luki w prawie. Brak możliwości złożenia do sądu zażalenia na wydane przez prokuratora postanowienie w przedmiocie zezwolenia na ujawnienie danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze, stanowi niedopuszczalne zamknięcie drogi sądowej (*wyrok z 18 lipca 2011 r., K 25/09*).

(4) Ustawodawca polski i prawodawca unijny nie mogą ukształtować procedur sądowych w sposób arbitralny, ograniczając nadmiernie i bez istotnych racji prawa procesowe strony postępowania, których realizacja stanowi warunek prawidłowego oraz sprawiedliwego rozstrzygnięcia sprawy. Ograniczenia praw stron procesowych muszą być proporcjonalne do realizowanych celów (takich jak zapewnienie efektywności i szybkości postępowania). Postępowanie o stwierdzenie wykonalności orzeczenia sądu państwa członkowskiego UE ma charakter pochodny wobec postępowania sądowego, które toczyło się w innym państwie członkowskim UE i zostało zakończone orzeczeniem zasądzającym świadczenie na rzecz powoda. Postępowanie o stwierdzenie wykonalności opiera się na domniemaniu, że w postępowaniu rozpoznawczym toczącym się w innym państwie członkowskim UE obie strony miały zapewnione prawa procesowe odpowiadające zasadom rzetelnej procedury. Domniemanie to może zostać

obalone w wyniku podniesienia przez dłużnika przed sądem drugiej instancji zarzutu niezgodności orzeczenia z porządkiem publicznym państwa, w którym toczy się postępowanie o stwierdzenie wykonalności. Przewidziane w art. 41 zdaniu drugim rozporządzenia (WE) nr 44/2001 wyłączenie możliwości składania oświadczeń przez dłużnika w pierwszej fazie postępowania o stwierdzenie wykonalności orzeczenia sądu zagranicznego realizuje postulat swobodnego przepływu orzeczeń na terytorium UE oraz postulat wzajemnego zaufania do wymiaru sprawiedliwości, a jednocześnie sprzyja efektywnemu wykonywaniu orzeczeń sądowych (*wyrok z 16 listopada 2011 r., SK 45/09*).

(5) W postępowaniu o stwierdzenie wykonalności orzeczenia sądu państwa członkowskiego UE, zróżnicowanie proceduralnych praw stron w pierwszej instancji, poprzez pozbawienie dłużnika prawa do aktywnego udziału w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, nie jest arbitralne i nie narusza art. 32 ust. 1 Konstytucji w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji. Rozwiązanie to znajduje bowiem uzasadnienie w szczególnym charakterze tego postępowania, a także jest konieczne dla osiągnięcia pożądanego efektu zaskoczenia dłużnika (*wyrok z 16 listopada 2011 r., SK 45/09*).

(6) Realizacji konstytucyjnej zasady sprawiedliwości proceduralnej towarzyszy pewien zakres formalizmu procesowego, a sama zasada sprawiedliwości proceduralnej nie jest przeszkodą dla wprowadzenia określonych wymagań proceduralnych i sankcji za ich niedopełnienie. Procedura powinna być skonstruowana jednak w taki sposób, żeby umożliwiać dochodzenie praw i wolności, a nie je ograniczać (*wyrok z 12 lipca 2011 r., SK 49/08*).

(7) Nie spełnia konstytucyjnego standardu sprawiedliwego procesu (wynikającego z art. 45 ust. 1 Konstytucji) regulacja, zgodnie z którą pokrzywdzony (oskarżyciel posiłkowy) jest obciążony kosztami zastępstwa procesowego, gdy postępowanie zostanie umorzone z przyczyny od niego niezależnej, jaką jest śmierć oskarżonego (*wyrok z 18 października 2011 r., SK 39/09*).

(8) Zasadą kierunkową dotyczącą środków zaskarżenia jest to, że powinny być one dewolutywne i suspensywne. Jeśli jednak środek zaskarżenia nie jest dewolutywny, nie przesądza to automatycznie o jego niekonstytucyjności, o ile rozwiązanie to zostanie zrównoważone odpowiednimi gwarancjami procesowymi. Brak mechanizmu wyłączenia osoby piastującej stanowisko monokratycznego, centralnego organu administracji rządowej od udziału w postępowaniu zainicjowanym wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy, gdy decyzja została wydana przez tę osobę, nie jest nieuzasadnionym i nieproporcjonalnym ograniczeniem prawa do zaskarżenia decyzji administracyjnej w toku instancji (*wyrok z 6 grudnia 2011 r., SK 3/II*).

(9) Rozstrzygnięcie w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych nie jest „sprawą”, o której mowa w art. 45 ust. 1 Konstytucji. W tym wypadku możliwe jest zatem orzekanie przez referendarza sądowego, który działa w ramach struktury organizacyjnej władzy sądowniczej, lecz nie sprawuje wymiaru sprawiedliwości. Ustawodawca ma obowiązek zapewnić odpowiednie standardy w sytuacji powierzenia referendarzom określonych funkcji w zakresie ochrony prawnej, m.in. zapewnić efektywną ochronę konstytucyjnych wolności i praw. W postępowaniu toczącym się przed organem pozasądowym konieczne jest zagwarantowanie przez prawodawcę stronie lub uczestnikowi: a) możliwości bycia wysłuchanym; b) jawności będącej zasadą postępowania; c) udziału podmiotu, którego ono dotyczy; d) ujawnienia w czytelny sposób motywów danego rozstrzygnięcia, aby była możliwa jego ewentualna weryfikacja przez sąd (*wyrok z 12 maja 2011 r., P 38/08*).

(10) Prokurator nie jest organem sądowym, więc nie odnoszą się do niego gwarancje niezawisłości i bezstronności wynikające z art. 45 ust. 1 Konstytucji. Ponadto zakres przedmiotowy pojęcia sprawy, w rozumieniu tego przepisu, nie obejmuje postanowienia dotyczącego wyłączenia prokuratora w toku postępowania przygotowawczego wydanego przez prokuratora bezpośrednio przełożonego. Regulacja, która nie przewiduje możliwości wniesienia na to postanowienie zażalenia do sądu, nie narusza art. 45 ust. 1 Konstytucji ani art. 77 ust. 2 Konstytucji. Istnieje możliwość podwyższenia standardu bezstronności w postępowaniu przygotowawczym w celu zapewnienia skuteczniejszej ochrony praw stron tego postępowania, o ile jednak przyjęte rozwiązanie będzie celowe, a także o ile zostanie zapewniona sprawność i szybkość postępowania (*wyrok z 18 lipca 2011 r., SK 10/10*).

3.3.2. Odpowiedzialność odszkodowawcza organów władzy publicznej

(1) Możliwe jest wprowadzenie odstępstw od zasady pełnej kompensacji szkody, o ile odstępstwa te przewidziane są w ustawie, z poszanowaniem reguł konieczności i proporcjonalności. Nie spełnia tych warunków rozwiązanie legislacyjne polegające na kwotowym ograniczeniu odszkodowania za szkodę związaną z represjonowaniem za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, w sytuacji gdy uzasadnieniem takiego rozwiązania stało się jedynie bliżej niesprecyzowane zagrożenie równowagi budżetowej (*wyrok z 1 marca 2011 r., P 21/09*).

(2) Swoboda ustawodawcy w zakresie ograniczenia odszkodowania z tytułu bezprawnego pozbawienia wolności na gruncie art. 41 ust. 5 Konstytucji

jest mniejsza niż swoboda ustawodawcy w zakresie ograniczenia kompensaty na gruncie art. 77 ust. 1 Konstytucji. Zły stan finansów państwa oraz potrzeba ochrony równowagi budżetowej nie usprawiedliwiają ustawowego wyłączenia dopuszczalności dochodzenia odszkodowania za więcej niż jedno zdarzenie wywołujące szkodę, tj. więcej niż jedno pozbawienie wolności albo internowanie w związku z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Za każde bezprawne pozbawienie wolności jednostka ma prawo uzyskać odszkodowanie, a zamknięcie drogi dochodzenia tego prawa stanowi środek ograniczający uprawnienia jednostki w sposób niekonstytucyjny (*wyrok z 1 marca 2011 r., P 21/09*).

3.4. Obowiązki konstytucyjne

(1) Ogólna możliwość ustanowienia w systemie prawnym terminów przedawnienia zobowiązań podatkowych mieści się w ramach szerokiego zakresu swobody ustawodawcy. Zasady sprawiedliwości i powszechności podatkowej wymagają, aby w razie ich ustanowienia, terminy te nie były z jednej strony zbyt krótkie, jednak z drugiej nie powinny być zbyt wydłużone. W tej ostatniej sytuacji mogłoby bowiem dojść do tego, że instytucja przedawnienia zobowiązania podatkowego stałaby się nierealna. Wyłączenie możliwości przerwania biegu przedawnienia wymagalnych zobowiązań podatkowych, które aktualnie podlegają przymusowej egzekucji, stanowi naruszenie zasad sprawiedliwości i powszechności podatkowej (*wyrok z 21 czerwca 2011 r., P 26/10*).

(2) Realizacja zasady sprawiedliwości podatkowej jest zdeterminowana przez wartości szczególnie chronione przez ustawodawcę konstytucyjnego. Konstytucja nie przesądza jednak o konieczności preferencyjnego traktowania podatnika tylko ze względu na fakt wychowywania dziecka, choć ustawodawca musi brać pod uwagę dochody i wydatki ponoszone przez tego podatnika, czyli jego zdolność płatniczą (*wyrok z 12 kwietnia 2011 r., SK 62/08*).

4. Prawo polskie a prawo międzynarodowe i prawo Unii Europejskiej

4.1. Kontrola konstytucyjności ratyfikowanej umowy międzynarodowej

(1) Umowy międzynarodowe podlegają kontroli konstytucyjności – także w trybie skargi konstytucyjnej – pod warunkiem że ich postanowienia mają charakter normatywny. Analizując normatywny charakter postanowień umowy mię-

dzynarodowej, należy uwzględnić specyfikę tego aktu, wynikającą m.in.: z zasady przyjmowania umów międzynarodowych wskutek kompromisu godzącego interesy stron umowy; z konieczności takiego zredagowania, aby nadawał się do stosowania w porządkach prawnych o odmiennych wartościach, tradycjach i zasadach, a także ze względu na autonomiczne dla prawa międzynarodowego zasady wykładni umów w celu ustalenia zgodnej woli państw-stron (*wyrok z 21 września 2011 r., SK 6/10*).

(2) Zasada określoności przepisów prawnych może być odnoszona do umów międzynarodowych jedynie odpowiednio. Rygoryzm jej zastosowania mógłby być bowiem przeszkodą w zawieraniu traktatów oraz ich stosowaniu we współpracy z państwami o odmiennych porządkach normatywnych (*wyrok z 21 września 2011 r., SK 6/10*).

(3) Umowa międzynarodowa zawarta i ratyfikowana bez uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie przed dniem wejścia w życie Konstytucji staje się – zgodnie z art. 241 ust. 1 Konstytucji – umową międzynarodową ratyfikowaną za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, i jako taka podlega kontroli co do zgodności z Konstytucją, o ile jej treść dotyczy kwestii wskazanych w art. 89 ust. 1 Konstytucji. Dotyczy to również tych przypadków, gdy przedkonstytucyjna umowa międzynarodowa ratyfikowana bez upoważnienia ustawowego ogłoszona została w Dzienniku Ustaw już po wejściu w życie Konstytucji (*wyrok z 21 września 2011 r., SK 6/10*).

(4) Wejście w życie Konstytucji nie spowodowało „automatycznej” derogacji postanowień umów międzynarodowych z nią niezgodnych. Do eliminacji sprzecznej z Konstytucją treści umowy międzynarodowej mogłoby dojść na skutek albo renegocjacji umowy międzynarodowej, albo wydania przez Trybunał wyroku o niezgodności. Późniejsza zmiana standardu konstytucyjnego (np. w zakresie zakazu ekstradycji obywatela polskiego) sprawia, że treść umowy międzynarodowej podlega kontroli co do zgodności ze standardami konstytucyjnymi obowiązującymi w chwili orzekania (*wyrok z 21 września 2011 r., SK 6/10*).

4.2. Prawo pochodne Unii Europejskiej w krajowym porządku prawnym

4.2.1. Kontrola konstytucyjności rozporządzeń UE

(1) Kwestię dopuszczalności badania zgodności rozporządzeń UE z Konstytucją należy rozważać w kontekście relacji między Konstytucją a pra-

wem UE (zarówno prawem pierwotnym jak i pochodnym). Akty prawa UE korzystają z pierwszeństwa stosowania przed prawem krajowym, co ma zapewnić jednolitość oraz pełną efektywność prawa UE, a tym samym stanowi konsekwencję zasady lojalnej współpracy państw członkowskich w ramach UE. Ta reguła nie uchybia jednak temu, że Konstytucja – jako „najwyższe prawo” Rzeczypospolitej Polskiej – zachowuje nadrzędność wobec wszystkich aktów prawnych obowiązujących w polskim porządku konstytucyjnym i pierwszeństwo przed nimi, w tym także w odniesieniu do prawa unijnego (*wyrok z 16 listopada 2011 r., SK 45/09*).

(2) Akty prawa pochodnego UE nie mieszczą się w katalogu aktów normatywnych podlegających ocenie Trybunału w ramach kontroli abstrakcyjnej. Kontrola ich konstytucyjności pozostaje jednak możliwa w postępowaniu wszczętym skargą konstytucyjną. Przedmiotowy zakres katalogu aktów normatywnych z art. 79 ust. 1 Konstytucji ma bowiem charakter autonomiczny i niezależny od art. 188 pkt 1–3 Konstytucji. Przedmiotem skargi konstytucyjnej może być ustawa oraz „inny akt normatywny”, a więc również akt wydany przez organ organizacji międzynarodowej, której Rzeczpospolita Polska jest członkiem. Odnosi się to w pierwszym rzędzie do aktów prawnych stanowionych przez instytucje UE (*wyrok z 16 listopada 2011 r., SK 45/09*).

(3) Rozporządzenie UE będące aktem prawa pochodnego wykazuje z uwagi na „zasięg ogólny” stosowania cechy charakterystyczne dla aktu normatywnego w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji (tj. generalny i abstrakcyjny charakter). Może ono zawierać normy, które staną się podstawą ostatecznego orzeczenia przez sąd lub organ administracji publicznej o konstytucyjnych wolnościach, prawach lub obowiązkach jednostek. Przemawia to za dopuszczalnością objęcia tego typu aktów unijnego prawa pochodnego kontrolą konstytucyjności w procedurze ochrony jednostki wnoszącej skargę konstytucyjną (*wyrok z 16 listopada 2011 r., SK 45/09*).

4.2.2. Kompetencje jurysdykcyjne Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Sprawiedliwości UE

Zakres kompetencji Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Sprawiedliwości UE (TSUE) jest odmienny. Sąd konstytucyjny, jako strażnik nadrzędności Konstytucji, może orzekać o zgodności rozporządzeń UE z Konstytucją. Z kolei TSUE, jako instytucja stojąca na straży prawa unijnego, orzeka o zgodności unijnego prawa pochodnego z traktatami UE. Krajowe sądy konstytucyjne nie mają kompetencji do orzekania o nieważności aktów prawa pochodnego UE.

Uwzględnienie odmiennej roli obu trybunałów jest istotne, ponieważ nie mogą być one względem siebie konkurujące. Ze względu na treść art. 8 ust. 1 Konstytucji sąd konstytucyjny jest wciąż „sądem ostatniego słowa” w sprawach konstytucyjnych o zasadniczym znaczeniu. W związku z zaaprobowaniem przez Rzeczpospolitą Polską (ratyfikacja traktatów europejskich) podziału funkcji w zakresie kontroli aktów prawnych, kontrola konstytucyjności rozporządzeń UE powinna być uznawana za kontrolę o charakterze niezależnym ale subsydiarnym względem kompetencji orzeczniczych TSUE w zakresie kontroli zgodności prawa pochodnego z traktatami, ostatecznej interpretacji prawa UE oraz zapewnienia jednolitości jego stosowania we wszystkich państwach członkowskich (wyrok z 16 listopada 2011 r., **SK 45/09**).

4.2.3. Warunki kontroli zgodności postanowień pochodnego prawa unijnego w trybie skargi konstytucyjnej

(1) Z ustrojowej zasady prawa UE lojalnej współpracy wynika konieczność zachowania ostrożności i powściągliwości w badaniu aktów prawa pochodnego UE z Konstytucją. Istotne jest przy tym uwzględnienie zasady tożsamości narodowej poszczególnych państw członkowskich. Stan niezgodności prawa UE z Konstytucją powinien być eliminowany z zastosowaniem wykładni respektującej „względną” autonomię prawa unijnego i prawa krajowego, z poszanowaniem zasady wzajemnej lojalności, z której wynika:

- powinność przychylności TSUE dla krajowych systemów prawnych;
- powinność respektowania najwyższego standardu norm unijnych w krajowych systemach prawnych (wyrok z 16 listopada 2011 r., **SK 45/09**).

(2) Subsydiarny charakter kognicji sądu konstytucyjnego w badaniu konstytucyjności pochodnych aktów prawnych UE powoduje, że przed orzeczeniem o niezgodności aktu prawa pochodnego UE z Konstytucją należy upewnić się co do jego treści. Instrumentem umożliwiającym uzyskanie jasności co do kwestii interpretacji albo zgodności prawa pochodnego UE z traktatami jest pytanie prejudycjalne do TSUE (wyrok z 16 listopada 2011 r., **SK 45/09**).

(3) Niezbędnym elementem skargi konstytucyjnej kwestionującej zgodność aktu prawa pochodnego UE z Konstytucją jest uprawdopodobnienie obniżenia poziomu ochrony praw człowieka w porównaniu ze standardem wynikającym z Konstytucji. Wymaganie to wynika ze specyficznego charakteru prawa pochodnego UE w Polsce, na który wpływ mają: konstytucyjna zasada przychylności dla integracji europejskiej, zasada lojalności państw członkowskich wobec UE, szczególna ranga praw podstawowych w porządku prawnym UE oraz

rozkład ciężaru dowodu w postępowaniu zainicjowanym skargą konstytucyjną (wyrok z 16 listopada 2011 r., **SK 45/09**).

(4) Podstawą niekonstytucyjności aktów prawa pochodnego UE może być uznanie, że poziom ochrony praw jednostki wynikający z prawa UE jest niższy od ochrony przewidzianej w Konstytucji. Wykładnia przyjazna prawu unijnemu ma swoje granice i nie może prowadzić do rezultatów sprzecznych z wyraźnym brzmieniem norm konstytucyjnych. Standard ochrony praw człowieka w organizacji międzynarodowej, do której należy Polska, powinien być na porównywalnym poziomie do standardu wynikającego z Konstytucji, co nie oznacza wymagania identycznej ochrony każdego z praw (wyrok z 16 listopada 2011 r., **SK 45/09**).

4.2.4. Potencjalne skutki wyroku o niekonstytucyjności norm prawa pochodnego UE

Wyrok Trybunału orzekający niezgodność aktu prawa pochodnego UE z Konstytucją spowodowałby zawieszenie jego stosowania przez organy polskie oraz wywierania przez ten akt skutków prawnych na terytorium Polski. Niemożliwy byłby skutek w postaci utraty mocy obowiązującej postanowienia umowy. Z uwagi na zasadę lojalnej współpracy oraz zobowiązania państwa członkowskiego w UE, orzeczenie o niezgodności prawa unijnego z Konstytucją powinno być środkiem ostatecznym i zapaść jedynie wówczas, kiedy zawiodą inne metody rozwiązania sporu norm krajowych z normami prawa UE. W powyższej sytuacji należałoby podjąć działania zmierzające do usunięcia stanu niezgodności, a skutki takiego orzeczenia odroczyć na podstawie art. 190 ust. 3 Konstytucji (wyrok z 16 listopada 2011 r., **SK 45/09**).

4.2.5. Zbieżność aksjologiczna prawa polskiego i prawa unijnego

Prawo unijne jest efektem wspólnych działań państw członkowskich, których systemy prawne charakteryzuje podobna aksjologia, zmniejszająca ryzyko wystąpienia różnych standardów ochrony praw człowieka. Poziom ochrony praw człowieka w Unii Europejskiej wyznaczają postanowienia Karty praw podstawowych, Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz konstytucyjne tradycje państw członkowskich. W zakresie ochrony praw człowieka dochodzi do istotnej zbieżności aksjologicznej prawa polskiego i unijnego, co nie implikuje jednak identyczności rozwiązań w obu porządkach prawnych (wyrok z 16 listopada 2011 r., **SK 45/09**).

4.3. Standardy wynikające z orzecznictwa ETPC

(1) Trybunał, orzekając o niekonstytucyjności przepisu kodeksu karnego dotyczącego symboliki faszystowskiej, komunistycznej lub innej totalitarnej, **wziął pod uwagę standardy międzynarodowe, wynikające w szczególności z wyroku ETPC w sprawie *Vajnai przeciwko Węgrom***. Stwierdził m.in., że przewidziany w polskim prawie katalog symboli jest wieloznaczny i niewystarczający, co może stanowić zagrożenie dla wolności słowa (*wyrok z 19 lipca 2011 r., K 11/10*).

(2) Doniosłość dóbr chronionych przepisami kodeksu karnego (godność urzędu głowy państwa, powaga i niezakłócone jego funkcjonowanie, a w konsekwencji – porządek i bezpieczeństwo publiczne), w połączeniu z możliwością miarkowania kary albo odstąpienia od jej wymierzenia oraz ostrożnym stosowaniem przepisów karnych przez sądy, pozwoliły na uznanie regulacji za spełniającą konwencyjne warunki dopuszczalności ograniczeń wolności wypowiedzi (*wyrok z 6 lipca 2011 r., P 12/09*).

(3) Kontrola dopuszczalności ograniczenia konstytucyjnego prawa do odszkodowania i zadośćuczynienia za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego wymaga uwzględnienia standardu konwencyjnego, zgodnie z którym wolność osobista człowieka stanowi jedno z fundamentalnych praw i jest powiązana z prawem do bezpieczeństwa osobistego. Obie te wartości gwarantują wolność każdego od arbitralności organów władz publicznych, chronią od strachu przed własnym państwem, w tym także przed motywowanym politycznie pozbawieniem wolności w jakiegokolwiek formie. Standard konwencyjny wzmacnia rangę konstytucyjnego nakazu rekompensaty represjonowanej jednostce dolegliwości związanej z bezprawnym pozbawieniem wolności oraz ma wpływ na restrykcyjność oceny rozwiązań ustawowych wprowadzających ograniczenia w tym zakresie (*wyrok z 1 marca 2011 r., P 21/09*).

4.4. Standardy wynikające z przepisów prawa międzynarodowego

(1) Standardy konstytucyjne i konwencyjne ukształtowane w Konwencji o prawach dziecka dotyczące konieczności zapoznania się z opinią dziecka w jego własnych sprawach oraz respektowania zajętego przez nie stanowiska w miarę możliwości i z uwzględnieniem stopnia jego dojrzałości są zbieżne. Oba standardy nie postulują wiązania ze zdaniem dziecka żadnych bezpośrednich skutków. Nie przewidują sankcji za niedochowanie obowiązku zapoznania się z jego stanowiskiem i nie zakładają możliwości odwołania się do osoby trzeciej,

gdy podmiot uprawniony do decydowania o sytuacji małoletniego nie zgadza się z jego zdaniem. Nie narusza konstytucyjnych i konwencyjnych standardów brak wymagania osobistej zgody małoletniego pacjenta na dokonanie czynności leczniczych (wyrok z 11 października 2011 r., **K 16/10**).

(2) W świetle art. 55 Konstytucji, ekstradycja obywatela polskiego jest dopuszczalna zarówno gdy ratyfikowana umowa międzynarodowa wprowadza taki obowiązek, jak i gdy z jej treści wynika jedynie taka możliwość (wyrok z 21 września 2011 r., **SK 6/10**).

Rozdział III

Skutki orzeczeń dla działalności prawodawczej

1. Konstytucyjny obowiązek prawodawcy wykonywania orzeczeń

(1) **Obowiązek wykonywania** orzeczeń Trybunału wynika z art. 190 ust. 1 **Konstytucji**, który nadaje orzeczeniom walor ostateczności oraz mocy powszechnie obowiązującej.

Wymieniony obowiązek dotyczy wszystkich organów państwa, a więc również organów prawodawczych, w przypadku których polega na dokonywaniu zmian w prawie niezbędnych z perspektywy konstytucyjnej. Zmiany takie mają „dopełniać” orzeczenia w sprawach konstytucyjnych, które nie zawsze są w stanie usunąć wadliwości systemu prawnego w sposób automatyczny i zupełny. Z powyższym obowiązkiem wiąże się także zakaz powielania w przyszłości uregulowań już raz uznanych przez Trybunał za niekonstytucyjne (więcej na ten temat w pkt 4.3).

Wykonywanie przez prawodawcę wspomnianego obowiązku może przebiegać w różnych wymiarach. W **wymiarze węższym** zazwyczaj sprowadza się do stosownej modyfikacji niekonstytucyjnego unormowania lub ustanowienia regulacji niezbędnych w świetle wyroku z uwzględnieniem standardów przezeń wyznaczonych. Niekiedy jednak zakres zmian w związku z wyrokiem powinien wykraczać poza przepisy określone w sentencji, przybierając charakter kompleksowy czy wręcz systemowy (**wymiar szerszy**).

(2) W wyniku **analizy orzecznictwa z 2011 r.** można wnioskować o **konieczności** stosownej interwencji prawodawcy w związku z wydanymi w tym okresie wyrokami:

- odraczającymi termin utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnych fragmentów lub całości regulacji (wyroki: z 9 marca 2011 r., **P 15/10**; z 22 marca 2011 r., **SK 13/08**; z 19 lipca 2011 r., **P 9/09**; z 15 listopada 2011 r., **P 29/10**; z 12 grudnia 2011 r., **P 11/11**; z 13 grudnia 2011 r., **K 33/08**; więcej na ten temat w pkt 2.1.1.). Skorzystanie przez Trybunał z instytucji odroczenia aktualizuje obowiązek prawodawcy podjęcia właściwych działań, a jednocześnie zapewnia czas na dostosowanie prawa do sytuacji wynikającej z orzeczenia, w tym umożliwia uniknięcie **luki w prawie lub stanu niepewności** w sferze jego stosowania;
- rozstrzygającymi bez odroczenia terminu utraty mocy o niekonstytucyjności zakwestionowanej regulacji, która po wyroku wykazuje niespójności, niekompletność oraz dysfunkcjonalność (wyrok z 14 grudnia 2011 r., **SK 42/09**);

- rozstrzygającymi o niekonstytucyjności tego, co w przepisie zostało pominięte, a zgodnie z Konstytucją powinno być unormowane, a więc regulacji niezpełnych z punktu widzenia określonych wzorców kontroli (wyroki: z 19 maja 2011 r., **SK 9/08**; z 13 czerwca 2011 r., **SK 41/09**; z 5 lipca 2011 r., **P 36/10**; z 18 lipca 2011 r., **K 25/09**; więcej na ten temat w pkt 2.1.2). Skutkiem tego typu wyroków jest konieczność ustanowienia regulacji uzupełniających niezbędnych z punktu widzenia norm konstytucyjnych.

(3) Inicjatywa ustawodawcza **zalecana** jest w przypadku wyroków o charakterze zakresowym (wyroki: z 15 marca 2011 r., **P 7/09**; z 19 kwietnia 2011 r., **K 19/08**; z 5 lipca 2011 r., **P 14/10**; z 11 lipca 2011 r., **P 1/10**; z 19 lipca 2011 r., **K 11/10**; z 20 lipca 2011 r., **K 9/11**; z 18 października 2011 r., **SK 39/09**; więcej na ten temat w pkt 2.2). Z chwilą ich wydania zmienia się treść normatywna kontrolowanych przepisów, natomiast ich literalne brzmienie pozostaje niezmienione, co może wpływać negatywnie na jasność i jednoznaczność prawa. Reakcja ustawodawcy powinna w takich przypadkach polegać na uzgodnieniu literalnego brzmienia odpowiednich przepisów z treścią wynikającą z brzmienia sentencji wyroku zakresowego. Podejmując się działań w związku tego rodzaju orzeczeniami, szczególnie gdy zapadły w sprawie zainicjowanej pytaniem prawnym lub skargą konstytucyjną, ustawodawca nie powinien tracić z pola widzenia wpływu, jaki na ostateczny kształt sentencji mają ograniczenia formalne wiążące Trybunał w procesie orzekania.

(4) Aktywność prawodawcza jest **wskazana** w związku z wyrokami zawierającymi:

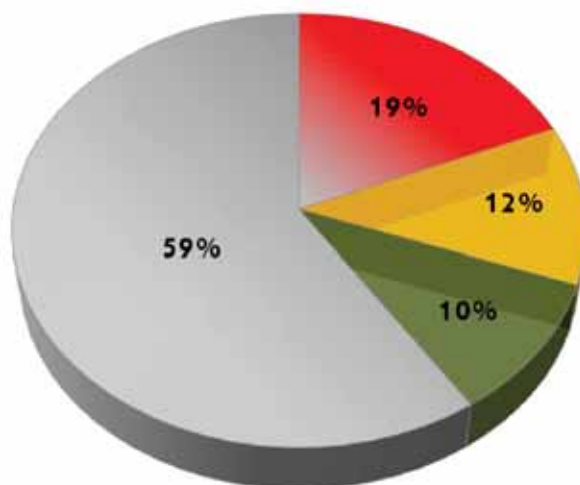
- sugestie zmian ukierunkowanych na zapewnienie spójności prawa lub eliminację dostrzeżonych mankamentów legislacyjnych (wyroki: z 1 marca 2011 r., **P 21/09**; z 21 lipca 2011 r., **K 23/08**; z 13 września 2011 r., **P 33/09**; więcej na ten temat w pkt 2.3);
- postulaty podwyższenia standardu ochrony gwarantowanego przez kontrolowane regulacje **pomimo** rozstrzygnięcia o ich zgodności z Konstytucją (wyroki: z 12 kwietnia 2011 r., **SK 62/08**; z 19 kwietnia 2011 r., **P 41/09**; z 18 lipca 2011 r., **SK 10/10**; więcej na ten temat w pkt 2.3).

Wskazana jest ponadto reakcja prawodawcza właściwych organów na uwagi zamieszczone w postanowieniach sygnalizacyjnych (*postanowienia sygnalizacyjne*: z 4 października 2011 r., **S 1/11**; z 23 listopada 2011 r., **S 2/11**; więcej na ten temat w pkt 2.4). W razie świadomej decyzji adresata sygnalizacji o niepodjęciu działań prawodawczych spoczywa na nim obowiązek uzasadnienia swojego stanowiska. Decyzja taka nie wiąże jednak innych organów

prawodawczych i **nie wyklucza możliwości wystąpienia przez te organy ze stosowną inicjatywą.**

(5) Działania prawodawcze nie są niezbędne w odniesieniu do wszystkich orzeczeń Trybunału. Teza ta odnosi się w szczególności do tych wyroków, które w sposób pełny przywracają stan zgodności z Konstytucją, a także wyroków rozstrzygających o zgodności kwestionowanych regulacji, o ile nie zawierają skonkretyzowanych uwag dla prawodawcy.

**CELOWOŚĆ DZIAŁAŃ PRAWODAWCZYCH
W ODNIESIENIU DO WYROKÓW WYDANYCH W 2011 R.**

- Konieczność aktywności prawodawcy
- Zalecenie uzgodnienia literalnego brzmienia przepisu z wyrokiem
- Sugestie zmian w prawie
- Wyroki niewymagające aktywności prawodawcy

2. Zmiany w prawie konieczne, zalecane lub sugerowane w związku z orzeczeniami

2.1. Konieczność działań prawodawczych

2.1.1. Wyroki z odroczeniem terminu utraty mocy

(1) Konieczne stało się stworzenie ustawowych wytycznych dla Prezesa Rady Ministrów, którymi powinien kierować się, regulując m.in. kwestie doty-

czące obowiązku **zwrotu kosztów kształcenia** w Krajowej Szkole Administracji Publicznej w związku ze skreśleniem z listy słuchaczy (wyrok z 9 marca 2011 r., **P 15/10**). W reakcji na wyrok ustawodawca w terminie 6 miesięcy uregulował wspomniane kwestie bezpośrednio w ustawie¹.

(2) Unowocześnienia oraz ujednoczenia wymagają **zasady zwrotu kosztów podróży i innych kosztów ponoszonych przez świadka** w postępowaniu karnym ujęte w dekreście z 1950 r. (wyrok z 22 marca 2011 r., **SK 13/08**). Prace nad wykonaniem wyroku zostały przerwane z upływem kadencji Sejmu.

(3) Należy uregulować bezpośrednio w ustawie wszystkie istotne elementy konstrukcyjne **opłaty za udzielenie koncesji** na rozpowszechnianie programów radiowych i telewizyjnych, w tym jej wysokość. Kwestie o znaczeniu drugorzędym (tj. niemające istotnego znaczenia dla konstrukcji daniny) mogą zostać przekazane na poziom rozporządzenia, o ile odbędzie się to z poszanowaniem konstytucyjnych wymogów dotyczących konstruowania upoważnień (wyrok z 19 lipca 2011 r., **P 9/09**).

(4) Bezpośrednio w ustawie powinna także zostać określona minimalna i maksymalna wysokość **opłaty za przechowanie towarów w depozycie** organu celnego w celu ustalenia ich sytuacji. Wybór technicznego sposobu uregulowania problematyki depozytów pozostawiony został prawodawcy (wyrok z 15 listopada 2011 r., **P 29/10**).

(5) Przemodelowania wymaga **mechanizm zwalniania z obowiązku przestrzegania tajemnicy statystycznej** w postępowaniu karnym. Ustawodawca powinien określić przesłanki zwalniania z tego obowiązku oraz uregulować procedurę umożliwiającą weryfikację rozstrzygnięć o zwolnieniu. Nowa regulacja powinna zagwarantować, że informacje będą udostępniane prokuratorowi i sądowi dopiero wówczas, gdy jest to konieczne z punktu widzenia postępowania karnego i nie ma możliwości pozyskania ich w inny sposób (wyrok z 13 grudnia 2011 r., **K 33/08**).

(6) Elementy tzw. systemów realizacji dotyczące praw i obowiązków uczestników konkursów prowadzonych w ramach **regionalnych programów operacyjnych** powinny zostać uregulowane w **aktach prawa powszechnie obowiązującego**. Ranga aktów może pozostać zróżnicowana, jednak w odniesieniu do niektórych zagadnień (np. mechanizmów odwoławczych przysługujących uczestnikowi konkursu) forma ustawy jest konieczna. Wyrok wymaga zmian w prawie o charakterze systemowym. Pomimo 18-miesięcznego terminu dokonania zmian w prawie, działania prawodawcze powinny rozpocząć się nie-

¹ Dz. U. z 2011 r. Nr 185, poz. 1093.

zwłocznie z uwagi na niezbędność stosownych ustaleń z Komisją Europejską (wyrok z 12 grudnia 2011 r., **P I/II**).

(7) Szczegółowe informacje na temat unormowań objętych odroczeniem oraz terminów odroczenia wynikających z powyższych wyroków zawiera załącznik nr 9.

2.1.2. Inne wyroki wymagające wykonania

(1) Konieczne jest **uzupełnienie** w ustawie o gospodarce nieruchomościami **wykazu uchwalonych w okresie PRL ustaw będących podstawą wywłaszczenia nieruchomości**, do których stosuje się odpowiednie przepisy tejże ustawy regulujące zwrot wywłaszczonych nieruchomości. W wykazie tym pominięty został art. 47 ust. 1 ustawy z 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (wyrok z 19 maja 2011 r., **SK 9/08**).

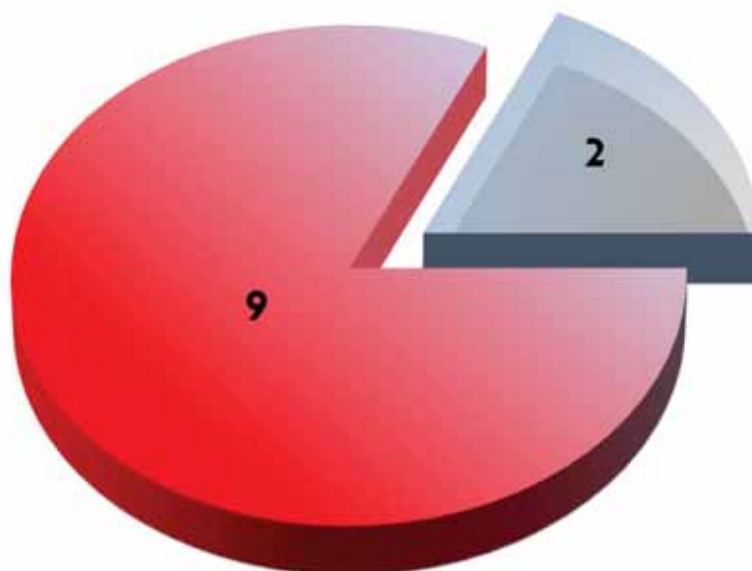
(2) Aktywność ustawodawcy konieczna jest w odniesieniu do pominięcia ustawodawczego, którym dotknięta jest regulacja przejściowa nakazująca odpowiednie stosowanie przepisów ustawy o gospodarce nieruchomościami dotyczących odszkodowań za niektóre nieruchomości, które przeszły na własność państwa na podstawie dekretu warszawskiego. Od decyzji ustawodawcy zależy to, czy ponadto kompleksowo ureguluje kwestie dotyczące **nieruchomości warszawskich utraconych na podstawie dekretu warszawskiego**, w tym zasady, tryb przyznawania i wysokość odszkodowania (wyrok z 13 czerwca 2011 r., **SK 41/09**).

(3) Ustawodawca jest zobowiązany do **uzupełnienia regulacji intertemporalnej** o normę w niej pominiętą w odniesieniu do podatników, którzy przed 1 stycznia 2007 r. rozpoczęli realizację czynności zmierzających do **nabycia ulgi mieszkaniowej** w oczekiwaniu, że po upływie dwóch lat sprawowania opieki nad spadkodawcą będą mogli z tej ulgi skorzystać (wyrok z 5 lipca 2011 r., **P 36/10**).

(4) Konieczne jest **ponowne uregulowanie sankcji za niewykonanie obowiązku rejestracji czasopisma drukowanego**, jednak nie powinna być to sankcja karna. Interwencji wymaga również powstała po wyroku niespójność w zakresie sankcji za brak rejestracji czasopism drukowanych oraz internetowych (odpowiednio: brak sankcji i sankcja karna). Trybunał zasygnalizował **potrzebę uchwalenia nowego prawa prasowego**, dostosowanego do współczesnych form działalności prasy oraz zgodnego ze współczesnymi standardami państwa demokratycznego (wyrok z 14 grudnia 2011 r., **SK 42/09**).

(5) Prawo prasowe wymagało uzupełnienia o procedurę odwoławczą do sądu od postanowienia prokuratora na etapie postępowania przygotowawczego zezwalającego na upublicznienie danych osobowych i wizerunku (wyrok z 18 lipca 2011 r., *K 25/09*). Ustawodawca w 3 miesiące od wydania wyroku uzupełnił wskazane pominięcie oraz dodatkowo ustanowił analogiczny mechanizm odwoławczy względem postanowienia sądu zezwalającego na ujawnienie danych osobowych i wizerunku na etapie postępowania sądowego².

WYKONANE I OCZEKUJĄCE NA WYKONANIE WYROKI Z 2011 R.

- Wyroki oczekujące na wykonanie
- Wyroki wykonane

2.2. Zalecenia uzgodnienia brzmienia niekonstytucyjnych przepisów z treścią sentencji

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału, uzgodnienie literalnego brzmienia zakresowo niekonstytucyjnych przepisów z treścią wyroków zakresowych należy do ustawodawcy (więcej na ten temat w pkt 1). Jak pokazuje prak-

² Dz. U. z 2011 r. Nr 205, poz. 1204.

tyka, ustawodawca co do zasady reaguje na wyroki zakresowe, ale niekiedy też na wyroki rozstrzygające o niekonstytucyjności przepisu w określonej części.

Rozstrzygnięcia, o których mowa, w 2011 r. zapadły w sprawach:

- szczególnej mocy urzędowej dokumentów z ksiąg rachunkowych banków oraz funduszy sekurytyzacyjnych (wyroki: z 15 marca 2011 r., **P 7/09** oraz z 11 lipca 2011 r., **P 11/10**);
- sankcji za kłamstwo lustracyjne (wyrok z 19 kwietnia 2011 r., **K 19/08**);
- zasad przyznawania odszkodowania pracownikom stoczni (wyrok z 5 lipca 2011 r., **P 14/10**);
- symboli totalitaryzmu (wyrok z 19 lipca 2011 r., **K 11/10**);
- kodeksu wyborczego (wyrok z 20 lipca 2011 r., **K 9/11**);
- braku możliwości zasądzenia na rzecz pokrzywdzonego i oskarżyciela posiłkowego należności z tytułu udziału profesjonalnego pełnomocnika w razie umorzenia postępowania karnego (wyrok z 18 października 2010 r., **SK 39/09**).

2.3. Sugestie zmian w prawie wynikające z innych wyroków

(1) Wskazane jest **uchylenie przez ustawodawcę przepisów odwołujących się do niekonstytucyjnych unormowań** ograniczających wysokość odszkodowania za szkodę i zadośćuczynienia za krzywdę poniesioną w wyniku internowania. Po wydaniu wyroku przepisy te odsyłają do derogowanej, zatem nieobowiązującej, regulacji (wyrok z 1 marca 2011 r., **P 21/09**).

(2) Rozważenia wymaga **przemodelowanie preferencyjnych sposobów rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych** z uwzględnieniem specyficznych sytuacji podatników mających na utrzymaniu dzieci i rodziny. Obecne rozwiązanie pozbawia rodziców możliwości skorzystania z takiej metody w sytuacji, kiedy matka utrzymująca dziecko lub ojciec je utrzymujący osiąga znaczne dochody, a wychowujący dziecko nie ma dochodów (wyrok z 12 kwietnia 2011 r., **SK 62/08**).

(3) Należy rozważyć zmianę sposobu **ukształtowania prawa do zasiłku rodzinnego i dodatków** do tego zasiłku. Zmiany mogą polegać na wprowadzeniu dwóch progów dochodu. Przekroczenie pierwszego wykluczałoby możliwość uzyskania zasiłku rodzinnego, a przekroczenie drugiego – także dodatków. Ewentualnie przekroczenie pierwszego mogłoby wyłączać możliwość uzyskania dodatków, a drugiego – również zasiłku. Ustawodawca może też różnicować maksymalny próg dochodu na osobę w rodzinie jako przesłankę ubiegania się o poszczególne dodatki do zasiłku (wyrok z 19 kwietnia 2011 r., **P 41/09**).

(4) Do ustawodawcy należy rozważenie podwyższenia standardu gwarancji bezstronności w zakresie **wyłączenia osoby prowadzącej postępowanie przygotowawcze** przy jednoczesnym zapewnieniu sprawności i szybkości jego przebiegu. Zmiany mogą polegać np. na przekazaniu prokuratorowi nadrzędnemu kompetencji do orzekania w przedmiocie wyłączenia prokuratora prowadzącego postępowanie przygotowawcze lub utworzeniu w tym zakresie „pionowej” instancji odwoławczej w ramach prokuratury. Analogiczne rozwiązanie powinno wówczas dotyczyć również prokuratorów nadzorujących postępowanie przygotowawcze oraz prokuratorów występujących jako oskarżyciele publiczni (*wyrok z 18 lipca 2011 r., SK 10/10*).

(5) Z punktu widzenia poziomej spójności prawa celowe jest określenie przez ustawodawcę **terminu ogłaszania przez Prezesa GUS wskaźników zmian cen nieruchomości**. Podobne terminy – w postaci konkretnej daty lub zakreślonych okresów – wyznaczone zostały w przepisach nakładających na Prezesa GUS obowiązek ogłaszania innych wskaźników lub wielkości (*wyrok z 21 lipca 2011 r., K 23/08*).

(6) Celowa jest korekta mankamentów legislacyjnych przepisów regulujących problematykę **wyrobisk górniczych**. Zmiany powinny polegać m.in. na: jednoznacznym określeniu relacji pomiędzy regulacjami prawa budowlanego oraz prawa geologicznego i górniczego w zakresie dotyczącym: wyrobisk górniczych, obiektów budowlanych znajdujących się w poszczególnych rodzajach wyrobisk górniczych oraz obiektów budowlanych zakładu górniczego. Należy rozważyć także uporządkowanie aparatury pojęciowej, konsekwentne posługiwanie się wyrażeniami: „obiekt budowlany”, „część obiektu budowlanego”, „element obiektu budowlanego”, „urządzenie budowlane”, „urządzenie techniczne”, „urządzenie instalacyjne”, „urządzenie” oraz „instalacja”, a być może nawet opracowanie ustawowych definicji tych wyrażeń (*wyrok z 13 września 2011 r., P 33/09*).

2.4. Postanowienia sygnalizacyjne

(1) Wymagają korekty uchybienia stwierdzone przez Trybunał w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości regulującym m.in. problematykę zwalniania osób osadzonych. Zasadniczy problem stanowią – sięgające niekiedy tygodnia, a wynikające zarówno z przepisów jak i sposobu ich stosowania – **opóźnienia w doręczaniu oryginałów dokumentów wymaganych do zwolnienia osób osadzonych. Zwolnienie powinno następować w dniu wydania dokumentów wymaganych do zwolnienia, szczególnie jeżeli wynika z nich wymaganie natychmiastowego zwolnienia** (*postanowienie z 4 października 2011 r., S I/11*).

(2) Osoba niewinna nie może ponosić jakichkolwiek kosztów postępowania karnego prowadzonego bezzasadnie lub nieprawidłowo. W tym celu należy **kompleksowo uregulować zasady zwrotu kosztów pełnomocnika** ustanowionego w postępowaniu w sprawach o odszkodowanie i zadośćuczynienie za oczywiście niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie (*postanowienie z 23 listopada 2011 r., S 2/III*).

3. Analiza działań prawodawczych prowadzonych w 2011 r. w reakcji na orzeczenia

3.1. Konsekwentna poprawa stanu wykonywania orzeczeń

(1) **Systematycznie poprawia się** sposób wykonywania orzeczeń przez organy prawodawcze. Wobec nowych orzeczeń wymagających wykonania prawodawca – co do zasady – reaguje niezwłocznie, podejmując stosowną inicjatywę, która coraz częściej nie ogranicza się do zmian w prawie na poziomie minimalnym.

USTAWY DOSTOSOWUJĄCE PRAWO DO WYROKÓW WYMAGAJĄCYCH WYKONANIA (2010-2011)

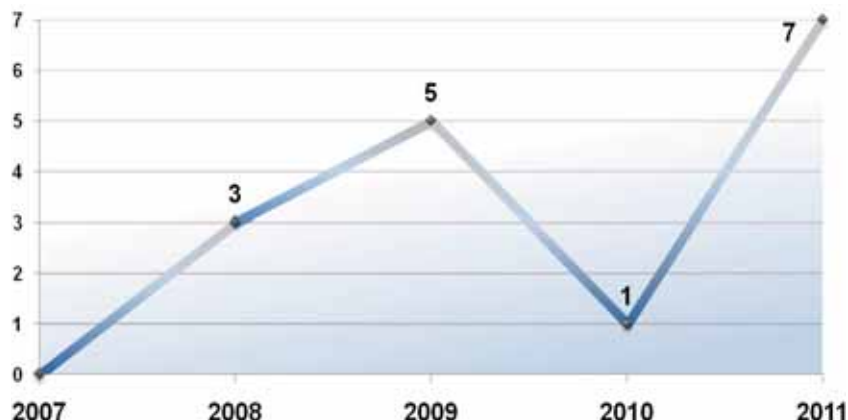

Zaległości są **redukowane stopniowo**, głównie przy okazji dokonywania większych nowelizacji w obrębie materii, której dotyczy dane orzeczenie.

W porównaniu z rokiem wcześniejszym **poprawiła się sprawność reakcji prawodawcy na wyroki z odroczeniem** terminu utraty mocy niekonstytucyjnych przepisów. Zdecydowana większość zmian w prawie w związku z tego rodzaju orzeczeniami wchodzi w życie terminowo (więcej na ten temat w pkt 4.1).

Znacznie efektywniejsza jest również reakcja na uwagi zamieszczone przez Trybunał w postanowieniach sygnalizacyjnych.

**USTAWY DOSTOSOWUJĄCE PRAWO DO POSTANOWIEŃ SYGNALIZACYJNYCH
(SEJM VI KADENCJI)**

(2) W związku z upływem kadencji Sejmu zostały wprowadzić **przerwane prace** nad wieloma projektami ustaw wykonujących orzeczenia, głównie senackimi, jednak prace te są **systematycznie ponawiane** w nowych kadencjach Sejmu i Senatu.

(3) Projekty ustaw wykonujących orzeczenia Trybunału – tak jak w poprzednich latach – wnoszone były głównie z inicjatywy Senatu oraz Rady Ministrów.

3.2. Aktywność Senatu

(1) W 2011 r. Senat kontynuował systemową działalność poświęconą wykonywaniu orzeczeń Trybunału.

Projekty senackie są wyraźnie ukierunkowane na dostosowanie prawa do konkretnego orzeczenia. Stanowią **rezultat dogłębnej analizy otoczenia normatywnego niekonstytucyjnych przepisów przez pryzmat orzecznictwa** z uwzględnieniem formalnych ograniczeń warunkujących wynik kontroli konstytucyjności w danej sprawie, takich jak zasada skargowości czy specyfika kontroli konkretnej (np. wyrok z 15 marca 2011 r., **P 7/09**). Przeważają inicjatywy odnoszące się do najnowszego orzecznictwa Trybunału.

W minionym roku **regułą stanowiły projekty** ustaw wykonujących orzeczenia **w wymiarze szerszym**, wykraczające poza niezbędne minimum wymaganych zmian, ale pozostające w bezpośrednim związku z orzeczeniem. Zakładały one między innymi realizację szczegółowych uwag wyrażonych przez Trybunał w uzasadnieniach lub dostosowywanie do standardów konstytucyjnych analogicznych, lecz niezakwestionowanych, regulacji, nawet mimo braku wyraźnych

wypowiedzi Trybunału w tej kwestii (np. wyroki: z 19 października 2010 r., **K 35/09**; z 27 października 2010 r., **K 10/08**).

Reakcja Senatu na orzecznictwo jest **dynamiczna**. Zakres pierwotnego projektu bywa poszerzany o zmiany niezbędne w świetle orzeczeń dotyczących zbliżonej problematyki zapadłych już po rozpoczęciu prac nad projektem. Przykładem są działania dotyczące orzeczeń w sprawie szczególnej mocy dowodowej dokumentów z ksiąg bankowych (wyrok z 15 marca 2011 r., **P 7/09**) poszerzone o ustalenia wynikające z późniejszego, analogicznego rozstrzygnięcia w sprawie funduszy sekurytyzacyjnych (wyrok z 11 lipca 2011 r., **P 11/10**). Podobnie będący już na etapie prac sejmowych projekt realizacji postanowienia sygnalizacyjnego w sprawie eksmisji z lokalu mieszkalnego (*postanowienie sygnalizacyjne z 4 marca 2008 r., S 2/08*) został rozbudowany o rozwiązania niezbędne w świetle późniejszego wyroku obejmującego tę samą problematykę (wyrok z 4 listopada 2010 r., **K 19/06**).

(2) Spektrum orzeczeń, z którymi wiąże się projekty senackie, należy uznać za szerokie. Oprócz orzeczeń co do zasady wymagających aktywności ustawodawczej (np. wyroki: z 22 marca 2011 r., **SK 13/08**; z 19 października 2010 r., **K 35/09**; z 18 listopada 2010 r., **P 29/09**; z 26 maja 2010 r., **P 29/08**), projekty te obejmowały między innymi sygnalizacje (*postanowienia sygnalizacyjne: z 27 maja 2003 r., S 2/03*; z 7 sierpnia 2009 r., **S 5/09**) oraz rozstrzygnięcia o niekonstytucyjności przepisu przy określonym jego rozumieniu (wyrok z 27 października 2010 r., **K 10/08**).

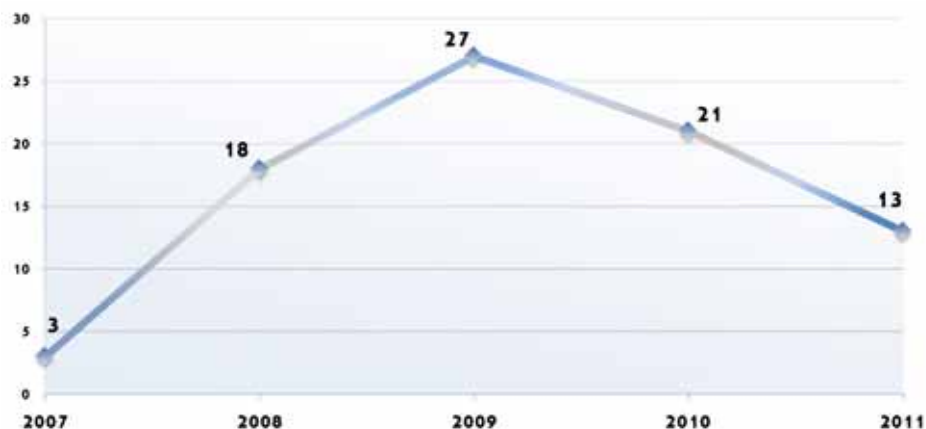
Komisja Ustawodawcza Senatu monitorowała dalszy **bieg prac nad ustawami uznanymi przez Trybunał w trybie kontroli prewencyjnej za częściowo niekonstytucyjne**, podejmując próby korygowania dostrzeżonych nieprawidłowości. Stosowne kroki zostały podjęte w reakcji na szczególny sposób podpisania przez Prezydenta RP ustawy po wyroku w sprawie określenia miejsc pierwszej sprzedaży niektórych gatunków ryb (wyrok z 13 października 2010 r., **Kp 1/09**; więcej na ten temat w pkt 4.2).

Senat reagował także w przypadkach świadomej decyzji innych organów o niepodejmowaniu działań w związku z orzeczeniami Trybunału. Na przykład podjął się realizacji postanowienia sygnalizacyjnego w sprawie trybu wznowienia postępowania cywilnego po orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego oraz ETPC, które spotkało się z negatywnym stanowiskiem jednego z dwóch jego adresatów³ (*postanowienie sygnalizacyjne z 7 sierpnia 2009 r., S 5/09*).

³ Zob. *Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w 2010 r.*, Warszawa 2011, s. 46.

(3) Liczba wniesionych w 2011 r. przez Senat projektów ustaw wykonujących orzeczenia **uległa zmniejszeniu** w porównaniu ze wcześniejszymi latami (13 uchwał w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej wobec 21 w 2010 r. i 27 w 2009 r.). Prace ustawodawcze nad większością senackich projektów ustaw wniesionych do Sejmu w 2011 r. celem wykonania orzeczeń uległy przerwaniu z końcem kadencji Sejmu i Senatu.

INICJATYWY USTAWODAWCZE SENATU VII KADENCJI PODJĘTE
W ZWIĄZKU Z ORZECZENIAMI

3.3. Aktywność Rady Ministrów

(1) Efektywna działalność ukierunkowana na wykonywanie orzeczeń Trybunału prowadzona jest również przez Radę Ministrów z udziałem Rządowego Centrum Legislacji. **RCL systematycznie analizuje orzecznictwo konstytucyjne, monitoruje proces wykonywania orzeczeń** (nie tylko w ramach poszczególnych ministerstw, ale też działania innych organów, głównie Senatu) oraz **opracowuje projekty aktów prawnych implementujących orzeczenia Trybunału**.

Monitoringiem RCL objęte są wybrane orzeczenia Trybunału wydane od wejścia w życie Konstytucji, nie tylko rozstrzygające o niekonstytucyjności określonych unormowań, ale też o ich hierarchicznej zgodności.

Najnowsze orzeczenia Trybunału niezwłocznie poddawane są analizie pod kątem konieczności aktywności prawodawczej. **Wyniki tej analizy**, w odniesieniu do wyroków wymagających wykonania, **zasadniczo podążają w kie-**

runku zgodnym ze stanowiskiem wynikającym z uzasadnień rozstrzygnięć Trybunału.

W przypadku inicjatyw rządowych dostosowanie prawa do orzeczenia Trybunału niejednokrotnie stanowi jeden z celów projektowanej ustawy przy okazji przemodelowania całego kompleksu zagadnień. Częściej także niż w przypadku inicjatyw senackich jednym projektem obejmuje się kilka orzeczeń.

(2) W 2011 r. sfinalizowane zostały prace nad rządowymi inicjatywami związanymi z orzeczeniami dotyczącymi m.in. problematyki: postępowania zabezpieczającego w sprawach przeciwko środkom społecznego przekazu o ochronę dóbr osobistych (*wyrok z 9 listopada 2010 r., K 13/07*), braku możliwości zaskarżenia postanowienia sądu drugiej instancji oddalającego wnioski o wyłączenie sędziego (*wyrok z 2 czerwca 2010 r., SK 38/09*), zwrotu nadpłaconych składek (*wyrok z 26 maja 2010 r., P 29/08*), obowiązkowych bonifikat przy przekształceniu użytkownika wieczystego we własność (*wyrok z 26 stycznia 2010 r., K 9/08*), opłat lotniczych (*wyrok z 10 września 2010 r., P 44/09*), zatrzymania prawa jazdy dłużnikowi alimentacyjnemu (*wyrok z 22 września 2009 r., P 46/07*), przyznawania zasiłku pogrzebowego (*wyrok z 28 października 2010 r., P 25/09*) oraz zwrotu kosztów kształcenia w KSAP (*wyrok z 9 marca 2011 r., P 15/10*).

(3) W minionym roku, podobnie jak we wcześniejszych latach, dostrzegalny był wpływ do Sejmu senackich i rządowych projektów ustaw dostosowujących prawo do tych samych orzeczeń Trybunału. W takich przypadkach Sejm zazwyczaj albo rozpatrywał projekty rządowe jako szersze, kompleksowe, zarzucając jednocześnie prace nad senackimi (np. *wyrok z 26 maja 2010 r., P 29/08*), albo rozpatrywał projekty wspólnie (np. *wyrok z 26 stycznia 2010 r., K 9/08*).

3.4. Aktywność innych organów prawodawczych

Wśród wnoszonych do Sejmu projektów ustaw poświęconych orzeczeniom – podobnie jak w poprzednich latach – dominowały inicjatywy przedkładane przez Senat oraz Radę Ministrów. Orzeczenia wykonywane są jednak również z inicjatywy poselskiej oraz komisyjnej (sejmowa Komisja Ustawodawcza). Przykładem pomyślnie sfinalizowanych w 2011 r. w tym zakresie inicjatyw poselskich jest ustawowe uregulowanie problematyki umów deweloperskich (*postanowienie sygnalizacyjne z 2 sierpnia 2010 r., S 3/10*). Ponadto niektóre uregulowania zawarte w Kodeksie wyborczym zrealizowały orzeczenia odno-

szące się do rozwiązań zawartych w uchylanych przez nie ustawach, jak m.in. wznowienie postępowania w sprawach wyborczych czy ustawowe ograniczenia czynnego i biernego prawa wyborczego (wyroki: z 13 maja 2002 r., **SK 32/01**; z 20 lutego 2006 r., **K 9/05**; z 24 listopada 2008 r., **K 66/07**; z 21 lipca 2009 r., **K 7/09**; z 28 października 2009 r., **Kp 3/09**).

W wyniku rozpatrzenia inicjatywy komisyjnej utworzony został mechanizm odwoławczy względem postanowienia zezwalającego na ujawnienie danych osobowych i wizerunku (wyrok z 18 lipca 2011 r., **K 25/09**).

4. Aktualne problemy związane z wykonywaniem orzeczeń przez prawodawcę

4.1. Przypadki nieterminowej reakcji na wyroki odraczające

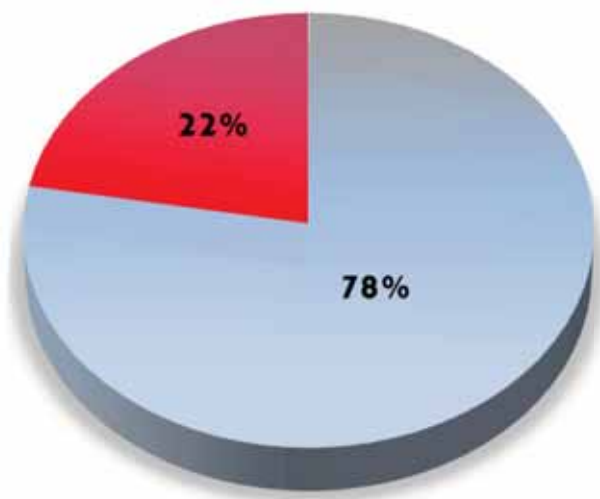
(1) **Terminowość** wykonywania przez prawodawcę w 2011 r. wyroków z odroczeniem utraty mocy **zasadniczo się poprawiła w porównaniu z 2010 r.** Nadal jednak wynikające z wyroków terminy dokonania zmian w prawie **bywają przez ustawodawcę przekraczane.**

Na 2011 r. przypadł wpływ terminów odroczenia utraty mocy wynikających z 9 wyroków wydanych przez Trybunał w latach 2008-2011.

(2) W 7 przypadkach ustawodawca dostosował prawo do wyroków w terminie odroczenia (wyroki: z 8 grudnia 2009 r., **K 7/08** w sprawie opłaty targowej; z 11 lutego 2010 r., **K 15/09** w sprawie zasad podwyższania emerytur wojskowych; z 16 lutego 2010 r., **P 16/09**; z 23 lutego 2010 r., **P 20/09** w sprawie zasad ustalania wynagrodzenia skazanego zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy; z 19 października 2010 r., **K 35/09** w sprawie upoważnienia do nadania statutu Biuru RPO; z 4 listopada 2010 r., **K 19/06** w sprawie zasad eksmisji i przyznawania lokalu socjalnego; z 9 marca 2011 r., **P 15/10** w sprawie zasad zwrotu kosztów kształcenia w KSAP).

Termin odroczenia nie został natomiast dochowany wobec dwóch wyroków. Zmiany w prawie związane z wyrokiem z 26 stycznia 2010 r., **K 9/08** w sprawie bonifikat od opłat za przekształcenie prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości weszły w życie 2 miesiące po upływie terminu odroczenia. Z kolei do końca 2011 r. wyrok z 18 października 2010 r., **K 1/09** w sprawie sankcji dożywotniego pozbawienia prawa wykonywania zawodu pozostał niewykonany pomimo upływu terminu odroczenia.

TERMINOWOŚĆ WYKONYWANIA WYROKÓW Z ODROCZENIEM

- Wyroki wykonane w terminie odroczenia
- Wyroki niewykonane w terminie odroczenia

4.2. Problemy związane z prewencyjną kontrolą konstytucyjności ustaw

W poprzedniej informacji⁴ Trybunał sygnalizował problem niewystarczającej reakcji organów państwa na wyrok orzekający niekonstytucyjność upoważnień dla właściwego ministra do określenia w rozporządzeniu miejsc pierwszej sprzedaży niektórych gatunków ryb, innych niż centra pierwszej sprzedaży (wyrok z 13 października 2010 r., *Kp 1/09*).

Z treści art. 122 ust. 4 zdania drugiego Konstytucji wynika, że Prezydent może podpisać ustawę albo z pominięciem niekonstytucyjnych przepisów albo po usunięciu niezgodności w Sejmie. Do końca 2010 r. ustawa po wyroku nie została podpisana, mimo że zgodnie z opinią Marszałka Sejmu Prezydent RP mógł tego dokonać z pominięciem niekonstytucyjnych przepisów.

Treść ustawy ogłoszonej w 2011 r. wzbudza wątpliwości, czy jej podpisanie przez Prezydenta rzeczywiście nastąpiło „z pominięciem niekonstytucyjnych przepisów”. W opublikowanym **tekście przepisy niekonstytucyjne zostały bowiem pozostawione bez zmian**. Jedynie w przypisie zawarto wzmiankę o ich

⁴ Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w 2010 r., Warszawa 2011, s. 36-37.

zakresowej niekonstytucyjności, a nad podpisem Prezydenta zawarto adnotację o podpisaniu ustawy „z uwzględnieniem wyroku”⁵. W analogiczny sposób Prezydent postąpił w przeszłości wobec ustawy o finansach publicznych⁶.

Komisja Ustawodawcza Senatu VII kadencji przygotowała propozycję projektu ustawy⁷ zmierzającej do nadania przepisom ustawy o organizacji rynku rybnego takiego brzmienia, jakie powinny były uzyskać po podpisaniu ustawy przez Prezydenta RP oraz opublikowaniu z pominięciem niekonstytucyjnych części. Prace nad projektem ustawy zostały jednak przerwane z upływem kadencji parlamentu.

4.3. Kontrola konstytucyjności w następstwie niewykonania orzeczenia

(1) Trybunał nie ma szczególnych instrumentów pozwalających na ocenę sposobu wykonania orzeczenia przez prawodawcę.

Dopuszczalne jest jednak kwestionowanie przed Trybunałem przez uprawniony do tego organ konstytucyjności regulacji wprowadzonej przez prawodawcę do systemu prawnego w celu wykonania orzeczenia.

(2) Na przykład Trybunał orzekł zgodność z Konstytucją regulacji umożliwiającej przystąpienie do egzaminu notarialnego bez odbycia aplikacji notarialnej osobom, które po ukończeniu wyższych studiów prawnych w odpowiednim okresie wykonywały na podstawie umowy cywilnoprawnej stosowne czynności bezpośrednio związane z czynnościami wykonywanymi przez notariusza w kancelarii notarialnej (*wyrok z 30 listopada 2011 r., K I/10*). Uregulowanie to zostało wprowadzone przez ustawę wykonującą *wyrok z 26 marca 2008 r., K 4/07* w sprawie zasad dostępu do zawodu notariusza.

(3) Zdarza się, że prawodawca – wykonując niewłaściwie orzeczenie – ostatecznie nada nowej regulacji kształt sprzeczny z wyrokiem, w tym ponownie uchwali unormowanie wcześniej uznane za niekonstytucyjne. Taka praktyka zasługuje na dezaprobatę.

Podejmując próbę wykonania wyroku w sprawie lustracji i dostępu do archiwów IPN, **ustawodawca ponownie wprowadził do systemu prawnego niekonstytucyjną regulację**. Powtórzył on bowiem treść przepisu pozbawiającego sądy dyscyplinarne możliwości różnicowania kary dyscyplinarnej orze-

⁵ Dz. U. z 2011 r. Nr 34, poz. 168.

⁶ Zob. tekst ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych opublikowany w Dz. U. z 2005 r. Nr 249, poz. 2104 po wyroku *Kp 2/05* w zakresie art. 65 ust. 1, art. 66 i art. 67.

⁷ Druk senacki nr 1176; Senat VII kadencji.

kanej wobec kłamcy lustracyjnego w odniesieniu do rodzaju kary jak i czasu jej trwania. Nastąpiło to **wbrew wyraźnemu stanowisku Trybunału**, wedle którego sądowi dyscyplinarnemu należało zapewnić możliwość dostosowania kary dyscyplinarnej do stopnia zawinienia. Na wniosek RPO Trybunał orzekł niekonstytucyjność tej regulacji, dokonując tym samym poniekąd jednocześnie negatywnej oceny wykonania wyroku przez ustawodawcę (*wyrok z 19 kwietnia 2011 r., K 19/08*).

4.4. Przerwanie prac ustawodawczych nad wykonaniem orzeczeń

(1) Prezydent RP zarządził wybory do Sejmu i Senatu na 9 października 2011 r., a pierwsze posiedzenie Sejmu VII kadencji zwołał na 8 listopada. Tym samym, zgodnie z art. 98 ust. 1 Konstytucji, VI kadencja Sejmu upłynęła 7 listopada 2011 r.

Konsekwencją upływu kadencji Sejmu i Senatu jest – co do zasady – **przerwanie prac parlamentarnych, w tym prac nad projektami ustaw wykonujących orzeczenia Trybunału**.

(2) Z tej przyczyny Sejm zaprzestał prac m.in. nad projektami ustaw przewidującymi zmiany w prawie niezbędne z punktu widzenia orzeczeń w sprawach: zwrotu kosztów podróży świadków w postępowaniu karnym (*wyrok z 22 marca 2011 r., SK 13/08*), dopuszczalności dochodzenia odszkodowania przez osoby represjonowane (*wyrok z 1 marca 2011 r., P 21/09*), sankcji za nieodprowadzanie składek na ubezpieczenie społeczne (*wyrok z 18 listopada 2010 r., P 29/09*), zakresu wstępnego badania wniosku o uchylenie immunitetu sędziowskiego (*wyrok z 27 października 2010 r., K 10/08*), prawa funkcjonariuszy niektórych służb do wypłaty ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystany urlop (*wyrok z 23 lutego 2010 r., K 1/08*), procedury odwoławczej od orzeczeń sądów dyscyplinarnych (*wyrok z 29 czerwca 2010 r., P 28/09*), trybu stwierdzania polskiego pochodzenia (*postanowienie sygnalizacyjne z 27 maja 2003 r., S 2/03*) czy też referendum lokalnego (*wyrok z 26 lutego 2003 r., K 30/02*).

Upływ kadencji Sejmu spowodował także zaprzestanie prac Senatu nad projektami przedłożonymi przez Komisję Ustawodawczą Senatu. Dotyczyły one m.in. orzeczeń w sprawach: określenia miejsc pierwszej sprzedaży niektórych gatunków ryb (*wyrok z 13 października 2010 r., Kp 1/09*), sygnalizacji uchybień w przepisach regulujących właściwość działania ABW (*postanowienie sygnalizacyjne z 15 listopada 2010 r., S 4/10*), sygnalizacji uchybień w zakresie procedury zmiany granic jednostek samorządu terytorialnego (*postanowienia sygnalizacyjne: z 12 maja 2009 r., S 3/09 i z 5 listopada 2009 r., S 6/09*).

(3) Do końca 2011 r. do Sejmu VII kadencji nie wpłynął żaden projekt ustawy dostosowującej prawo do orzeczeń Trybunału wniesiony przez Radę Ministrów albo przez Senat.

4.5. Zaległości w wykonywaniu orzeczeń

(1) Aktywność Senatu oraz Rady Ministrów w zakresie wykonywania orzeczeń zasadniczo koncentruje się na nowych orzeczeniach Trybunału.

Zaległości, a więc orzeczenia pozostawione bez oczekiwanej reakcji prawodawczej mimo upływu kilku lat od ich wydania, redukowane są stopniowo, jednak wciąż są znaczące⁸. Redukcja następuje zasadniczo przy okazji prac nad nowszym orzecznictwem, o ile zmiany dotyczą zbliżonej problematyki (np. wyroki: z 17 czerwca 2003 r., **P 24/02** i z 16 grudnia 2009 r., **K 49/07**), bądź przy okazji gruntownej nowelizacji w zakresie określonej dziedziny zagadnień (np. wyrok z 26 lipca 2004 r., **U 16/02**).

Projekty ukierunkowane wyłącznie na orzeczenia starsze należą do rzadkości. Na 13 senackich inicjatyw wniesionych do Sejmu w 2011 r. jeden projekt przewidywał zmiany niezbędne w świetle orzeczenia Trybunału starszego niż dwa lata.

(2) Na przykład ustawodawca nadal nie uzupełnił uregulowania wyłączającego nauczycieli przedszkolnych z kręgu nauczycieli uprawnionych do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (wyrok z 16 listopada 2010 r., **K 2/10**) ani nie zdecydował się na uporządkowanie sytuacji prawnej posiadaczy przedwojennych obligacji Skarbu Państwa (wyrok z 24 kwietnia 2007 r., **SK 49/05**).

Wciąż brak jest zmian w prawie m.in. w związku z postanowieniami sygnalizacyjnymi w sprawach: trybu stwierdzania polskiego pochodzenia (*postanowienie sygnalizacyjne z 27 maja 2003 r., S 2/03*), uchybień w zakresie procedury zmiany granic jednostek samorządu terytorialnego (*postanowienia sygnalizacyjne: z 12 maja 2009 r., S 3/09* i z 5 listopada 2009 r., **S 6/09**), wznowienia postępowania cywilnego po orzeczeniach Trybunału i ETPC (*postanowienie sygnalizacyjne z 7 sierpnia 2009 r., S 5/09*), uchybień w ustawie o AW i ABW (*postanowienie sygnalizacyjne z 15 listopada 2010 r., S 4/10*) czy reformy emery-

⁸ Zob. Załącznik nr 11 – Zestawienie zaległych orzeczeń pozostawionych bez odpowiedniej reakcji prawodawcy; zestawienie nie obejmuje orzeczeń w odniesieniu do których zmiany zostały wprowadzone uchwalone ale do końca 2011 r. nie weszły w życie: *postanowienie sygnalizacyjne z 2 sierpnia 2010 r., S 3/10* oraz wyroki: z 27 maja 2002 r., **K 20/01**; z 24 marca 2009 r., **K 53/07**; z 22 września 2009 r., **P 46/07**; z 2 czerwca 2010 r., **SK 38/09**; z 9 listopada 2010 r., **K 13/07**.

talnej (*postanowienie sygnalizacyjne z 15 lipca 2010 r., S 2/10*). Rada Ministrów nie zdecydowała się pozytywnie zareagować na postanowienie w sprawie szczegółowych zasad ustalania emerytur i rent (*postanowienie sygnalizacyjne z 16 czerwca 2009 r., S 4/09*)⁹.

⁹ Zob. *Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w 2009 r.*, Warszawa 2010, s. 70.

Rozdział IV

Dialog Trybunału z organami stosowania prawa

1. Uwagi wprowadzające

Dialog Trybunału z organami stosowania prawa pozostaje wielopłaszczyznowy. Z jednej strony polega on na uwzględnianiu przez Trybunał dorobku orzeczniczego innych sądów, z drugiej – na prawidłowym realizowaniu orzeczeń Trybunału przez organy stosowania prawa. Zasadniczym celem tego dialogu jest przywrócenie stanu konstytucyjności oraz usunięcie skutków obowiązywania niekonstytucyjnych przepisów.

2. Wzajemne uwzględnianie dorobku orzeczniczego

(1) Trybunał niezmiennie podkreśla, że jako sąd prawa nie może orzekać o legalności oraz słuszności rozstrzygnięć podejmowanych przez organy stosowania prawa (*postanowienie z 16 marca 2011 r., P 36/09*). Nie znaczy to jednak, że Trybunał orzeka w oderwaniu od ukształtowanego orzecznictwa. Zobowiązany jest bowiem do uwzględniania wykładni stosowanej przez sądy. Wykładnia ta ma wpływ na treść normatywną przepisów, które poddawane są kontroli Trybunału (*wyrok z 19 maja 2011 r., SK 9/08*). W tym celu ustawodawca wyposażył Trybunał w uprawnienie do zwracania się do Sądu Najwyższego oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego o informację na temat wykładni określonego przepisu prawa w orzecznictwie sądowym (art. 22 ustawy o Trybunale).

(2) Wpływ sposobu stosowania na treść normatywną przepisów należy powiązać z uprawnieniem Trybunału do kontroli konstytucyjności takiej treści przepisu, jaką uzyskał on w wyniku jednolitej, powszechnej oraz stałej wykładni sądowej (*postanowienie z 7 marca 2011 r., P 3/09*). Nie można bowiem wykluczyć, że tak ukształtowana praktyka sądowa, jeśli chodzi o stosowanie danego przepisu, doprowadzi do nadania mu trwale niekonstytucyjnego znaczenia i w takiej postaci będzie podlegać ocenie Trybunału.

(3) Dokonując analizy dialogu orzeczniczego pomiędzy Trybunałem a sądami, warto nawiązać do kilku przykładów. Trybunał skorzystał z orzecznictwa **Naczelnego Sądu Administracyjnego** oraz wojewódzkich sądów administracyjnych podczas rozpoznawania sprawy **P 33/09** w celu dokonania interpretacji pojęć zawartych w ustawach: prawo budowlane oraz o podatkach i opłatach lokalnych (*wyrok z 13 września 2011 r.*). Orzecznictwo sądów administracyjnych posłużyło także Trybunałowi podczas badania konstytucyjności jednego

z przepisów ustawy – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (wyrok z 19 maja 2011 r., **K 20/09**). Naczelny Sąd Administracyjny nawiązywał z kolei do orzecznictwa Trybunału m.in. w *uchwale z 10 stycznia 2011 r., I OPS 4/10*, odnosząc się do konstytucyjnej konstrukcji prawa do sądu (m.in. do wyroku z 29 czerwca 2010 r., **P 28/09**) oraz w wyroku z 5 lipca 2011 r., *I GSK 416/10* w kwestii wyłączności regulacji ustawowej w zakresie prawa daninowego (tj. m.in. do wyroku z 7 września 2010 r., **P 94/08**).

(4) Do ukształtowanego orzecznictwa **Sądu Najwyższego**, Trybunał nawiązał między innymi w wyroku z 16 marca 2011 r., **K 35/08** rozpatrując problem stosowania norm dekretu o stanie wojennym oraz w *postanowieniu z 11 października 2011 r., P 37/10* w kwestii określenia charakteru postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego. Sąd Najwyższy z kolei w wyroku z 16 czerwca 2011 r., *I UK 18/11* nawiązał do rozumienia konstytucyjnej zasady równości w orzecznictwie Trybunału (m.in. do wyroków: z 18 listopada 2008 r., **P 47/07** oraz z 5 października 2010 r., **K 16/08**). W wyroku z 17 czerwca 2011 r., *II UK 374/10* Sąd Najwyższy powołał się natomiast na utrwalone orzecznictwo Trybunału w kwestii relacji jakie muszą zaistnieć pomiędzy rozporządzeniem a aktem ustawowym upoważniającym do jego wydania (tj. do wyroków: z 30 kwietnia 2009 r., **U 2/08** oraz z 31 maja 2010 r., **U 4/09**).

(5) Przyjmując, że system prawa jest wieloskładnikowy oraz policentryczny, Trybunał dokonując wykładni norm konstytucyjnych sięga nie tylko do orzecznictwa sądów krajowych, ale odnosi się również do poglądów **Europejskiego Trybunału Praw Człowieka**. Miało to miejsce np. w wyroku z 12 maja 2011 r., **P 38/08**, w którym Trybunał stwierdził konieczność uwzględnienia, przy ustalaniu rozumienia konstytucyjnej gwarancji prawa do sądu, dynamicznej wykładni art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, rysującej się w świetle orzecznictwa ETPC, lub w wyroku z 6 lipca 2011 r., **P 12/09**, gdzie Trybunał Konstytucyjny szeroko odniósł się do orzecznictwa ETPC na temat wolności wypowiedzi oraz jej dopuszczalnych ograniczeń. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka było pomocne Trybunałowi Konstytucyjnemu także w sprawie **P 90/08** przy ocenie kwalifikacji danej sprawy jako mieszczącej się w zakresie postępowania karnego (wyrok z 12 kwietnia 2011 r.) oraz podczas rozpoznawania sprawy **SK 45/09** przy ustalaniu relacji pomiędzy zakresem ochrony praw człowieka w ramach dwóch systemów prawnych: unijnego oraz wypracowanego na podstawie Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (wyrok z 16 listopada 2011 r.).

(6) Dorobek orzeczniczy Trybunału Konstytucyjnego jest także dostrzegany w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Ma to przede

wszystkim miejsce w związku ze sprawami toczącymi się przeciwko Polsce. Z sytuacją taką mieliśmy do czynienia m.in. w wyroku z 5 lipca 2011 r. w sprawie *Wizerkaniuk przeciwko Polsce* (skarga nr 18990/05), w którym ETPC nawiązał do wyroku z 29 września 2008 r., **SK 52/05**, dotyczącego autoryzacji wypowiedzi w prawie prasowym. W sprawie *Garlicki przeciwko Polsce* (skarga nr 36921/07; wyrok z 14 czerwca 2011 r.) Europejski Trybunał Praw Człowieka odniósł się z kolei do wyroku z 24 października 2007 r., **SK 7/06**, dotyczącego usytuowania urzędu asesora w polskim wymiarze sprawiedliwości.

(7) Znane są orzecznictwu Trybunału także odniesienia do rozstrzygnięć sądów konstytucyjnych innych państw. Tytułem przykładu w uzasadnieniu wyroku z 12 maja 2011 r., **P 38/08**, znalazło się nawiązanie do orzecznictwa **niemieckiego Federalnego Sądu Konstytucyjnego** dotyczącego charakteru urzędników wymiaru sprawiedliwości. W wyroku z 19 lipca 2011 r., **K 11/10**, Trybunał odniósł się do orzeczeń **sądów konstytucyjnych Niemiec oraz Węgier**, w których sądy te wypowiedziały się w kwestiach dotyczących kryminalizacji rozpowszechniania określonych znaków i symboli. Orzecznictwo **niemieckiego Federalnego Sądu Konstytucyjnego** okazało się także użyteczne przy ocenie możliwości podejmowania przez Trybunał kontroli unijnego prawa pochodnego w wyroku z 16 listopada 2011 r., **SK 45/09**. Należy odnotować, że w tym orzeczeniu Trybunał Konstytucyjny nawiązał również do rozstrzygnięć **TSUE**, które stały się istotne przy ustalaniu, czy rozporządzenia unijne spełniają cechy aktu normatywnego oraz czy jego normy mogą być źródłem praw i obowiązków jednostki.

3. Powszechnie obowiązująca moc orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego

(1) Z art. 190 ust. 1 Konstytucji wynika, że orzeczenia Trybunału **mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne**. Oznacza to, że orzeczenie Trybunału wiąże wszystkie podmioty prawa, w tym organy władzy publicznej, a wśród nich sądy. Konstytucja, wskazując na taki walor orzeczeń Trybunału, czyni to w sposób kategoryczny oraz bezwyjątkowy.

(2) Zgodnie z najnowszym orzecznictwem NSA i SN, orzeczeniem Trybunału w rozumieniu art. 190 ust. 1 Konstytucji jest wyłącznie akt, którym Trybunał rozstrzygnął zawisłą przed nim sprawę merytorycznie. Tym samym moc powszechnie obowiązującą mają, przede wszystkim, wyroki Trybunału, w których orzeka on o zgodności lub niezgodności zaskarżonej normy prawnej z normą hierarchicznie wyższą. Nie mają jednak takiej mocy postanowienia Trybunału

o umorzeniu postępowania, jako mające walor wyłącznie formalnoprawny (zob. *uchwała 7 sędziów NSA z 10 stycznia 2011 r., I OPS 3/10* oraz *uchwała SN z 18 maja 2011 r., III CZP 21/11*).

(3) Walor mocy powszechnie obowiązującej dotyczy nie tylko samego rozstrzygnięcia Trybunału o zgodności lub niezgodności danej normy z aktami wyższego rzędu, ale także wskazanego w wyroku Trybunału **odroczenia terminu utraty mocy obowiązującej przepisów uznanych za niekonstytucyjne**. Skorzystanie przez Trybunał z tej instytucji oznacza, że adresaci wyroku (w tym organy administracji publicznej oraz sądy), mają obowiązek dalszego stosowania zakwestionowanych przepisów aż do końca terminu wskazanego przez Trybunał lub do ich wcześniejszej zmiany przez ustawodawcę (*wyrok z 19 lipca 2011 r., P 9/09*). Stanowisko Sądu Najwyższego w kwestii określania skutków jakie wywołuje skorzystanie z instytucji odroczenia nie jest jednolite. Warto jednak zwrócić uwagę na orzecznictwo z 2011 roku, w którym Sąd Najwyższy potwierdził, iż wskazanie przez Trybunał późniejszej daty utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego oznacza jego pozostawienie na określony czas w porządku prawnym oraz konieczność przyjęcia, że najpóźniej do daty wskazanej w wyroku przez Trybunał – musi być nadal stosowany (zob. *uchwała SN z 21 stycznia 2011 r., III CZP 116/10*; *uchwała SN z 21 stycznia 2011 r., III CZP 120/10*; *wyrok SN z 20 kwietnia 2011 r., I CSK 410/10*).

Sąd Najwyższy oraz Naczelny Sąd Administracyjny dopuszczają jednak odstępstwo od powyższej zasady, jeśli Trybunał stwierdził niekonstytucyjność aktu podustawowego. W takim wypadku odroczenie utraty mocy obowiązującej zakwestionowanego przepisu nie oznacza, że musi być on stosowany przez sąd do daty wskazanej przez Trybunał. Sądy zachowują bowiem samodzielną kompetencję odmowy zastosowania przepisów podustawowych w sytuacji stwierdzenia ich niezgodności z aktem wyższego rzędu (zob. np. *wyrok NSA z 8 lutego 2011 r., I OSK 1722/10*; *wyrok NSA z 10 sierpnia 2011 r., I OSK 174/11*; *wyrok NSA z 11 sierpnia 2011 r., I OSK 226/11*; *wyrok SN z 25 sierpnia 2011 r., II CNP 11/11*). Nie dzieje się to jednak automatycznie. W przypadku skorzystania przez Trybunał z odroczenia terminu utraty mocy obowiązującej przepisu aktu podustawowego, sądy, dokonując wyboru środka procesowego, muszą wziąć pod uwagę: przedmiot regulacji objętej niekonstytucyjnym przepisem, przyczynę naruszenia oraz znaczenie wartości konstytucyjnych (które zostały przez przepis naruszone), powody odroczenia terminu utraty mocy obowiązującej, a także okoliczności sprawy zawisłej przed sądem i konsekwencje zastosowania lub odmowy zastosowania niekonstytucyjnego przepisu (*wyrok NSA z 25 sierpnia 2011 r., I OSK 522/11*). Należy przy tym podkreślić, że powyższe uprawnienie

nie może być rozszerzane na kontrolę przepisów rangi ustawowej (stanowisko to – jakkolwiek nie jest w orzecznictwie reprezentowane jednolicie – potwierdza wyrok NSA z 21 stycznia 2011 r., II OSK 101/10¹⁰). Orzecznictwo sądowe wyklucza również możliwość odmowy zastosowania przepisów aktów podstawowych przez organy administracji publicznej (zob. np. wyrok WSA w Kielcach z 15 czerwca 2011 r., II SA/Ke 278/11).

4. Wznowienie postępowania jako następstwo stwierdzenia niekonstytucyjności

(1) Stwierdzenie niezgodności aktu normatywnego z normami hierarchicznie wyższymi **nie oznacza automatycznego wzruszenia wydanych na podstawie tego aktu orzeczeń** lub nieważności prowadzonych postępowań. Naprawienie skutków, jakie wywołało obowiązywanie niekonstytucyjnych przepisów, jest jednak możliwe za pomocą instytucji wznowienia postępowania, o której mowa w art. 190 ust. 4 Konstytucji. Instytucja ta pozwala na „**uzdrowienie**” (sanację) **zakończonego postępowania sądowego lub administracyjnego, które oparte było na niekonstytucyjnym przepisie**. W wyniku zastosowania instytucji wznowienia postępowania możliwe jest ponowne rozpatrzenie zakończonej sprawy w nowym stanie prawnym, ukształtowanym na skutek wyroku Trybunału. Wznowienie postępowania jest w orzecznictwie postrzegane jako konstytucyjne prawo podmiotowe, a możliwość jego skutecznego przeprowadzenia stanowi komponent prawa do sądu (zob. postanowienie TK z 12 października 2011 r., SK 22/10 oraz wyrok NSA z 8 lutego 2011 r., II FSK 2423/10 dotyczący wznowienia postępowania w następstwie wyroku z 21 lipca 2010 r., SK 21/08).

(2) Konstytucja nie uzależnia dopuszczalności wznowienia postępowania od sposobu ujęcia przez Trybunał sentencji wyroku o niekonstytucyjności. Nie w każdym jednak przypadku prawo to może być skutecznie realizowane, szczególnie jeśli do pełnego przywrócenia stanu konstytucyjności wymagana jest aktywność ustawodawcy (zob. np. wyrok z 13 czerwca 2011 r., SK 41/09). Niekiedy niemożność skutecznego skorzystania z konstytucyjnego prawa do wznowienia postępowania powstaje na etapie stosowania prawa. Na przykład w orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje pogląd, że orzeczenie Trybunału stwierdzające w sentencji niezgodność z Konstytucją określonej wykładni aktu normatywnego nie stanowi podstawy do wznowienia postępowania (zob. np.

¹⁰ Naczelny Sąd Administracyjny uznał za niedopuszczalną odmowę zastosowania przepisów ustawy dokonaną przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Rzeszowie w wyroku z 23 września 2009 r., II SA/Rz 760/08.

postanowienie SN z 26 stycznia 2011 r., I PZ 36/10, w którym zaaprobowano stanowisko zawarte w uchwale 7 sędziów SN z 17 grudnia 2009 r., III PZP 2/09).

(3) Odroczenie terminu utraty mocy obowiązującej przepisów uznanych za niekonstytucyjne, co do zasady, uniemożliwia wznowienie postępowania zakończonego przed upływem terminu wskazanego przez Trybunał. Skoro bowiem zakwestionowane przepisy muszą być w dalszym ciągu stosowane, niezasadne byłoby dopuszczenie do podważania wydanych na ich podstawie rozstrzygnięć. Wyjątkiem od tej zasady jest przyznanie przez Trybunał tzw. przywileju indywidualnej korzyści na rzecz skarżącego, którego skarga konstytucyjna została przez Trybunał uwzględniona (*wyrok SN z 20 kwietnia 2011 r., I CSK 410/10*). Warto przy tym wskazać, że Trybunał w swoim orzecznictwie opowiadał się za możliwością wznowienia postępowania, jeśli termin odroczenia utraty mocy obowiązującej upłynął, a ustawodawca nie wprowadził w tym okresie zmian w prawie, do których był zobowiązany wyrokiem Trybunału (zob. np. *wyrok z 31 marca 2005 r., SK 26/02*).

5. Obowiązek prokonstytucyjnej wykładni prawa w procesie jego stosowania

(1) Stosowanie przepisów Konstytucji jest nie tylko obowiązkiem mieszczącym się w zakresie działalności orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego. Obowiązek ten dotyczy także innych organów państwa i wynika m.in. z art. 8 Konstytucji traktującego Konstytucję jako najwyższe prawo Rzeczypospolitej oraz jej art. 87, który wymienia Konstytucję na pierwszym miejscu wśród źródeł prawa powszechnie obowiązującego.

(2) Konieczność stosowania wykładni prokonstytucyjnej była wielokrotnie sygnalizowana w orzecznictwie Trybunału. Orzeczenie o niekonstytucyjności przepisu jest bowiem traktowane jako *ultima ratio* i powinno być zawsze poprzedzane próbą jego wykładni w zgodzie z Konstytucją. Dopiero niepowodzenie takiego zabiegu może doprowadzić do uznania danego przepisu za niekonstytucyjny (zob. *wyrok z 20 kwietnia 2011 r., Kp 7/09; postanowienie z 8 marca 2011, P 33/10*). Z tego względu, w sytuacji pojawienia się wątpliwości konstytucyjnych co do przepisów, które mają mieć zastosowanie przed sądem, w pierwszej kolejności sąd ten powinien spróbować rozstrzygnąć powstały problem samodzielnie na drodze odpowiedniej wykładni prawa. W tym celu **sąd powinien skorzystać z dostępnych mu reguł interpretacyjnych i kolizyjnych, uwzględniających zapisy Konstytucji, a także wziąć pod uwagę dorobek doktryny prawnej oraz ukształtowane orzecznictwo sądowe** (*postanowienie z 11 paź-*

dziennika 2011 r., P 37/10). Dopiero wtedy, gdy wykładnia prokonstytucyjna okaże się niemożliwa, otwiera się przed sądem możliwość skierowania pytania prawnego do Trybunału.

(3) Obowiązek stosowania wykładni prawa w zgodzie z zasadami i normami konstytucyjnymi nie budzi wątpliwości w orzecznictwie sądowym. Naczelny Sąd Administracyjny dokonując kontroli orzeczeń wydanych przez sądy administracyjne, zwraca uwagę na to czy wykładnia przeprowadzona przez te sądy uwzględnia kluczowy w naszym systemie prawnym akt, jakim jest Konstytucja (zob. np. *wyrok NSA z 21 stycznia 2011 r., II OSK 101/10*). W *uchwale 7 sędziów NSA z 10 stycznia 2011 r. (I OPS 4/10)* wyraźnie zostało podkreślone, że zasady konstytucyjne mają szczególne znaczenie podczas interpretacji norm prawnych. W sytuacji niejednoznacznego brzmienia przepisu, gdy zastosowanie wykładni językowej może prowadzić do rozbieżnych wniosków konieczne jest, zdaniem NSA, poszukiwanie takiej interpretacji, która pozwoli na uzgodnienie treści danego przepisu z Konstytucją. Podobne stanowisko prezentowane jest także w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. np. *uchwałę SN z 17 lutego 2011 r., III CZP 133/10*, w której Sąd Najwyższy, dokonując wykładni językowej przepisów ustawy, ocenił uzyskany wynik z punktu widzenia obowiązujących zasad konstytucyjnych, oraz *uchwałę SN z 8 września 2011 r., III CZP 41/11*, w której dokonana jest prokonstytucyjna wykładnia przepisów dotyczących instytucji wyłączenia sędziego). Sąd Najwyższy zwraca jednak uwagę, że **próby poszukiwania wykładni w zgodzie z Konstytucją nie mogą prowadzić do tak daleko posuniętej modyfikacji danej treści normatywnej, że wykroczyłaby ona poza możliwie najszerzej zakreślone rezultaty wykładni językowej** (zwłaszcza w odniesieniu do norm prawa karnego). W przeciwnym wypadku wykładnia prokonstytucyjna zastępowałaby kontrolę konstytucyjności sprawowaną przez Trybunał Konstytucyjny (*wyrok SN z 25 października 2011 r., II KK 84/11*).

6. Wskazówki dla organów stosowania prawa zawarte w uzasadnieniach orzeczeń Trybunału

(1) Jednym z najważniejszych instrumentów służących realizacji „dialogu” pomiędzy Trybunałem a organami stosowania prawa jest uzasadnienie wydanego przez Trybunał orzeczenia. W treści uzasadnienia Trybunał przedstawia motywy swego rozstrzygnięcia, a kiedy uznaje to za konieczne, także wskazania dla organów stosowania prawa co do dalszego sposobu postępowania. Ma to szczególne znaczenie w przypadku wyroku wydanego w wyniku przedstawienia przez sąd pytania prawnego.

(2) Wskazówki dla organów stosowania prawa mogą przyjąć postać podkreślenia uprawnień jakie przysługują sądom w następstwie wyroku Trybunału. Miało to miejsce m.in. w wyroku z 1 marca 2011 r., **P 21/09**, w którego uzasadnieniu Trybunał wyraźnie wskazał na możliwość zasądzenia przez pytające sądy odszkodowania i zadośćuczynienia w wysokości większej, niż wynikało to z zakwestionowanych przed Trybunałem przepisów. W wyroku tym Trybunał sprecyzował także przesłanki wznowienia postępowania przez sąd. Do przesłanek tych odwoływał się Sąd Najwyższy, rozpatrując wnioski o wznowienie postępowań złożone w następstwie wydanego przez Trybunał wyroku (zob. wyrok SN z 26 września 2011 r., II KO 51/11; wyrok SN z 26 września 2011 r., II KO 55/11; wyrok SN z 9 listopada 2011 r., IV KO 82/11).

(3) Uzasadnienie orzeczenia Trybunału może stać się także impulsem dla sądu przedstawiającego pytanie prawne do poszukiwania prokonstytucyjnej wykładni prawa, pozwalającej na uwzględnienie interesów uczestników postępowania przed tym sądem (zob. wyrok z 5 lipca 2011 r., **P 36/10**). Trybunał może również zwrócić uwagę sądowi przedstawiającemu pytanie prawne na zasadniczą niezgodność wykładni przepisów, jaką przedstawia w pytaniu do Trybunału, z tą, która obecnie dominuje w orzecznictwie i piśmiennictwie prawniczym (*postanowienie z 7 marca 2011 r., P 3/09*).

(4) Praktyka pokazuje, że wskazania Trybunału są często uwzględniane przez sądy (zob. np. wyrok NSA z 10 maja 2011 r., I FSK 1431/10, wydany w następstwie wyroku z 7 września 2010 r., **P 94/08**; wyrok SN z 15 września 2011 r., II PK 155/09, w którym Sąd Najwyższy zaaprobował wykładnię przepisów zastosowaną przez Trybunał w wyroku z 15 czerwca 2011 r., **K 2/09**, w kwestii określenia charakteru prawnego Komisji Nadzoru Finansowego).

Zdarza się jednak i tak, że poglądy wyrażone przez Trybunał nie znajdują aprobaty w orzecznictwie sądowym (zob. np.: wyrok NSA z 21 kwietnia 2011 r., I OSK 304/11, w którym potwierdzono przyjęcie przez sądy administracyjne odmiennej wykładni przepisów ustawy o dodatkach mieszkaniowych od tej, którą Trybunał zawarł w uzasadnieniu wyroku z 21 lipca 2004 r., **K 16/03**; swoiste akty prawotwórcze NSA i SN – tj. uchwała 7 sędziów NSA z 10 stycznia 2011 r., I OPS 3/10 oraz uchwała SN z 18 maja 2011 r., III CZP 21/11¹¹, w których sądy te nie podzieliły argumentacji zawartej w *postanowieniu z 1 marca 2010 r., P 107/08*, w kwestii utraty mocy obowiązującej przepisów rozporządzenia wykonawczego

¹¹ Zob. też: uchwała SN z 17 lutego 2011 r., III CZP 121/10. Warto przy tym odnotować, że *postanowienie z 1 marca 2010 r., P 107/08* nie było kwestionowane przez Sąd Najwyższy we wcześniejszym jego orzecznictwie (zob. *postanowienie SN z 27 lipca 2010 r., II CSK 155/10*; *postanowienie SN z 27 lipca 2010 r., II CSK 122/10*; wyrok SN z 6 października 2010 r., II CSK 174/10)

do dekretu PKWN o przeprowadzeniu reformy rolnej; *uchwała 7 sędziów SN z 13 grudnia 2011 r., III CZP 48/11*, w której przyjęto odmienny niż w uzasadnieniu wyroku z 4 listopada 2010 r., **K 19/06**, pogląd w kwestii odpowiedzialności gmin za szkodę wyrządzoną niewskazaniem dla dłużnika pomieszczenia tymczasowego, o którym była mowa w art. 1046 § 4 k.p.c.).

Rozdział V

Działalność pozaorzecznicza

1. Uwagi wprowadzające

Tradycyjnie oprócz działalności związanej bezpośrednio z kompetencjami orzeczniczymi Trybunał w różnorodnym zakresie realizuje tzw. działalność pozaorzeczniczą. Prezesi oraz sędziowie brali aktywny udział w życiu publicznym kraju, reprezentując Trybunał podczas świąt państwowych i innych uroczystości, utrzymując kontakty z przedstawicielami pozostałych władz publicznych, a także organizując spotkania oraz konferencje poświęcone różnym zagadnieniom związanym z problematyką konstytucyjną, stanowieniem i stosowaniem prawa *etc.* Przedstawiciele Trybunału uczestniczyli też w toczącej się międzynarodowej debacie konstytucyjnej prowadzonej w szczególności z udziałem innych sądów konstytucyjnych i organów posiadających zbliżone kompetencje. Wiele uwagi poświęcono również realizacji misji informacyjnej i edukacyjnej Trybunału.

2. Uroczystości oraz konferencje naukowe zorganizowane w siedzibie Trybunału Konstytucyjnego

(1) Trybunał od wielu lat dąży do tego, by stać się ośrodkiem, w którym prowadzone są dyskusje nad problemami konstytucyjnymi. W związku z tym tradycyjnie organizowane są spotkania i konferencje naukowe, służące realizacji tego celu. Z inicjatywy Trybunału odbyły się w minionym roku trzy cykle konferencji naukowych, poświęcone odpowiednio: relacjom pomiędzy konstytucją a gospodarką, ustrojowym aspektem filozofii i teorii państwa oraz konstytucyjnym problemom filozofii i teorii prawa. W gronie wykładowców znaleźli się profesor Danuta Hübner (posłanka do Parlamentu Europejskiego, pierwsza polska Komisarz UE ds. Polityki Regionalnej), profesor Marcin Król (filozof i historyk idei), profesor Marek Okólski (ekonomista, specjalista od badań demograficznych), profesor Henryk Olszewski (członek rzeczywisty PAN, historyk ustroju i prawa), profesor Stanley L. Paulsen (wybitny znawca dorobku Hansa Kelsena), profesor Zbigniew Włodzimierz Rau (były senator, członek Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy), profesor Jerzy Wilkin (ekonomista, specjalista do spraw wsi i rolnictwa), profesor Anna Wolff-Powęska (historyk, politolog, specjalistka w zakresie stosunków polsko-niemieckich) oraz profesor Maciej Zieliński (specjalista z dziedziny logiki prawniczej i teorii prawa).

(2) Jak co roku Trybunał uroczystie obchodził Święto Narodowe Trzeciego Maja. Pragnąc w szczególny sposób uczcić wypadające w minionym roku dwie okrągłe rocznice: uchwalenia Konstytucji 3 Maja i uchwalenia Konstytucji marcowej, w Trybunale pokazano wystawę pod tytułem „90 rocznica uchwalenia pierwszej Konstytucji Polski Niepodległej 17 marca 1921 roku”. Uroczystość uświetnił wykład profesora Henryka Olszewskiego, historyka ustroju i prawa, na temat „Polskie drogi do Konstytucji marcowej”.

(3) 17 maja w Trybunale odbyło się spotkanie poświęcone prezentacji książki *Prawo naturalne – natura prawa*, pod redakcją Piotra Dardzińskiego, Franciszka Longchamps de Berier oraz Krzysztofa Szczuckiego. W ramach prezentacji sędzia Mirosław Granat wygłosił wykład na temat „Godność osoby ludzkiej w świetle konstytucyjnych zasad i wartości”. O oprawę artystyczną uroczystości poproszony został Chór Centrum Myśli Jana Pawła II.

(4) Z okazji rocznicy uchwalenia Konstytucji marcowej 30 maja, w siedzibie Trybunału, odbyła się konferencja pt. „O istotę państwa”. Podczas spotkania, zorganizowanego przy współudziale Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, wystąpili: profesor Dorota Malec, dr Władysław T. Kulesza, dr Romuald Kraczkowski oraz dr Wojciech Brzozowski.

(5) W dniach 22-23 września Trybunał był gospodarzem konferencji „Finanse komunalne a konstytucja”, zorganizowanej we współpracy z Uczelnią Łazarskiego. Była to okazja do wymiany doświadczeń i poglądów przedstawicieli doktryny oraz środowisk samorządowych zajmujących się zagadnieniem finansów komunalnych. Konferencji patronował Trybunał Konstytucyjny, który często rozpatruje problemy konstytucyjne dotyczące tej dziedziny.

W siedzibie Trybunału odbyło się również zgromadzenie ogólne Polskiego Stowarzyszenia Prawa Europejskiego.

3. Współpraca międzynarodowa

(1) Zgodnie z wieloletnią tradycją, w styczniu 2011 r. Prezes Trybunału wziął udział w uroczystej inauguracji nowego roku sądowego w Europejskim Trybunale Praw Człowieka. W marcu, podtrzymując więzi Trybunału i Sądu Konstytucyjnego Republiki Litewskiej, Prezes uczestniczył w Wilnie w uroczystości zakończenia kadencji trzech sędziów sądu litewskiego, w tym prezesa Kęstutisa Lapinskasa.

(2) W marcu miała również miejsce wizyta delegacji Trybunału w Europejskim Trybunale Praw Człowieka. Prezesi oraz czworo sędziów wzięli udział w spotkaniu seminaryjnym z sędziami Europejskiego Trybunału poświęconym kwestii dialogu pomiędzy obydwoma instytucjami oraz funkcjonowaniu Europejskiego

Trybunału Praw Człowieka po wejściu w życie, w 2010 r., 14 Protokołu dodatkowego do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, reformującego obowiązującą przed nim procedurę.

(3) Na 2011 r. przypadły rocznice powstania sądów konstytucyjnych w innych krajach. Zgodnie ze zwyczajem zorganizowane zostały z tych okazji konferencje naukowe poświęcone powszechnym problemom pojawiającym się w orzecznictwie sądów prawa. W ubiegłym roku delegacje Trybunału wzięły udział m.in. w konferencjach zorganizowanych z okazji obchodów XV-lecia: Sądu Konstytucyjnego Gruzji, Sądu Konstytucyjnego Ukrainy, Sądu Konstytucyjnego Łotwy, Sądu Konstytucyjnego Armenii, jak również XX-lecia: Sądu Konstytucyjnego Bułgarii oraz Sądu Konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej (w Petersburgu, siedzibie Sądu Konstytucyjnego, i w Moskwie, siedzibie większości konstytucyjnych organów państwa).

(4) W maju odbył się XV Kongres Konferencji Europejskich Sądów Konstytucyjnych, którego tegorocznym gospodarzem był Sąd Konstytucyjny Rumunii. Jak zawsze Kongres organizowany był przy współdziałaniu Komisji Weneckiej, działającej przy Radzie Europy. Ogólnym tematem obrad było „Sądownictwo konstytucyjne: funkcje oraz relacje z innymi organami władzy publicznej”, zaś w ramach paneli tematycznych dyskutowano nad m.in. problemami relacji sądu konstytucyjnego z parlamentem i rządem, rozstrzygania sporów kompetencyjnych oraz wykonywania wyroków sądu konstytucyjnego. W Kongresie wzięła udział delegacja Trybunału składająca się z Prezesa, Wiceprezesa, Szefa Biura oraz pracownika Zespołu Orzecznictwa i Studiów. Przedstawione w czasie obrad raporty krajowe i kwestionariusze zostaną opracowane w postaci publikacji podsumowującej stan prawny oraz doświadczenia i dorobek orzecznictwa sądów konstytucyjnych w zakresie objętym tematyką XV Kongresu.

(5) W ramach tradycyjnej wymiany poglądów i doświadczeń, która od 1995 r. przybrała postać dorocznych konferencji organizowanych na przemian w Polsce i na Litwie, Trybunał gościł również sędziów litewskiego Sądu Konstytucyjnego. Tematem XV Konferencji były prawa socjalne w orzecznictwie obydwu sądów. Przy okazji konferencji nastąpiła wymiana odznaczeń przyznanych byłym prezesom polskiej i litewskiej instytucji. Prezes Trybunału Andrzej Rzepliński odznaczył byłego już Prezesa Sądu Konstytucyjnego Republiki Litwy Kęstutisa Lapinskasa, przyznany przez Prezydenta Rzeczypospolitej, Krzyżem Komandorskim Orderu Zasługi RP. Nowo wybrany Prezes litewskiego Sądu Konstytucyjnego Romualdas Urbaitis odznaczył byłego Prezesa Trybunału Bohdana Zdziennickiego, przyznany przez Prezydenta Republiki Litwy, Krzyżem Komandorskim Orderu Wielkiego Księcia Litewskiego Giedymina.

4. Działalność informacyjna i edukacyjna

(1) Orzecznictwo Trybunału cieszy się rosnącym zainteresowaniem obywateli i mediów. Od połowy zeszłego roku wszystkie rozprawy transmitowane są w Internecie. Dzięki temu słuchacze z niepełnosprawnością, jak również mieszkający w odleglejszych zakątkach kraju lub poza granicami, mogą obserwować przebieg rozpraw. Na stronie internetowej Trybunału zamieszczane są m.in. pisma procesowe nadsyłane przez uczestników postępowania. W zakresie swoich kompetencji komórki Biura Trybunału niezwłocznie udzielają odpowiedzi na kierowane do nich pytania. Trybunał realizuje obowiązki wynikające z przepisów ustawy o dostępie do informacji publicznej.

(2) W Biurze Trybunału Konstytucyjnego przygotowywane są komunikaty prasowe w każdej sprawie zamieszczonej na wokandzie, dostępne także na stronie internetowej TK, oraz dystrybuowane do mediów i bezpośrednio dziennikarzom przybywającym na rozprawy w Trybunale. Po rozprawie są opracowywane (z reguły we współpracy z sędziami-sprawozdawcami oraz ich współpracownikami) komunikaty prasowe przybliżające istotę i znaczenie orzeczenia wydane-go przez Trybunał.

(3) Wszystkie komunikaty prasowe, sprostowania kierowane do prasy oraz ewentualne dodatkowe informacje umieszczone są na stronie internetowej Trybunału. Znajduje się tam również wykaz informacji prasowych dotyczących rozpraw w Trybunale. Wydawany jest także *newsletter Wiadomości TK*, w którym zamieszczane są komunikaty dotyczące spraw rozpoznanych ostatnio przez Trybunał, zapowiedzi rozpraw w nadchodzącym tygodniu oraz inne informacje o działalności Trybunału. Materiał ten dociera do prawie 80 odbiorców pełniąc dodatkowo rolę pobudzającą zainteresowanie mediów sprawami w Trybunale. W ubiegłym roku liczba redakcji otrzymujących *newsletter* podwoiła się w stosunku do roku 2010. W minionym roku odbyły się dwie konferencje tematyczne dla mediów z udziałem Prezesa i Wiceprezesa oraz sędziów. Dotyczyły zagadnień związanych z ubezpieczeniami społecznymi i reprivatyzacją w orzecznictwie Trybunału.

(4) Na stronie internetowej Trybunału w 2011 r. powstała zakładka „Dla mediów”, gdzie znajdują się informacje potrzebne dziennikarzom i linki do innych ważnych dla nich miejsc na stronie.

(5) Wydawnictwo Trybunału cyklicznie publikuje urzędowy zbiór orzecznictwa. Nakładem wydawnictwa ukazują się ponadto zeszyty naukowe *Studia i Materiały Trybunału Konstytucyjnego*. W minionym roku w ramach tej serii wydany został m.in. zbiór referatów wygłoszonych w czasie polsko-fran-

cuskiego kolokwium naukowego zorganizowanego z okazji 50 lat Konstytucji V Republiki Francuskiej. W minionym roku zainaugurowana została nowa seria wydawnicza, *Monografie Konstytucyjne*, której założeniem jest publikowanie tematycznych opracowań z zakresu prawa konstytucyjnego autorów mających ugruntowaną pozycję w kręgach naukowych. W ramach nowej serii, jako pierwsze wydane zostało opracowanie autorstwa profesora Marka Zubika, pt. „Status prawny sędziego Trybunału Konstytucyjnego”, oddane do publikacji jeszcze przed jego wybraniem na sędziego Trybunału.

(6) W 2011 roku ukazał się pierwszy zeszyt nowego czasopisma pt. „Zagadnienia Sądownictwa Konstytucyjnego” utworzonego z inicjatywy pracowników Biura Trybunału. Zamierzeniem zespołu redakcyjnego jest podjęcie szerszej dyskusji na temat aktualnych problemów sądownictwa konstytucyjnego, w szczególności wpływu orzecznictwa konstytucyjnego na poszczególne dziedziny prawa. Dominującą rolę przy tworzeniu pisma odgrywać mają osoby zawodowo zajmujące się opracowywaniem materiałów na potrzeby związane z wydawaniem orzeczeń przez Trybunał.

(7) Zespół Orzecznictwa i Studiów dokonywał analizy polskiego i zagranicznego prawa oraz orzecznictwa. Systematycznie prowadził również monitoring następstw orzeczeń Trybunału w orzecznictwie sądów, piśmiennictwie i działalności prawodawczej.

(8) Działalność informacyjna Trybunału nie ogranicza się jedynie do udostępniania informacji w języku polskim. Zespół Orzecznictwa i Studiów kontynuuje prace nad tłumaczeniem wybranych wyroków na język angielski. W 2011 r. na stronie internetowej Trybunału zamieszczono tłumaczenia 12 wyroków (z uzasadnieniami), w tym w sprawie SK 45/09, w tłumaczeniu nie tylko na język angielski, ale też na niemiecki i francuski. Zamieszczane są ponadto tłumaczenia wybranych komunikatów prasowych.

(9) W ramach współpracy z Komisją Wenecką, Zespół Orzecznictwa i Studiów systematycznie przekazuje informacje statystyczne oraz anglojęzyczną syntezę tez wybranych orzeczeń, które następnie trafiają do ogólnodostępnej bazy danych CODICES¹². Baza ta, skupiająca informacje na temat orzecznictwa większości sądów konstytucyjnych oraz innych narodowych organów, mających kompetencję do hierarchicznej kontroli prawa, stanowi obszerne źródło wiedzy z dziedziny porównawczego prawa konstytucyjnego. Współpraca w ramach Komisji Weneckiej polega również na nieregularnej wymianie informacji pomiędzy samymi sądami konstytucyjnymi. Zespół

¹² www.codices.coe.int.

Orzecznictwa i Studiów należy do najaktywniejszych uczestników tego międzynarodowego forum; wysyła liczne zapytania, ale też dokłada starań, by żadne z nadesłanych zapytań nie pozostało bez odpowiedzi. W ubiegłym roku wysłano ogółem 3 zapytania oraz udzielono odpowiedzi na wszystkie z 27 zapytań, które pojawiły się na forum. Zespół utrzymuje również bezpośrednie robocze kontakty z zaprzyjaźnionymi instytucjami, kierując zapytania (3) oraz odpowiadając (4) na nadesłane pytania.

(10) Trybunał kontynuuje również swą działalność edukacyjną. W ubiegłym roku gościło w Trybunale 35 zorganizowanych grup uczniów i studentów, w tym jedna grupa studentów z Francji, zapoznając się na miejscu z historią oraz ideą sądownictwa konstytucyjnego. Po raz drugi już odbyły się w siedzibie Trybunału warsztaty z pisania skargi konstytucyjnej, organizowane we współpracy z Kołem Naukowym Prawa Konstytucyjnego „Legislator” WPiA UW. Podczas trzech spotkań, prowadzonych przez sędziego Trybunału oraz pracowników Biura Trybunału, studenci prawa poznawali specyfikę tej formy inicjowania kontroli konstytucyjności, a następnie próbowali swoich sił samodzielnie przygotowując projekty skarg konstytucyjnych. Warto również odnotować, że we wrześniu w siedzibie Trybunału odbył się finał trzeciej edycji konkursu pod honorowym patronatem Prezesa Trybunału „Jestem obywatelem Rzeczypospolitej”. W ubiegłorocznym finale rywalizowały ze sobą drużyny pięciu szkół województwa mazowieckiego oraz warmińsko-mazurskiego.

(11) Trybunał od wielu lat dokłada starań, aby informacje na temat jego funkcjonowania oraz orzecznictwa były udostępniane na stronie internetowej. Dostrzega jednocześnie, że taka forma komunikacji internetowej coraz częściej uzupełniana bywa rozwiązaniami umożliwiającymi dwukierunkową wymianę informacji. Dążąc do stworzenia szerokiego forum wymiany poglądów na temat aktualnych problemów konstytucyjnych, Trybunał powołał do życia internetowy portal o charakterze publicystycznym „Obserwator Konstytucyjny”¹³. Do inicjowania oraz uczestniczenia w dyskusji prowadzonej na jego łamach zapraszani są wybitni prawnicy i konstytucjonaliści, lecz podstawowym założeniem portalu jest jego otwarcie na społeczność internautów. Z tej racji możliwość współtworzenia zasobów „Obserwatora” ma każdy zainteresowany, przede wszystkim przesyłając własne teksty, jak również prowadząc prywatny blog o tematyce prawnokonstytucyjnej.

¹³ <http://www.obserwatorkonstytucyjny.pl/>

5. Zawieszenie waloryzacji wynagrodzeń sędziów konstytucyjnych

Ustawodawca, uzasadniając to koniecznością stabilizacji finansów publicznych, w trakcie prac nad tzw. ustawą o budżecie podjął decyzję o „zamrożeniu” wynagrodzeń sędziów Trybunału.

Dodatkowo rozważana była trwała i niekorzystna zmiana mechanizmu wyliczania wynagrodzeń sędziów, począwszy od 2013 r., oraz możliwość pozbawienia Prezesa Trybunału prawa dokonywania przesunięć w ramach uchwalonego przez parlament budżetu Trybunału i przekazania tej kompetencji Ministrowi Finansów.

Wprowadzone ostatecznie rozwiązanie ograniczyło się do ustawowego zawieszenia waloryzacji wynagrodzeń sędziów konstytucyjnych w 2012 r.¹⁴

¹⁴ Dz. U. z 2011 r. Nr 291, poz. 1707; por. stanowisko Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 10 listopada 2011 r. (P-073-9/11) dotyczące projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw związanych z realizacją ustawy budżetowej.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1

Analiza danych statystycznych dotyczących wpływu spraw

(1) Trybunał odnotował wpływ łącznie **487** wniosków, pytań prawnych oraz skarg konstytucyjnych, co oznacza wzrost o 7% w stosunku do 2010 r. Wśród napływających spraw niezmiennie dominowały skargi konstytucyjne (ok. 73%).

W porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił wzrost o połowę wpływu spraw niepodlegających wstępnemu rozpoznaniu (np. wniosków RPO, pytań prawnych sądów). Wpływ skarg konstytucyjnych oraz wniosków podlegających wstępnej kontroli utrzymał się na zbliżonym poziomie.

(2) Wśród **spraw niepodlegających rozpoznaniu wstępnemu** niezmiennie przeważają sprawy inicjujące kontrolę następczą (92).

Pytania prawne w przeważającej większości przedstawiły Trybunałowi sądy powszechne – 48 pytań, natomiast sądy administracyjne – 11 pytań.

Rzecznik Praw Obywatelskich złożył 14 wniosków, posłowie – 10, Prokurator Generalny – 7, senatorowie – 1. Prezydent RP wystąpił do Trybunału z dwoma wnioskami inicjując kontrolę następczą oraz prewencyjną.

(3) Do etapu merytorycznego rozpoznania przekazano łącznie 131 spraw, w tym: 38 spraw, które w 2011 r. przeszły pozytywnie wstępne rozpoznanie oraz 93 sprawy niepodlegające wstępnej kontroli.

Załącznik nr 2

Analiza danych statystycznych dotyczących spraw zakończonych

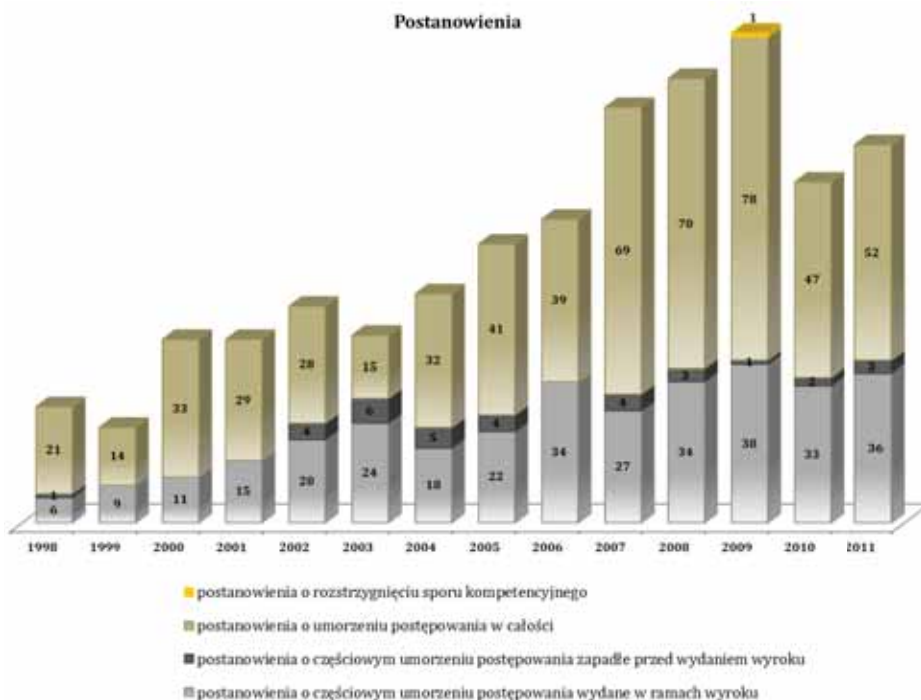
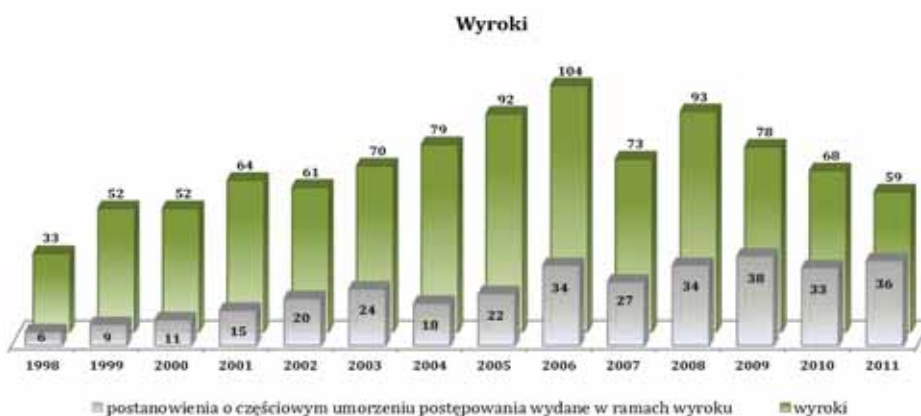
Wyroki i postanowienia wydane przez Trybunał Konstytucyjny na etapie rozpoznania merytorycznego

(1) W 2011 r. Trybunał na etapie rozpoznania merytorycznego wydał 114 orzeczeń, w tym: **59 wyroków** oraz **55 postanowień o umorzeniu postępowania**.

Ogólna liczba wydanych orzeczeń jest porównywalna z rokiem poprzednim, jednak od kilku lat dostrzec można w tym zakresie tendencję spadkową.

(2) Prawie co druga rozpoznana przez Trybunał sprawa zakończyła się umorzeniem postępowania w całości (46%). W 36 przypadkach Trybunał, kończąc sprawę wyrokiem, jednocześnie częściowo umorzył postępowanie. Z kolei w 3 przypadkach postępowanie uległo częściowemu umorzeniu jeszcze przed wydaniem wyroku w danej sprawie.

(3) Trybunał wydał dwa postanowienia sygnalizacyjne – jedno adresowane do Sejmu, drugie do Ministra Sprawiedliwości. Podjęcie przez te organy stosownych działań jest niezbędne dla zapewnienia spójności systemu prawnego. Uwagi sygnalizacyjne Trybunał formułuje nie tylko w formie postanowień ale i w uzasadnieniach wyroków, także tych rozstrzygających o zgodności z Konstytucją zaskarżonych przepisów.

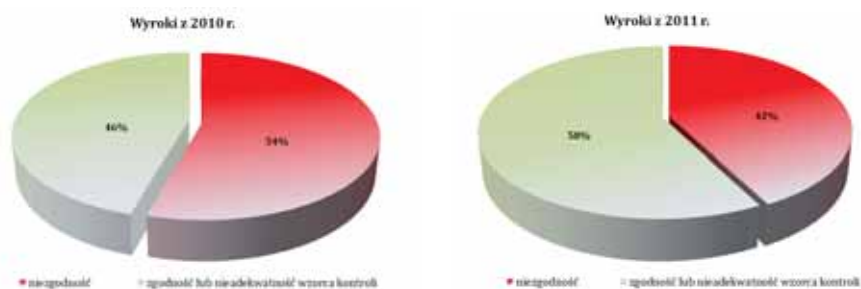

Lp.	Sygnatura i data	Skład	Adresat	Treść sygnalizacji wydanych w 2011 r.
1.	S 1/11 4 X 2011 (P 9/11)	3 sędziów	Minister Sprawiedliwości	Uwagi dotyczące stwierdzonych uchybień w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 stycznia 2004 r. w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kar i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności oraz dokumentowania tych czynności.
2.	S 2/11 23 XI 2011 (SK 2/11)	5 sędziów	Sejm	Uwagi dotyczące niezbędności działań ustawodawczych zmierzających do zapewnienia zwrotu kosztów pełnomocnika ustanowionego w postępowaniu o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie.

(4) W większości wydanych wyroków Trybunał orzekł wyłącznie o hierarchicznej zgodności zakwestionowanych przepisów lub stwierdził nieadekwatność wzorców kontroli (formuła „nie jest niezgodny”). O hierarchicznej niezgodności przynajmniej jednego przepisu Trybunał orzekł natomiast w 25 wyrokach (42%).

Wyroki, w których Trybunał posłużył się wyłącznie formułą „prostej” zgodności lub niezgodności z wzorcem kontroli należą do mniejszości.

W większości wyroków (ok. 64%) Trybunał posłużył się w sentencji kwalifikowanymi formułami rozstrzygnięcia, w tym przede wszystkim o zgodności albo niezgodności przepisu w określonym zakresie lub części. W jednym wyroku rozstrzygnął o zgodności zakwestionowanego przepisu, o ile będzie rozumiany w sposób określony w sentencji.

(5) W 6 wyrokach Trybunał odroczył termin utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnych przepisów, w tym raz na maksymalny przewidziany przez Konstytucję okres 18 miesięcy.

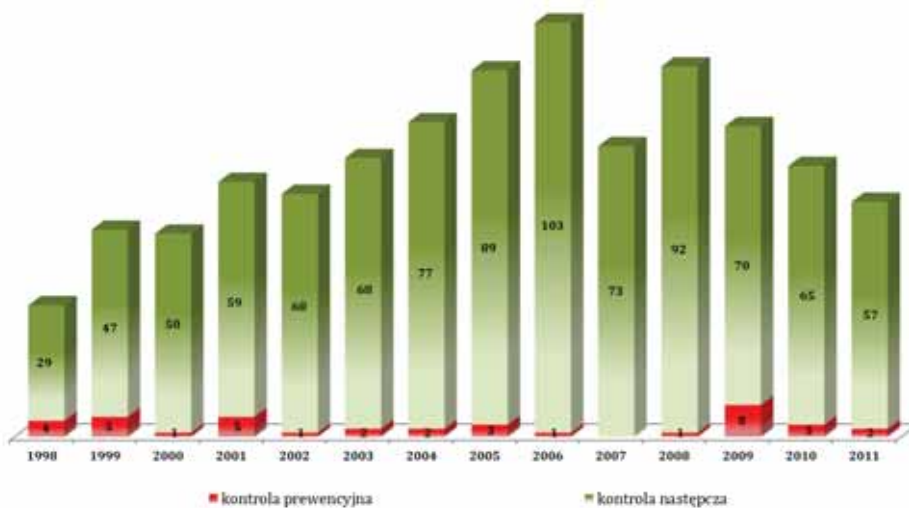
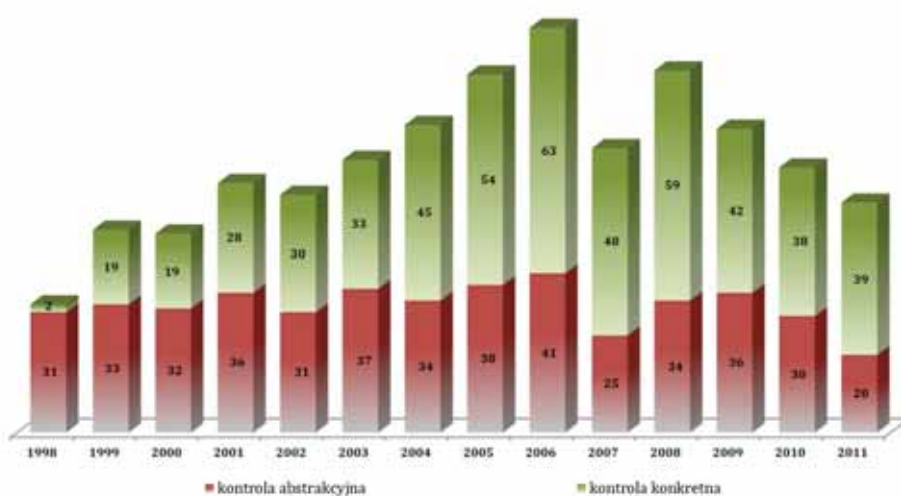
(6) W 2011 r. Trybunał wydał 3 wyroki bez przeprowadzenia rozprawy. Jest to możliwe wyłącznie w trybie skargi konstytucyjnej, jeżeli ze stanowisk uczestników postępowania bezspornie wynika, że zaskarżone przepisy są niezgodne z Konstytucją.

(7) Sędziowie złożyli zdania odrębne od 17 wyroków i 9 postanowień, w tym 3 wyłącznie do uzasadnień wyroków i 8 do uzasadnień postanowień. Niektóre zdania odrębne dotyczyły tego samego zagadnienia, np. legitymacji grupy posłów jako wnioskodawcy przed Trybunałem w sytuacji wygaśnięcia ich mandatów z upływem kadencji Sejmu.

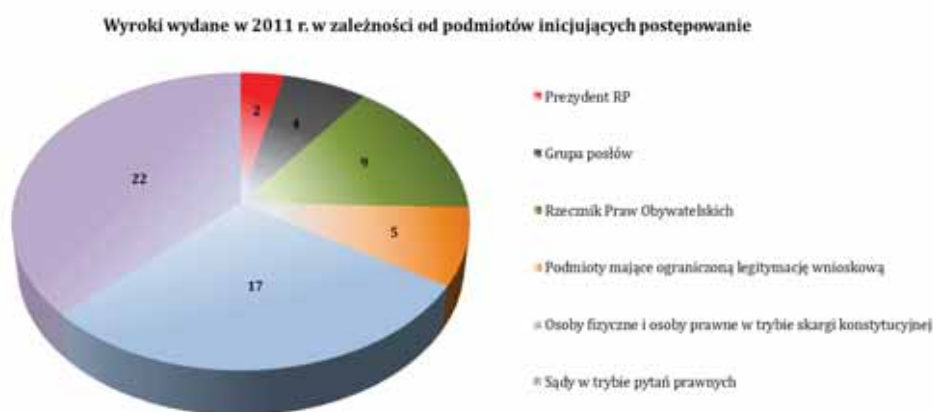

(8) Podobnie jak w poprzednich latach, wśród wyroków przeważały sprawy rozstrzygnięte w trybie kontroli konkretnej (pytania prawne oraz skargi konstytucyjne).

Trybunał w zdecydowanej większości spraw zajmował się hierarchiczną kontrolą norm mającą charakter następczy (57 wyroków). W trybie kontroli prewencyjnej zapadły jedynie 2 wyroki.

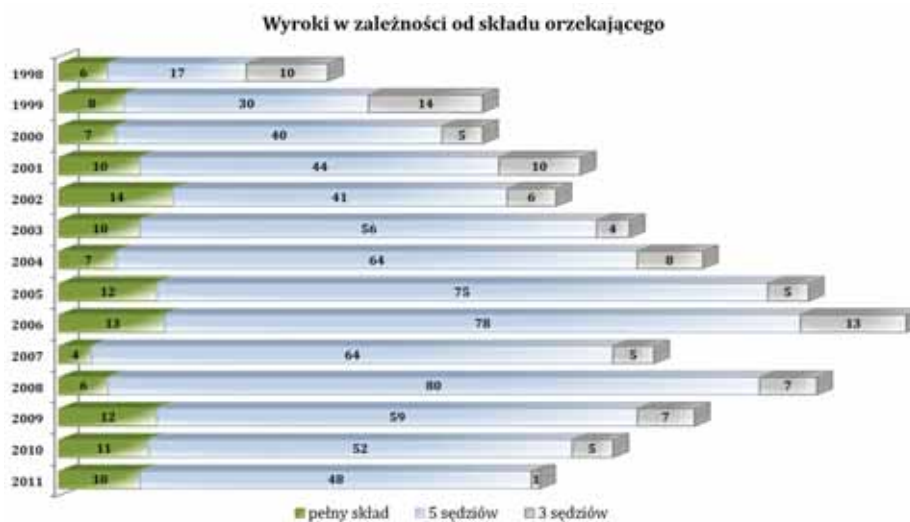
(9) Zdecydowana większość wyroków jest wynikiem rozpoznania przez Trybunał pytań prawnych sądów (22 wyroki) oraz skarg konstytucyjnych (17). Tradycyjnie znacząca liczba spraw zapadła z wniosków RPO (9) oraz posłów na Sejm RP (4). Pięć wyroków zapadło w wyniku rozpoznania spraw podmiotów o ograniczonej legitymacji wnioskowej, a dwa wyroki z wniosku Prezydenta RP przed podpisaniem ustawy.

Wyroki wydane w 2011 r. są wynikiem zakończenia przez Trybunał spraw przekazanych do merytorycznego rozpoznania w latach 2008-2011, w tym: 14 w 2008 r., 27 w 2009 r., 14 w 2010 r. oraz 4 w 2011 r. Średni czas rozpoznania sprawy zakończonej wyrokiem wyniósł 24 miesiące.

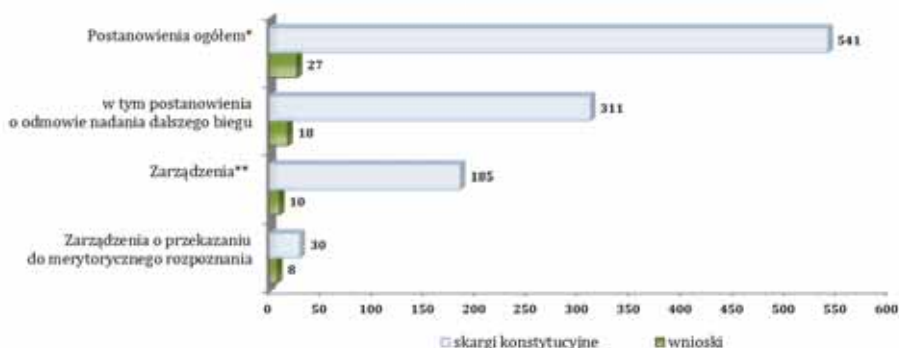
Na koniec 2011 r. w toku rozpoznania merytorycznego znajdowało się 161 spraw.

(10) Większość spraw zakończonych wyrokiem Trybunał rozpoznał w składzie pięciu sędziów (48). W pełnym składzie, zastrzeżonym m.in. dla spraw o szczególnej zawiłości czy wniosków Prezydenta w trybie kontroli prewencyjnej, zapadło 10 wyroków. Jeden wyrok wydany został w składzie trzech sędziów (kontrola abstrakcyjna ograniczona do oceny przepisów rozporządzenia).

Postanowienia i zarządzenia wydane na etapie rozpoznania wstępnego

(11) Na etapie kontroli wstępnej Trybunał wydał 568 postanowień, w tym 329 odmawiających nadania dalszego biegu skargom konstytucyjnym oraz wnioskom podlegającym takiej kontroli. Do merytorycznego rozpoznania przekazanych zostało 38 spraw. Wzywając do usunięcia braków formalnych Trybunał wydał 195 zarządzeń.

* Ogólna liczba postanowień uwzględnia: postanowienia o odmowie nadania dalszego biegu, postanowienia o umorzeniu postępowania, postanowienia o zawieszeniu postępowania, postanowienia o podjęciu zawieszzonego postępowania, postanowienia uwzględniające oraz nieuwzględniające zażalenie na postanowienie o odmowie nadania dalszego biegu, postanowienia o pozostawieniu bez rozpoznania zażalenia na postanowienie o odmowie nadania dalszego biegu.

** Zarządzenia wzywające do usunięcia braków formalnych.

Załącznik nr 3 Rodzaje rozstrzygnięć zawartych w wyrokach

Orzeczenie, że badany przepis:	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
• jest zgodny z wzorcem kontroli	36	10	29	72	81	63	66	102	61	22	47	33	26	22
• jest niezgodny z wzorcem kontroli	16	25	25	29	36	15	60	71	25	17	21	16	9	8
• w pewnym zakresie – jest zgodny z wzorcem kontroli	4	6	2	7	12	16	14	10	12	9	9	17	14	22
• w pewnym zakresie – jest niezgodny z wzorcem kontroli	6	14	16	11	16	16	32	31	23	32	30	22	21	15
• rozumiany jako (...) – jest zgodny z wzorcem kontroli	-	6	9	8	1	4	-	1	1	2	-	1	-	-
• rozumiany jako (...) – jest niezgodny z wzorcem kontroli	-	-	1	-	1	1	-	-	1	1	1	-	-	-
• rozumiany w ten sposób, że (...) jest niezgodny	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
• rozumiany w taki sposób, że (...) jest zgodny	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
• nie jest niezgodny z wzorcem (nieadekwatność wzorca kontroli powołanego przez inicjatora postępowania)	25	35	38	45	52	46	38	56	42	14	25	26	15	16
• nie jest niezgodny z (...), a tym samym jest zgodny (...)	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
• w części (...) jest zgodny	-	-	2	-	2	-	2	2	2	1	3	2	-	4
• w części (...) jest niezgodny	2	2	-	2	5	4	7	7	5	2	8	3	2	5
• niewyłączający obowiązku (...) jest zgodny	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
• jako przepis odsyłający (...) do przepisów (...) jest zgodny	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
• przez to, że (...) jest niezgodny	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2
• jest niezgodny (...), a przez to z (...)	-	-	-	1	-	-	1	1	1	-	-	2	1	-
• jest niezgodny (...), a przez to jest niezgodny z ...	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
• nie narusza (...), a przez to jest zgodny z (...)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
• jest niezgodny (...) przez to, że (...)	10	18	11	4	5	2	5	3	3	2	1	3	2	1
• jest niezgodny (...), ponieważ	3	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
• jest niezgodny (...) jako	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
• jest niezgodny (...), gdyż	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
• jest niezgodny (...) ze względu	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
• jest niezgodny (...) z powodu	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
• jest niezgodny z (...), a ponadto	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Liczba wyroków¹⁵ wydanych w danym roku, w tym:	33	52	52	64	61	70	79	92	104	73	93	78	68	59
• wyroki, w których zastosowano odroczenie utraty mocy obowiązującej	2	5	7	4	8	6	13	14	14	9	8	7	11	6
• wyroki, w których sentencji zawarte jest wskazanie co do praktycznych skutków orzeczenia o niekonstytucyjności przepisu	-	-	-	-	2	2	4	1	2	1	-	-	-	-

¹⁵ Ogólna liczba wyroków może być mniejsza od sumy wszystkich rozstrzygnięć, ponieważ sentencje wyroków mogą zawierać wiele rozmaitych formuł rozstrzygnięcia.

Załącznik nr 4 Wzorce kontroli w sprawach zakończonych wyrokiem

Konstytucja RP

Wzorce konstytucyjne	Sygnatury wyroków, w których TK orzekł, że badane przepisy są:		
	Zgodne z:	Niezgodne z:	Nie są niezgodne z:
Art. 2	K 19/08; K 23/08; K 33/08; K 4/09; K 8/09; K 20/09; K 23/09; K 26/09; K 10/09; K 1/10; K 11/10; P 90/08; P 110/08; P 33/09; P 41/09; P 15/10; P 26/10; SK 49/08; SK 62/08; SK 24/09; SK 42/09; SK 6/10; SK 3/11; U 8/08;	K 19/08; K 7/09; K 11/10; K 9/11; Kp 1/11; P 7/09; P 21/09; P 1/10; P 29/10; P 31/10; P 36/10; SK 2/10;	P 21/09;
Art. 7	K 10/09;	K 35/08;	K 9/11;
Art. 10			K 9/11; P 38/08;
Art. 17 ust. 1	K 1/10;		K 1/10
Art. 18	SK 11/09;		
Art. 20	K 8/09;		P 7/09; P 1/10;
Art. 21 ust. 1		K 7/09; P 31/10;	
ust. 2	K 20/09;		
Art. 22	P 18/09; P 26/09;		
Art. 24	K 26/09;		
Art. 25 ust. 1	K 3/09;		
ust. 2			K 3/09;
Art. 31			P 21/09;
ust. 1			P 21/09;
ust. 2			P 21/09;
ust. 3	K 19/08; K 20/09; K 11/10; P 12/09; P 26/09; SK 49/08; SK 24/09; SK 42/09; SK 3/11;	K 19/08; K 33/08; K 7/09; K 9/11; P 21/09; SK 41/09; SK 42/09; SK 2/10;	K 19/08;
Art. 32	K 9/11; P 41/09;		
ust. 1	K 4/09; K 8/09; K 23/09; K 26/09; K 9/11; P 8/08; P 6/10; SK 62/08; SK 33/09; SK 44/09; SK 45/09; SK 10/10;	P 21/09; P 14/10; SK 9/08; SK 41/09; SK 2/10;	K 9/11; P 21/09;
ust. 1 zd. 1		P 7/09; P 1/10;	
ust. 2		P 14/10;	
Art. 33			SK 62/08;
Art. 41 ust. 1	K 16/10;		
ust. 5		P 21/09;	
Art. 42 ust. 1	K 11/10; SK 42/09;	K 11/10;	
ust. 3			K 33/08;
Art. 45 ust. 1	K 26/09; P 38/08; SK 49/08; SK 11/09; SK 45/09; SK 10/10;	K 7/09; K 25/09; SK 39/09;	P 8/08;

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2011 roku

Art. 47		K 16/10;	K 33/08;	
Art. 48				SK 62/08;
Art. 48 ust. 1 zd. 2		K 16/10;		
Art. 51 ust. 2			K 33/08;	
Art. 54 ust. 1		K 11/10; P 12/09; SK 42/09;	K 11/10; K 9/11; SK 42/09;	
Art. 55 ust. 1		SK 6/10;		
	ust. 2	SK 6/10;		
Art. 62 ust. 1		K 9/11;		K 9/11;
Art. 64 ust. 1		P 110/08;	K 7/09; SK 9/08; SK 2/10;	
	ust. 2	P 8/08; P 44/08; SK 44/09;	K 7/09; P 21/09; P 31/10; SK 9/08; SK 13/08; SK 41/09; SK 2/10;	P 21/09;
	ust. 3			P 8/08;
Art. 65 ust. 1		K 19/08; SK 15/09; SK 24/09;	K 19/08;	K 19/08;
	ust. 2			SK 24/09;
	ust. 3			SK 24/09;
	ust. 4			SK 24/09;
	ust. 5			SK 24/09;
Art. 69		P 41/09;		
Art. 70 ust. 2		SK 24/09;		
Art. 71 ust. 1		P 41/09;		
	ust. 2	SK 33/09;		
Art. 72 ust. 3		K 16/10;		
Art. 75 ust. 1				K 8/09; P 44/08;
Art. 76			P 7/09; P 1/10;	K 8/09;
Art. 77				P 21/09;
Art. 77 ust. 1			P 21/09;	
	ust. 2	SK 11/09; SK 10/10;	K 7/09; K 25/09;	P 21/09;
Art. 78		SK 3/11;		SK 6/10;
Art. 84		P 33/09;	SK 2/10;	
Art. 87			P 1/11	
Art. 92 ust. 1		K 10/09;	K 3/09; P 9/09; P 15/10; P 29/10;	
Art. 96 ust. 2		K 9/11;		K 9/11;
Art. 97 ust. 2		K 9/11;		K 9/11;
Art. 98 ust. 2		K 9/11;	K 9/11;	K 9/11;
	ust. 5	K 9/11;	K 9/11;	K 9/11;
Art. 121 ust. 2		K 9/11;		
Art. 127				
	ust. 1	K 9/11;		K 9/11;
Art. 128 ust. 2		K 9/11;	K 9/11;	K 9/11;
Art. 153 ust. 1		K 2/09;	Kp 1/11;	
Art. 167 ust. 1		K 10/09;		
	ust. 4	K 10/09;		
Art. 169 ust. 2 zd. 1		K 9/11;		
Art. 173				P 38/08;
Art. 175 ust. 1		P 38/08;		
Art. 175 ust. 2				P 38/08;
Art. 216 ust. 2				K 3/09;
Art. 217		K 10/09; P 33/09;	P 9/09;	

Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 22 lipca 1952 r.

Wzorzec kontroli	Sygnatura		
	Zgodne	Niezgodne	Nie są niezgodne
Art. 31 ust. 1		K 35/08	

Postanowienia umów międzynarodowych

Lp.	Wzorzec kontroli	Sygnatura		
		Zgodne	Niezgodne	Nie są niezgodne
1.	Art. 10 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.).	P 12/09		
2.	Art. 1 pkt 2 Europejskiej Karty Społecznej, sporządzonej w Turynie dnia 18 października 1961 r. (Dz. U. z 1999 r. Nr 8, poz. 67, ze zm.).			P 110/08
3.	Art. 4 pkt 1 Europejskiej Karty Społecznej, sporządzonej w Turynie dnia 18 października 1961 r. (Dz. U. z 1999 r. Nr 8, poz. 67, ze zm.).			P 110/08
4.	Art. 15 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167).		K 35/08	
5.	Art. 12 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526, ze zm.).	K 16/10		

Przepisy ustaw

Lp.	Wzorzec kontroli	Sygnatura		
		Zgodne	Niezgodne	Nie są niezgodne
1.	Art. 5 § 3 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r.– Prawo o notariacie (Dz. U. z 2008 r. Nr 189, poz. 1158, ze zm.).	U 8/08		

Załącznik nr 5

Przedmiot kontroli w sprawach zakończonych wyrokiem

Umowy międzynarodowe

Lp.	Przedmiot kontroli	Sygnatura	Data wyroku
1.	Art. 4 ust. 1 umowy między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki o ekstradycji, sporządzonej w Waszyngtonie dnia 10 lipca 1996 r. (Dz. U. z 1999 r. Nr 93, poz. 1066, ze zm.).	SK 6/10	21 IX 2011

Rozporządzenia Unii Europejskiej

Lp.	Przedmiot kontroli	Sygnatura	Data wyroku
1.	Art. 41 zdanie drugie rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz. Urz. UE L 12 z 16.01.2001, s. 1, ze zm.).	SK 45/09	16 XI 2011

Ustawy

Lp.	Przedmiot kontroli	Sygnatura	Data wyroku
Kodeks postępowania administracyjnego			
1.	Art. 127 § 3 w związku z art. 24 § 1 pkt 5 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071, ze zm.) w zakresie, w jakim nie wyłącza osoby piastującej funkcję monokratycznego organu centralnej administracji rządowej od udziału w postępowaniu z wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy, gdyby osoba ta wydała zaskarżoną decyzję.	SK 3/11	6 XII 2011
Kodeks postępowania cywilnego			
2.	Art. 47 ¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.) w zakresie, w jakim przewiduje, że referendarz sądowy ma kompetencje sądu przy wykonywaniu powierzonych mu czynności.	P 38/08	12 V 2011
3.	Art. 400 w związku z art. 410 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.) w zakresie, w jakim zawarcie kolejnego małżeństwa przez jedną ze stron postępowania o wznowienie od wyroku orzekającego rozwód uniemożliwia prowadzenie tego postępowania.	SK 11/09	11 V 2011
4.	Art. 424 ⁸ § 1 w związku z art. 424 ⁵ § 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.) w zakresie, w jakim przewiduje odrzucenie – bez wezwania do usunięcia braków – skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia niespełniającej wymogu wskazania przepisu prawa, z którym zaskarżone orzeczenie jest niezgodne.	SK 49/08	12 VII 2011

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2011 roku

Kodeks karny			
1.	Art. 75 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, ze zm.)	P 6/10	5 IV 2011
2.	Art. 135 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, ze zm.)	P 12/09	6 VII 2011
3.	1. Art. 256 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, ze zm.), w części obejmującej wyrazy: „albo będące nośnikiem symboliki faszystowskiej, komunistycznej lub innej totalitarnej”. 2. Art. 256 § 2 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim przewiduje kryminalizację produkowania, utrwalania lub sprowadzania, nabywania, przechowywania, posiadania, prezentowania, przewożenia lub przesyłania – w celu rozpowszechniania – druku, nagrania lub innego przedmiotu zawierającego treść określoną w art. 256 § 1 ustawy powołanej w punkcie 1. 3. Art. 256 § 3 ustawy powołanej w punkcie 1	K 11/10	19 VII 2011
Kodeks postępowania karnego			
1.	Art. 48 § 1 w związku z art. 459 § 2 i art. 465 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.) w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości wniesienia zażalenia do sądu na wydane przez prokuratora bezpośrednio przełożonego postanowienie w przedmiocie wyłączenia prokuratora prowadzącego postępowanie przygotowawcze.	SK 10/10	18 VII 2011
2.	Art. 180 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.) w zakresie, w jakim dotyczy zwolnienia od obowiązku zachowania tajemnicy statystycznej.	K 33/08	13 XII 2011
3.	Art. 632 pkt 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.) w zakresie, w jakim w razie umorzenia postępowania karnego z powodu śmierci oskarżonego uniemożliwia zasądzenie na rzecz pokrzywdzonego i oskarżyciela posiłkowego należności z tytułu udziału w tym postępowaniu adwokata lub radcy prawnego, ustanowionego w charakterze pełnomocnika.	SK 39/09	18 X 2011
Kodeks karny skarbowy			
1.	Art. 54 ustawy z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz. U. z 2007 r. Nr 111, poz. 765, ze zm.) w zakresie, w jakim przewiduje odpowiedzialność karną za przestępstwo skarbowe albo wykroczenie skarbowe podatnika będącego osobą fizyczną, któremu za ten sam czyn, polegający na uchyleniu się od opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych przez nieujawnienie właściwemu organowi przedmiotu lub podstawy opodatkowania lub niezłożenie deklaracji – z narażeniem przez to podatku na uszczuplenie – wymierzono uprzednio zryczałtowany podatek dochodowy na podstawie art. 30 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2010 r. Nr 51, poz. 307, ze zm.) w wysokości 75% dochodu.	P 90/08	12 IV 2011
Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi			
1.	Art. 18 ust. 10 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473, ze zm.) w zakresie, w jakim wyklucza możliwość skutecznego powołania się przez przedsiębiorcę na wypełnienie przez niego wszystkich obowiązków mających na celu zapewnienie przestrzegania przez jego pracowników określonych w ustawie zasad sprzedaży napojów alkoholowych osobom nieletnim.	P 26/09	5 IV 2011

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2011 roku

Ustawa – Prawo prasowe			
1.	Art. 13 ust. 3 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24, ze zm.) w zakresie, w jakim nie przewiduje zażalenia do sądu na wydane przez prokuratora zezwolenie na ujawnienie danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze.	K 25/09	18 VII 2011
2.	1. Art. 45 w związku z art. 7 ust. 2 pkt 1 i pkt 3 oraz w związku z art. 20 ust. 1 zdanie pierwsze, w zakresie dotyczącym czasopism drukowanych, ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24, ze zm.) w zakresie, w jakim wprowadza odpowiedzialność karną za wydawanie czasopisma drukowanego bez rejestracji. 2. Art. 20 ust. 1 zdanie pierwsze w związku z art. 7 ust. 2 pkt 1 i pkt 3 ustawy powołanej w punkcie 1, w zakresie dotyczącym obowiązku rejestracji czasopisma drukowanego.	SK 42/09	14 XII 2011
Ustawa o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej			
1.	1. Art. 63 ust. 9 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 29, poz. 154, ze zm.). 2. Art. 70 ^a ust. 1 i 2 ustawy powołanej w punkcie 1.	K 3/09	8 VI 2011
Ustawa o Straży Granicznej			
1.	1. Art. 92 ust. 3 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 2005 r. Nr 234, poz. 1997, ze zm.), w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 30 ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o zmianie ustawy o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 90, poz. 757, ze zm.). 2. Art. 45 ust. 2 pkt 11 ustawy z 12 października 1990 r. powołanej w punkcie 1. 3. Art. 128 ust. 2 ustawy z 12 października 1990 r. powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim okres zawieszenia w czynnościach służbowych nie wlicza się do okresu służby funkcjonariusza, od którego zależy wysokość innych niż uposażenie zasadnicze świadczeń pieniężnych lub prawo do nich oraz wymiar urlopu wypoczynkowego i innych rodzajów urlopów.	K 4/09	7 IV 2011
Ustawa o podatkach i opłatach lokalnych			
1.	Art. 2 ust. 1 pkt 3 w związku z art. 1a ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 95, poz. 613, ze zm.) rozumiany w taki sposób, że nie odnosi się do podziemnych wyrobisk górniczych oraz może odnosić się do obiektów i urządzeń zlokalizowanych w tych wyrobiskach.	P 33/09	13 IX 2011
Ustawa – Prawo o notariacie			
1.	1. Art. 12 § 2 pkt 3 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2008 r. Nr 189, poz. 1158, ze zm.) w zakresie, w jakim zwalnia z wymogu odbycia aplikacji notarialnej osoby, które po ukończeniu wyższych studiów prawniczych przez okres co najmniej 5 lat w okresie nie dłuższym niż 10 lat przed złożeniem wniosku o dopuszczenie do egzaminu wykonywały wymagające wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związane z czynnościami wykonywanymi przez notariusza w kancelarii notarialnej, na podstawie umowy cywilnoprawnej. 2. Art. 74 § 4 oraz art. 74d ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim nie przewidują ustnej formy egzaminu notarialnego. 3. Art. 74a § 4 pkt 6 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim odnosi się do dokumentów zaświadczających co najmniej 5-letni okres wykonywania wymagających wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związanych z czynnościami wykonywanymi przez notariusza na podstawie umów cywilnoprawnych w kancelarii notarialnej	K 1/10	30 XI 2011

Ustawa o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego			
1.	1. Art. 8 ust. 1a ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149, ze zm.), dodany ustawą z dnia 19 września 2007 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 191, poz. 1372). 2. Art. 8 ust. 1d ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. powołanej w punkcie 1, dodany ustawą z 19 września 2007 r. powołaną w punkcie 1.	P 21/09	1 III 2011
Ustawa o Krajowej Szkole Administracji Publicznej			
1.	1. Art. 8 pkt 2 ustawy z dnia 14 czerwca 1991 r. o Krajowej Szkole Administracji Publicznej (Dz. U. Nr 63, poz. 266, ze zm.).	P 15/10	9 III 2011
Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych			
1.	Art. 6 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2010 r. Nr 51, poz. 307, ze zm.), w brzmieniu wynikającym z ustawy z dnia 2 grudnia 1994 r. o zmianie niektórych ustaw regulujących zasady opodatkowania oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 1995 r. Nr 5, poz. 25) oraz ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. Nr 137, poz. 638), a także ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 1104).	SK 62/08	12 IV 2011
Ustawa o kontroli skarbowej			
1.	Art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej (Dz. U. z 2011 r. Nr 41, poz. 214, ze zm.), w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 27 czerwca 2003 r. o utworzeniu Wojewódzkich Kolegiów Skarbowych oraz o zmianie niektórych ustaw regulujących zadania i kompetencje organów oraz organizację jednostek organizacyjnych podległych ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych (Dz. U. Nr 137, poz. 1302) w zakresie, w jakim wyłącza odpowiednie stosowanie art. 54 § 1 pkt 1 i 7 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60, ze zm.).	SK 2/10	18 X 2011
Ustawa o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa			
1.	Art. 17b ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1700, ze zm.), dodany przez art. 1 pkt 6 lit. a ustawy z dnia 20 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 64, ze zm.), w zakresie, w jakim dotyczy nieruchomości rolnych wykorzystywanych na cele mieszkaniowe, do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości (Dz. U. Nr 175, poz. 1459, ze zm.).	P 44/08	18 I 2011
Ustawa o radiofonii i telewizji			
1.	Art. 40 ust. 2 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 226, ze zm.).	P 9/09	19 VII 2011
Ustawa – Prawo geologiczne i górnicze			
1.	Art. 84 ust. 1-7 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2005 r. Nr 228, poz. 1947, ze zm.).	K 10/09	13 VII 2011
Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych			
1.	Art. 105 ust. 2 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631, ze zm.), w zakresie dotyczącym opłat.	P 18/09	11 X 2011

Ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin			
1.	Art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2004 r. Nr 8, poz. 67, ze zm.) w związku z art. 12 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zmianie ustawy o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 82, poz. 558).	K 4/09	7 IV 2011
Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego			
1.	Art. 22 ust. 4 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. Nr 111, poz. 535, ze zm.) w części zawierającej zwrot „powyżej 16 roku życia”.	K 16/10	11 X 2011
Ustawa o zawodach lekarza i lekarza dentysty			
1.	Art. 32 ust. 5, art. 32 ust. 6 w części zawierającej zwrot „który ukończył 16 lat”, art. 34 ust. 4 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (Dz. U. z 2008 r. Nr 136, poz. 857, ze zm.).	K 16/10	11 X 2011
Ustawa o gospodarce nieruchomościami			
1.	Art. 5 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651, ze zm.).	K 23/08	21 VII 2011
2.	Art. 215 ust. 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651, ze zm.) w zakresie, w jakim pomija stosowanie przepisów tej ustawy dotyczących odszkodowań za wyłączone nieruchomości do nieruchomości, które przeszły na własność gminy m.st. Warszawy lub państwa na podstawie dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy (Dz. U. Nr 50, poz. 279), innych niż domy jednorodzinne, jeżeli przeszły one na własność państwa po 5 kwietnia 1958 r., i działek, które przed dniem wejścia w życie powołanego dekretu mogły być przeznaczone pod budownictwo inne niż jednorodzinne, jeżeli poprzedni właściciele lub ich następcy prawni zostali pozbawieni faktycznej możliwości władania nimi po 5 kwietnia 1958 r.	SK 41/09	13 VI 2011
3.	Art. 216 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651, ze zm.) w zakresie, w jakim pomija art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wyłączenia nieruchomości (Dz. U. z 1974 r. Nr 10, poz. 64, ze zm.) jako podstawę nabycia na rzecz Skarbu Państwa nieruchomości, do której stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 6 działu III ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami.	SK 9/08	19 V 2011
Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji			
1.	Art. 63 ust. 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. z 2011 Nr 231, poz. 1376) w zakresie, w jakim nie przyznaje odwołanemu komornikowi opłat przez niego ustalonych, których prawomocność nastąpiła po jego odwołaniu.	SK 44/09	13 XII 2011
Ustawa – Ordynacja podatkowa			
1.	Art. 70 § 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60, ze zm.).	P 26/10	21 VI 2011

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2011 roku

Ustawa – Prawo bankowe			
1.	Art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665, ze zm.) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 26 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 131, poz. 1075), w związku z art. 244 § 1 i art. 252 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.) w części, w jakiej nadaje moc prawną dokumentu urzędowego księgom rachunkowym i wyciągom z ksiąg rachunkowych banku w odniesieniu do praw i obowiązków wynikających z czynności bankowych w postępowaniu cywilnym prowadzonym wobec konsumenta.	P 7/09	15 III 2011
Ustawa – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną			
1.	Art. 73 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133, poz. 872, ze zm.).	K 20/09	19 V 2011
Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych			
1.	Art. 9 ust. 6 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585, ze zm.), w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 24 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy – Prawo bankowe (Dz. U. Nr 71, poz. 609, ze zm.), w zakresie, w jakim co do osób przebywających na urlopie wychowawczym prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą i pozostających w stosunku pracy przewidywał pierwszeństwo obowiązku ubezpieczeń emerytalnego i rentowych z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.	SK 33/09	13 IV 2011
Ustawa o objęciu poręczeniami Skarbu Państwa spłat niektórych kredytów mieszkaniowych			
1.	1. Art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 29 listopada 2000 r. o objęciu poręczeniami Skarbu Państwa spłat niektórych kredytów mieszkaniowych (Dz. U. Nr 122, poz. 1310, ze zm.) w zakresie, w jakim ma zastosowanie do art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 1995 r. o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, udzielaniu premii gwarancyjnych oraz refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych (Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1115, ze zm.). 2. Art. 5 ust. 5 ustawy z 29 listopada 2000 r. powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim nadaje bankowi prawo do wystawiania bankowych tytułów egzekucyjnych bez uzyskania pisemnego oświadczenia kredytobiorcy o poddaniu się egzekucji.	K 8/09	13 IX 2011
Ustawa – Prawo o ustroju sądów powszechnych			
1.	Art. 2 § 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070, ze zm.).	P 38/08	12 V 2011
Ustawa – Prawo upadłościowe i naprawcze			
1.	Art. 164 ust. 4 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1361, ze zm.) w zakresie, w jakim przewiduje, że zarządca traci prawo do wynagrodzenia i zwrot wydatków, jeżeli nie zażąda ich przed upływem terminów do wniesienia zarzutów na układ.	P 110/08	5 V 2011
Ustawa – Prawo pocztowe			
1.	Art. 57 ust. 3 w związku z art. 59 ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. – Prawo pocztowe (Dz. U. z 2008 r. Nr 189, poz. 1159, ze zm.).	P 8/08	25 I 2011

Ustawa o utworzeniu Wojewódzkich Kolegiów Skarbowych oraz o zmianie niektórych ustaw regulujących zadania i kompetencje organów oraz organizację jednostek organizacyjnych podległych ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych			
1.	Art. 32 ust. 1, 3-6 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o utworzeniu Wojewódzkich Kolegiów Skarbowych oraz o zmianie niektórych ustaw regulujących zadania i kompetencje organów oraz organizację jednostek organizacyjnych podległych ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych (Dz. U. Nr 137, poz. 1302, ze zm.).	SK 15/09	29 XI 2011
Ustawa o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych			
1.	Art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 593, ze zm.), w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 2007 r.	SK 24/09	18 X 2011
Ustawa o świadczeniach rodzinnych			
1.	Art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992, ze zm.) w zakresie, w jakim nie różnicuje poziomu dochodu na osobę w rodzinie, jako przesłanki uzyskania zasiłku rodzinnego i związanych z nim dodatków, w zależności od tego, czy w rodzinie jest jedno dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo znaczącym stopniu niepełnosprawności bądź więcej dzieci niepełnosprawnych.	P 41/09	19 IV 2011
Ustawa – Prawo celne			
1.	Art. 93 ust. 2 ustawy z dnia 19 marca 2004 r. – Prawo celne (Dz. U. Nr 68, poz. 622, ze zm.) w zakresie, w jakim dotyczy stawki opłaty za przechowywanie w depozycie organu celnego towarów zajętych na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy – Prawo celne.	P 29/10	15 XI 2011
Ustawa o funduszach inwestycyjnych			
1.	Art. 194 ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych (Dz. U. Nr 146, poz. 1546, ze zm.) w części, w jakiej nadaje moc prawną dokumentu urzędowego księgom rachunkowym i wyciągom z ksiąg rachunkowych funduszu sekurytyzacyjnego w postępowaniu cywilnym prowadzonym wobec konsumenta.	P 1/10	11 VII 2011
Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych			
1.	Art. 118 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594, ze zm.).	P 38/08	12 V 2011
Ustawa o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości			
1.	Art. 8 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości (Dz. U. Nr 175, poz. 1459, ze zm.) w zakresie, w jakim nakazuje stosowanie tej ustawy w brzmieniu sprzed wejścia w życie ustawy z dnia 28 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 187, poz. 1110) do spraw wszczętych na podstawie ustawy z dnia 4 września 1997 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego przysługującego osobom fizycznym w prawo własności (Dz. U. z 2001 r. Nr 120, poz. 1299, ze zm.) dotyczących nieruchomości zabudowanej budynkiem biurowo-warsztatowym niewymienionej w art. 1 ust. 1 ustawy z 29 lipca 2005 r. w pierwotnym brzmieniu i zakończonych ostateczną decyzją przed dniem wejścia w życie ustawy z 28 lipca 2011 r.	P 31/10	8 XII 2011
Ustawa o nadzorze nad rynkiem finansowym			
1.	Art. 10 ust. 3 oraz art. 74 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (Dz. U. Nr 157, poz. 1119, ze zm.).	K 2/09	15 VI 2011

Ustawa o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów			
1.	1. Art. 21f ust. 2 zdanie pierwsze ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 425, ze zm.) w zakresie, w jakim dotyczy sędziów i w zakresie, w jakim dotyczy pozostałych zawodów. 2. Art. 66 ustawy powołanej w punkcie 1, w części obejmującej zwrot „z wyjątkiem art. 30”, w zakresie, w jakim dotyczy sędziów i w zakresie, w jakim dotyczy prokuratorów i adwokatów.	K 19/08	19 IV 2011
Ustawa o zmianie ustawy o podatku od spadków i darowizn oraz ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych			
1.	Art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy o podatku od spadków i darowizn oraz ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych (Dz. U. Nr 222, poz. 1629) w związku z art. 16 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz. U. z 2009 r. Nr 93, poz. 768, ze zm.) w zakresie, w jakim nie uwzględnia ulgi podatkowej osoby zaliczanej do III grupy podatkowej, która do 31 grudnia 2006 r. sprawowała opiekę nad spadkodawcą na podstawie umowy zawartej przed organem gminy, a po tym dniu nabyła w drodze spadku prawa wskazane w art. 16 ust. 1 pkt 3 powołanej ustawy z 28 lipca 1983 r.	P 36/10	5 VII 2011
Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju			
1.	1. Art. 5 pkt 11 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, ze zm.). 2. Art. 30b ust. 1 zdanie pierwsze i ust. 2 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim dopuszcza uregulowanie środków odwoławczych przysługujących wnioskodawcy w toku postępowania o dofinansowanie z programu operacyjnego poza systemem źródeł powszechnie obowiązującego prawa. 3. Art. 30c ust. 1 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim uzależnia prawo do skorzystania ze skargi do sądu administracyjnego od wyczerpania środków odwoławczych przewidzianych w aktach niebędących źródłem powszechnie obowiązującego prawa.	P 1/11	12 XII 2011
Ustawa o zniesieniu Głównego Inspektora Inspekcji Handlowej, o zmianie ustawy o Inspekcji Handlowej oraz niektórych innych ustaw			
1.	Art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 10 lipca 2008 r. o zniesieniu Głównego Inspektora Inspekcji Handlowej, o zmianie ustawy o Inspekcji Handlowej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 157, poz. 976).	K 26/09	12 VII 2011
Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko			
1.	Art. 164 ust. 3 i art. 166 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227, ze zm.).	K 26/09	12 VII 2011
Ustawa o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta			
1.	Art. 17 ust. 1 w części zawierającej zwrot „w tym małoletni, który ukończył 16 lat” oraz art. 17 ust. 3 w części zawierającej zwrot „który ukończył 16 lat” ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2009 r. Nr 52, poz. 417, ze zm.).	K 16/10	11 X 2011

Ustawa o postępowaniu kompensacyjnym w podmiotach o szczególnym znaczeniu dla polskiego przemysłu stoczniowego			
1.	Art. 114 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o postępowaniu kompensacyjnym w podmiotach o szczególnym znaczeniu dla polskiego przemysłu stoczniowego (Dz. U. Nr 233, poz. 1569) w zakresie, w jakim wyłącza objęcie ochroną na zasadach szczególnych pracowników stoczni posiadających prawomocne orzeczenie stwierdzające nabycie uprawnień do emerytury, którzy ukończyli 65 rok życia w stosunku do mężczyzn i 60 rok życia w stosunku do kobiet.	P 14/10	5 VII 2011
Ustawa o emeryturach pomostowych			
1.	1. Art. 3 ust. 1-3 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237, poz. 1656) oraz załączniki nr 1 i 2 do tej ustawy w zakresie, w jakim pomijają jako przesłankę uzyskania emerytury pomostowej prace wykonywane w warunkach występowania hałasu, prace poza pomieszczeniami zamkniętymi, prace zmianowe nocne, prace w ekspozycji na wibracje miejscową i ogólną, prace w pyłe zwłókniającym, prace w szkodliwych czynnikach chemicznych, prace w warunkach narażenia na promieniowanie jonizujące oraz w narażeniu na działanie pól elektromagnetycznych, a także prace kierowców samochodów ciężarowych, prace nauczycieli i wychowawców bezpośrednio związanych z wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży, prace nauczycieli i wychowawców szkolnictwa specjalnego, prace pracowników ochrony zdrowia. 2. Art. 3 ust. 1-2 ustawy powołanej w punkcie 1 oraz załącznik nr 1 do tej ustawy w zakresie, w jakim w wykazie prac w szczególnych warunkach pomijają prace w ekspozycji na wibracje miejscową i ogólną, prace w pyłe zwłókniającym, prace w warunkach narażenia na promieniowanie jonizujące oraz w narażeniu na działanie pól elektromagnetycznych. 3. Załącznik nr 2 do ustawy powołanej w punkcie 1 w związku z art. 3 ust. 3 tej ustawy w zakresie, w jakim pomija w wykazie prac o szczególnym charakterze prace pracowników ochrony zdrowia. 4. Art. 57 ustawy powołanej w punkcie 1, w części obejmującej zwrot „z dniem 1 stycznia 2009 r.”.	K 23/09	3 III 2011
Ustawa o zmianie ustawy – Prawo budowlane oraz niektórych innych ustaw			
1.	1. Art. 1 pkt 11 ustawy z dnia 23 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy – Prawo budowlane oraz niektórych innych ustaw, w części dotyczącej art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623, ze zm.), w związku z art. 1 pkt 14 ustawy z 23 kwietnia 2009 r., w części dotyczącej art. 30a ust. 4 ustawy – Prawo budowlane. 2. Art. 1 pkt 11 ustawy z 23 kwietnia 2009 r., w części dotyczącej art. 28 ust. 1 i art. 29 ust. 1 ustawy – Prawo budowlane, art. 1 pkt 14 ustawy z 23 kwietnia 2009 r., w części dotyczącej art. 30a ust. 1 i art. 30b ust. 2 i 3 ustawy – Prawo budowlane oraz art. 1 pkt 32 ustawy z 23 kwietnia 2009 r., w części dotyczącej art. 55 – Prawo budowlane. 3. Art. 33 ust. 2 ustawy z 23 kwietnia 2009 r.	Kp 7/09	20 IV 2011
Ustawa – Przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych			
1.	Art. 98 ust. 9, art. 99 ust. 9 i art. 100 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1241, ze zm.).	K 26/09	12 VII 2011
Ustawa o racjonalizacji zatrudnienia w państwowych jednostkach budżetowych i niektórych innych jednostkach sektora finansów publicznych w latach 2011-2013			
1.	Art. 2 w związku z art. 7 pkt 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o racjonalizacji zatrudnienia w państwowych jednostkach budżetowych i niektórych innych jednostkach sektora finansów publicznych w latach 2011-2013, w zakresie w jakim dotyczą urzędników służby cywilnej.	Kp 1/11	14 VI 2011

Ustawa – Kodeks wyborczy			
1.	<p>1. Art. 4 § 2 i 3, art. 26 § 3, art. 39 § 2 w części obejmującej wyrazy „Jeżeli głosowanie przeprowadza się w ciągu jednego dnia”, art. 39 § 3, art. 39 § 7 zdanie drugie w części zaczynającej się od wyrazów „a jeżeli głosowanie przeprowadza się w ciągu dwóch dni”, art. 43 i art. 69 § 2 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112, ze zm.):</p> <p>a) w zakresie, w jakim dotyczą wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej,</p> <p>b) w zakresie, w jakim dotyczą wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 4 § 2 i 3, art. 39 § 3, art. 43 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim dotyczą wyborów do Parlamentu Europejskiego, organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.</p> <p>3. Art. 51 § 1 w części obejmującej wyrazy „jego pełnomocnik” oraz art. 38 § 1 w związku z przepisami rozdziału 7 działu I ustawy powołanej w punkcie 1:</p> <p>a) w zakresie, w jakim dotyczą głosowania przez pełnomocnika w wyborach do Sejmu, do Senatu, w wyborach Prezydenta oraz w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego,</p> <p>b) w zakresie, w jakim dotyczą głosowania przez pełnomocnika w wyborach do Parlamentu Europejskiego,</p> <p>c) w zakresie, w jakim dotyczą wyborów do Sejmu,</p> <p>d) w zakresie, w jakim dotyczą wyborów do Senatu,</p> <p>e) w zakresie, w jakim dotyczą wyborów Prezydenta,</p> <p>f) w zakresie, w jakim dotyczą wyborów do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego.</p> <p>4. Art. 38 § 2 w związku z art. 62 i art. 66 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim dopuszcza głosowanie poza lokalem obwodowej komisji wyborczej:</p> <p>a) w odniesieniu do wyborów do Sejmu,</p> <p>b) w odniesieniu do wyborów do Senatu,</p> <p>c) w odniesieniu do wyborów Prezydenta.</p> <p>5. Art. 65 i art. 66 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim elementem procedury głosowania korespondencyjnego czynią przesyłanie kart do głosowania:</p> <p>a) w odniesieniu do wyborów do Sejmu i do Senatu oraz wyborów Prezydenta,</p> <p>b) w odniesieniu do wyborów do Parlamentu Europejskiego.</p> <p>6. Art. 66 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim elementem procedury głosowania korespondencyjnego czyni wypełnienie kart do głosowania przed dniem wyborów:</p> <p>a) w odniesieniu do wyborów do Sejmu i do Senatu,</p> <p>b) w odniesieniu do wyborów Prezydenta.</p> <p>7. Art. 110 § 4 w związku z art. 495 § 1 pkt 4 ustawy powołanej w punkcie 1.</p> <p>8. Art. 260, art. 261, art. 264 § 1, art. 268, art. 269, art. 272 § 3, art. 273 § 1 i 4, art. 274 ustawy powołanej w punkcie 1 oraz załącznik nr 2 do tej ustawy.</p>	K 9/11	20 VII 2011
Przepisy wprowadzające ustawę – Kodeks wyborczy			
1.	1. Art. 16 ust. 1 i 2 w związku z art. 1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 113, ze zm.).	K 9/11	20 VII 2011
Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks wyborczy			
1.	Ustawa z dnia 3 lutego 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 26, poz. 134).	K 9/11	20 VII 2011

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2011 roku

Dekret o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym			
1.	Art. 4 ust. 1 dekretu z dnia 26 października 1950 r. o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym (Dz. U. Nr 49, poz. 445, ze zm.).	SK 13/08	22 III 2011
Dekret o stanie wojennym			
1.	Dekret z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym (Dz. U. Nr 29, poz. 154).	K 35/08	16 III 2011
Dekret o postępowaniach szczególnych w sprawach o przestępstwa i wykroczenia czasie obowiązywania stanu wojennego			
1.	Dekret z dnia 12 grudnia 1981 r. o postępowaniach szczególnych w sprawach o przestępstwa i wykroczenia w czasie obowiązywania stanu wojennego (Dz. U. Nr 29, poz. 156).	K 35/08	16 III 2011

Rozporządzenia

Lp.	Przedmiot kontroli	Sygnatura	Data wyroku
1.	1. § 11 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 29 października 1999 r. w sprawie stypendiów i innych kosztów kształcenia w Krajowej Szkole Administracji Publicznej (Dz. U. Nr 90, poz. 1004, ze zm.).	P 15/10	9 III 2011
1.	Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 4 lutego 2000 r. w sprawie opłat za udzielenie koncesji na rozpowszechnianie programów radiowych i telewizyjnych (Dz. U. Nr 12, poz. 153, ze zm.).	P 9/09	19 VII 2011
1.	§ 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 22 kwietnia 2004 r. w sprawie stawek opłat pobieranych przez organy celne (Dz. U. Nr 87, poz. 832) w zakresie, w jakim określa minimalną stawkę opłaty za przechowywanie towarów w depozycie organu celnego.	P 29/10	15 XI 2011
1.	1. § 3 pkt 5-7, § 6 pkt 14-17, § 13 pkt 1 lit. a oraz § 15 ust. 1 pkt 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 2004 r. w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej (Dz. U. Nr 148, poz. 1564, ze zm.). 2. § 10a ust. 1 i 2 rozporządzenia z 28 czerwca 2004 r. powołanego w punkcie 1.	U 8/08	7 VII 2011

Załącznik nr 6

Przegląd treści sentencji wyroków zapadłych w 2011 r.

Sentencje wyroków przytaczane w poniższym, tabelarycznym przeglądzie nie są dosłownymi cytatami. Objasnienia w nawiasach kwadratowych zostały wprowadzone na potrzeby niniejszej „Informacji”.

Oficjalny charakter mają teksty wyroków zamieszczone w zbiorze „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy”.

1	Wyrok z 18 stycznia 2011 r., P 44/08	
	Inicjator Sąd Okręgowy w Warszawie	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Jamróż
	<p>Art. 17b ust. 1 pkt 3 [opłaty roczne za wieczyste użytkowanie gruntów znajdujących się w zasobach Agencji Nieruchomości Rolnych przeznaczonych na cele mieszkaniowe] ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, dodany przez art. 1 pkt 6 lit. a ustawy z dnia 20 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, w zakresie, w jakim dotyczy nieruchomości rolnych wykorzystywanych na cele mieszkaniowe, do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości, jest zgodny z art. 64 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 75 ust. 1 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none">• Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na zbędność wydania wyroku.• Zdanie odrębne (zał. nr 8)	

2	Wyrok z 25 stycznia 2011 r., P 8/08	
	Inicjator Sąd Okręgowy w Tarnowie	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: Z. Cieślak
<p>Art. 57 ust. 3 [ograniczenie odpowiedzialności operatora publicznego za niewykonanie lub nienależyte wykonanie usług pocztowych] w związku z art. 59 [odszkodowanie za niezrealizowanie przekazu pocztowego w wysokości pięciokrotnej opłaty pobranej za jego nadanie] ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. – Prawo pocztowe jest zgodny z art. 32 ust. 1 i art. 64 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 64 ust. 3 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zdanie odrębne (zał. nr 8) 		

3	Wyrok z 1 marca 2011 r., P 21/09	
	Inicjator Sąd Okręgowy w Opolu Sąd Okręgowy w Opolu Sąd Okręgowy w Opolu	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Rzepliński
<p>1. Art. 8 ust. 1a [ograniczenie możliwości dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia przez osoby represjonowane do maksymalnej kwoty 25.000 zł] ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, dodany ustawą z dnia 19 września 2007 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 i art. 2 oraz z art. 41 ust. 5 w związku z art. 77 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 31 ust. 1 i 2, a także z art. 77 ust. 2 Konstytucji.</p> <p>2. Art. 8 ust. 1d [ograniczenie możliwości dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia przez osoby represjonowane poprzez możliwość oparcia się wyłącznie o jeden tytuł spośród wymienionych w art. 1 ustawy] ustawy z 23 lutego 1991 r. powołanej w punkcie 1, dodany ustawą z 19 września 2007 r. powołaną w punkcie 1, jest niezgodny z art. 41 ust. 5 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 2, art. 31, art. 32 ust. 1, art. 64 ust. 2 i art. 77 Konstytucji.</p>		

4	Wyrok z 3 marca 2011 r., K 23/09	
	Inicjator Prezydium Forum Związków Zawodowych	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Gintowt-Jankowicz
<p>1. Art. 3 ust. 1-3 <i>[określenie prac w szczególnych warunkach oraz prac o szczególnym charakterze]</i> ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych oraz załączniki nr 1 i 2 do tej ustawy w zakresie, w jakim pomijają jako przesłankę uzyskania emerytury pomostowej prace wykonywane w warunkach występowania hałasu, prace poza pomieszczeniami zamkniętymi, prace zmianowe nocne, prace w ekspozycji na wibracje miejscową i ogólną, prace w pyłe zwłókniającym, prace w szkodliwych czynnikach chemicznych, prace w warunkach narażenia na promieniowanie jonizujące oraz w narażeniu na działanie pól elektromagnetycznych, a także prace kierowców samochodów ciężarowych, prace nauczycieli i wychowawców bezpośrednio związanych z wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży, prace nauczycieli i wychowawców szkolnictwa specjalnego, prace pracowników ochrony zdrowia, są zgodne z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i wynikającą z niego zasadą zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz z zasadą ochrony praw słusznie nabytych.</p> <p>2. Art. 3 ust. 1-2 <i>[określenie czynników ryzyka, z którymi wiążą się prace w szczególnych warunkach]</i> ustawy powołanej w punkcie 1 oraz załącznik nr 1 do tej ustawy w zakresie, w jakim w wykazie prac w szczególnych warunkach pomijają prace w ekspozycji na wibracje miejscową i ogólną, prace w pyłe zwłókniającym, prace w warunkach narażenia na promieniowanie jonizujące oraz w narażeniu na działanie pól elektromagnetycznych, są zgodne z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>3. Załącznik nr 2 <i>[wykaz prac o szczególnym charakterze]</i> do ustawy powołanej w punkcie 1 w związku z art. 3 ust. 3 tej ustawy w zakresie, w jakim pomija w wykazie prac o szczególnym charakterze prace pracowników ochrony zdrowia, jest zgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>4. Art. 3 ust. 3 <i>[określenie prac o szczególnym charakterze]</i> ustawy powołanej w punkcie 1 oraz załącznik nr 2 do tej ustawy są zgodne z art. 2 Konstytucji i wynikającą z niego zasadą określoności prawa.</p> <p>5. Art. 57 <i>[termin wejścia w życie ustawy]</i> ustawy powołanej w punkcie 1, w części obejmującej zwrot „z dniem 1 stycznia 2009 r.”, jest zgodny z art. 2 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku i ze względu na zbędność wydania wyroku 		

5	Wyrok z 9 marca 2011 r., P 15/10	
	Inicjator Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: S. Biernat
<p>1. Art. 8 pkt 2 [upoważnienie do określenia w drodze rozporządzenia wysokości, zasad i trybu ustalania, wypłacania oraz zwrotu stypendium i innych kosztów kształcenia w Krajowej Szkole Administracji Publicznej] ustawy z dnia 14 czerwca 1991 r. o Krajowej Szkole Administracji Publicznej jest niezgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. § 11 ust. 1 pkt 1 [zasady zwrotu kosztów kształcenia w KSAP w przypadku skreślenia słuchacza z listy słuchaczy po pierwszych ośmiu miesiącach kształcenia] rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 29 października 1999 r. w sprawie stypendiów i innych kosztów kształcenia w Krajowej Szkole Administracji Publicznej jest niezgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji oraz jest zgodny z art. 2 Konstytucji.</p> <p>• Przepisy powołane w części I tracą moc obowiązującą z upływem 6 (sześciu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.</p>		

6	Wyrok z 15 marca 2011 r., P 7/09	
	Inicjator Sąd Rejonowy w Toruniu	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Gintowt-Jankowicz
<p>Art. 95 ust. 1 [nadanie dokumentom bankowym mocy prawnej dokumentów urzędowych] ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 26 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece oraz niektórych innych ustaw, w związku z art. 244 § 1 i art. 252 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, w części, w jakiej nadaje moc prawną dokumentu urzędowego księgom rachunkowym i wyciągom z ksiąg rachunkowych banku w odniesieniu do praw i obowiązków wynikających z czynności bankowych w postępowaniu cywilnym prowadzonym wobec konsumenta, jest niezgodny z art. 2, art. 32 ust. 1 zdanie pierwsze i art. 76 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 20 Konstytucji.</p> <p>• Zdanie odrębne (zał. nr 8)</p>		

7	Wyrok z 16 marca 2011 r., K 35/08	
	Inicjator Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający Pełny skład Sprawozdawca: M. Granat
<p>1. Dekret z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym jest niezgodny z art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w związku z art. 31 ust. 1 Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej uchwalonej przez Sejm Ustawodawczy w dniu 22 lipca 1952 r. oraz z art. 15 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r.</p> <p>2. Dekret z dnia 12 grudnia 1981 r. o postępowaniach szczególnych w sprawach o przestępstwa i wykroczenia w czasie obowiązywania stanu wojennego jest niezgodny z art. 7 Konstytucji RP w związku z art. 31 ust. 1 Konstytucji PRL oraz z art. 15 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność i zbędność wydania wyroku oraz na utratę mocy obowiązującej przepisów. 		

8	Wyrok z 22 marca 2011 r., SK 13/08	
	Inicjator Marek J.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: Z. Cieślak
<p>Art. 4 ust. 1 [zasady zwrotu kosztów dojazdu świadkom w postępowaniu karnym] dekretu z dnia 26 października 1950 r. o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym jest niezgodny z art. 64 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przepis wymieniony w części I traci moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. 		

9	Wyrok z 5 kwietnia 2011 r., P 26/09	
	Inicjator Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gdańsku	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Granat
<p>Art. 18 ust. 10 pkt 1 lit. a [cofnięcie zezwolenia na sprzedaż alkoholu w przypadku sprzedaży i podawania napojów alkoholowych osobom nieletnim, nietrzeźwym, na kredyt lub pod zastaw] ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w zakresie, w jakim wyklucza możliwość skutecznego powołania się przez przedsiębiorcę na wypełnienie przez niego wszystkich obowiązków mających na celu zapewnienie przestrzegania przez jego pracowników określonych w ustawie zasad sprzedaży napojów alkoholowych osobom nieletnim, jest zgodny z art. 22 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>		

10	Wyrok z 5 kwietnia 2011 r., P 6/10	
	Inicjator Sąd Rejonowy w Złotoryi	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: S. Biernat
<p>Art. 75 § 1 [obligatoryjne zarządzenie przez sąd wykonania kary, w przypadku popełnienia przez skazanego, w okresie próby, podobnego przestępstwa umyślnego za które orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności] ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny jest zgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na zbędność wydania wyroku. 		

11	Wyrok z 7 kwietnia 2011 r., K 4/09	
	Inicjator Krajowa Komisja Wykonawcza Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Funkcjonariuszy Straży Granicznej	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Jamróz
<p>1. Art. 92 ust. 3 [definicja „miejscowości pobliskiej”] ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 30 ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o zmianie ustawy o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw, jest zgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 45 ust. 2 pkt 11 [możliwość zwolnienia funkcjonariusza ze służby w przypadku upływu 12 m-cy zawieszenia w czynnościach służbowych, gdy nie ustały przyczyny będące podstawą zawieszenia] ustawy z 12 października 1990 r. powołanej w punkcie 1 jest zgodny z wynikającą z art. 2 Konstytucji zasadą należytej legislacji.</p> <p>3. Art. 128 ust. 2 [zasady ustalania wysokości świadczeń w okresie zawieszenia w czynnościach służbowych] ustawy z 12 października 1990 r. powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim okres zawieszenia w czynnościach służbowych nie wlicza się do okresu służby funkcjonariusza, od którego zależy wysokość innych niż uposażenie zasadnicze świadczeń pieniężnych lub prawo do nich oraz wymiar urlopu wypoczynkowego i innych rodzajów urlopów, jest zgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>4. Art. 10 ust. 2 [utrata prawa do emerytury] ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin w związku z art. 12 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zmianie ustawy o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw [stosowanie przepisów pozbawiających prawa do emerytury z dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej] jest zgodny z wynikającymi z art. 2 Konstytucji zasadami niedziałania prawa wstecz oraz ochrony praw słusznie nabytych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. 		

12	Wyrok z 12 kwietnia 2011 r., P 90/08	
	Inicjator Sąd Rejonowy w Międzyrzeczu Sąd Rejonowy w Międzyrzeczu	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: T. Liszcz
<p>Art. 54 [odpowiedzialność podatnika za uchylenie się od opodatkowania przez nieujawnienie właściwemu organowi przedmiotu lub podstawy opodatkowania lub niezłożenie deklaracji] ustawy z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy w zakresie, w jakim przewiduje odpowiedzialność karną za przestępstwo skarbowe albo wykroczenie skarbowe podatnika będącego osobą fizyczną, któremu za ten sam czyn, polegający na uchyleniu się od opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych przez nieujawnienie właściwemu organowi przedmiotu lub podstawy opodatkowania lub niezłożenie deklaracji – z narażeniem przez to podatku na uszczuplenie – wymierzono uprzednio zryczałtowany podatek dochodowy na podstawie art. 30 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych w wysokości 75% dochodu, jest zgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zdanie odrębne (zał. nr 8) 		

13	Wyrok z 12 kwietnia 2011 r., SK 62/08	
	Inicjator Marek P. Marek P.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Zubik
<p>Art. 6 ust. 4 i 5 [zasady opodatkowania osób fizycznych samotnie wychowujących dzieci] ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, w brzmieniu wynikającym z ustawy z dnia 2 grudnia 1994 r. o zmianie niektórych ustaw regulujących zasady opodatkowania oraz niektórych innych ustaw oraz ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, a także ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, jest zgodny z wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasadą poprawnej legislacji, a także z art. 32 ust. 1 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 33 i art. 48 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. 		

14	Wyrok z 13 kwietnia 2011 r., SK 33/09	
Inicjator Magdalena P.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: S. Wronkowska-Jaśkiewicz	
<p>Art. 9 ust. 6 [zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą] w związku z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 24 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy – Prawo bankowe, w zakresie, w jakim co do osób przebywających na urlopie wychowawczym prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą i pozostających w stosunku pracy przewidywał pierwszeństwo obowiązku ubezpieczeń emerytalnego i rentowych z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, jest zgodny z art. 71 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. 		

15	Wyrok z 19 kwietnia 2011 r., K 19/08	
Inicjator Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Kotlinowski	
<p>1. Art. 21f ust. 2 zdanie pierwsze [sankcja pozbawienia pełnionej funkcji publicznej za złożenie niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego] ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów w zakresie, w jakim dotyczy sędziów, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 65 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, a w zakresie, w jakim dotyczy pozostałych zawodów, o których mowa w art. 21f ust. 1 tej ustawy, jest niezgodny z art. 2 i art. 65 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.</p> <p>2. Art. 66 [utrata mocy obowiązującej ustawy z 1997 r. z wyjątkiem art. 30 ustawy] ustawy powołanej w punkcie 1, w części obejmującej zwrot „z wyjątkiem art. 30”, w zakresie, w jakim dotyczy sędziów, jest zgodny z art. 2 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 65 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, a w zakresie, w jakim dotyczy prokuratorów i adwokatów, jest zgodny z art. 2 i art. 65 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Zdanie odrębne (zał. nr 8) 		

16	Wyrok z 19 kwietnia 2011 r., P 41/09	
	Inicjator Wojewódzki Sąd Administracyjny w Białymstoku	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: S. Wronkowska-Jaśkiewicz
<p>Art. 5 ust. 2 [zasada ustalania prawa do zasiłku rodzinnego dla rodzin z dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności] ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych w zakresie, w jakim nie różnicuje poziomu dochodu na osobę w rodzinie, jako przesłanki uzyskania zasiłku rodzinnego i związanych z nim dodatków, w zależności od tego, czy w rodzinie jest jedno dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności bądź więcej dzieci niepełnosprawnych, jest zgodny z art. 2, art. 32, art. 69 i art. 71 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zdanie odrębne (zał. nr 8) 		

17	Wyrok z 20 kwietnia 2011 r., Kp 7/09	
	Inicjator Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej	Skład orzekający Pełny skład Sprawozdawca: T. Liszcz
<p>1. Art. 1 pkt 11 ustawy z dnia 23 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy – Prawo budowlane oraz niektórych innych ustaw, w części dotyczącej art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, w związku z art. 1 pkt 14 ustawy z 23 kwietnia 2009 r., w części dotyczącej art. 30a ust. 4 ustawy – Prawo budowlane [przystąpienie do budowy obiektu budowlanego, w przypadku braku sprzeciwu właściwego organu w terminie 30 dni od dokonania zgłoszenia na budowę (bez obowiązku uzyskania pozwolenia na budowę)], jest niezgodny z art. 2, art. 21 ust. 1 i art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 1 pkt 11 ustawy z 23 kwietnia 2009 r., w części dotyczącej art. 28 ust. 1 i art. 29 ust. 1 [zwolnienie z obowiązku zgłoszenia budowy wskazanych w ustawie obiektów budowlanych] ustawy – Prawo budowlane, art. 1 pkt 14 ustawy z 23 kwietnia 2009 r., w części dotyczącej art. 30a ust. 1 i art. 30b ust. 2 i 3 [zakres czynności sprawdzających właściwego organu w odniesieniu do zgłoszenia oraz obligatoryjne przesłanki wniesienia sprzeciwu przez organ] ustawy – Prawo budowlane oraz art. 1 pkt 32 ustawy z 23 kwietnia 2009 r., w części dotyczącej art. 55 [obowiązek uzyskania potwierdzenia zakończenia budowy przed przystąpieniem do użytkowania wskazanych obiektów budowlanych] ustawy – Prawo budowlane, są niezgodne z art. 2 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 33 ust. 2 [legalizacja z mocy prawa określonych obiektów budowlanych lub ich części, wybudowanych z naruszeniem prawa] ustawy z 23 kwietnia 2009 r. jest niezgodny z art. 2 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przepisy ustawy wskazane w części I są nierozdzielnie związane z całą ustawą. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Zdanie odrębne (zał. nr 8) 		

18	Wyrok z 5 maja 2011 r., P 110/08	
	Inicjator Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Pyziak-Szafnicka
	<p>Art. 164 ust. 4 [zasady utraty prawa do wynagrodzenia i zwrotu wydatków przez nadzorcę sądowego i zarządcę] ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze w zakresie, w jakim przewiduje, że zarządca traci prawo do wynagrodzenia i zwrotu wydatków, jeżeli nie zażąda ich przed upływem terminów do wniesienia zarzutów na układ, jest zgodny z art. 2 i art. 64 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 1 pkt 2 oraz art. 4 pkt 1 Europejskiej Karty Społecznej, sporządzonej w Turynie dnia 18 października 1961 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. 	

19	Wyrok z 11 maja 2011 r., SK 11/09	
	Inicjator Maria D.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Granat
	<p>Art. 400 w związku z art. 410 § 1 [niedopuszczalność skargi o wznowienie postępowania od wyroku orzekającego unieważnienie małżeństwa, rozwód lub ustalającego nieistnienie małżeństwa] ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim zawarcie kolejnego małżeństwa przez jedną ze stron postępowania o wznowienie od wyroku orzekającego rozwód uniemożliwia prowadzenie tego postępowania, jest zgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 w związku z art. 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. • Zdanie odrębne (zał. nr 8) 	

20	Wyrok z 12 maja 2011 r., P 38/08	
	Inicjator Sąd Rejonowy w Bytowie	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: S. Rymar
<p>1. Art. 2 § 2 [kompetencje referendarzy sądowych do wykonywania zadań z ochrony prawnej] ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych jest zgodny z art. 45 ust. 1 i art. 175 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 10, art. 173 i art. 175 ust. 2 Konstytucji.</p> <p>2. Art. 47¹ [posiadanie kompetencji sądu przy wykonywaniu przez referendarzy sądowych powierzonych czynności] ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim przewiduje, że referendarz sądowy ma kompetencje sądu przy wykonywaniu powierzonych mu czynności, jest zgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 10, art. 173 i art. 175 ust. 2 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 118 [kompetencje referendarzy sądowych do wykonywania czynności w zakresie zwalniania od kosztów sądowych] ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych jest zgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 10, art. 173 i art. 175 ust. 2 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku i ze względu na zbędność wydania wyroku. 		

21	Wyrok z 19 maja 2011 r., SK 9/08	
	Inicjator Wiesław P.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Jamróz
<p>Art. 216 ust. 1 [zasady zwrotu wywłaszczonych nieruchomości] ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami w zakresie, w jakim pomija art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości jako podstawę nabycia na rzecz Skarbu Państwa nieruchomości, do której stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 6 działu III ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, jest niezgodny z art. 64 ust. 1 oraz z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania ze względu na zbędność wydania wyroku i ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. 		

22	Wyrok z 19 maja 2011 r., K 20/09	
	Inicjator Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: S. Rymar
<p>Art. 73 ust. 4 [wygaśnięcie roszczenia o odszkodowanie za wywłaszczone nieruchomości zajęte pod drogi publiczne] ustawy z dnia 13 października 1998 r. – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną jest zgodny z art. 21 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i wywodzoną z niego zasadą poprawnej legislacji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. 		

23	Wyrok z 8 czerwca 2011 r., K 3/09	
	Inicjator Grupa posłów	Skład orzekający Pełny skład Sprawozdawca: M. Granat
<p>1. Art. 63 ust. 9 [upoważnienie do określenia w drodze rozporządzenia z mienia których państwowych jednostek organizacyjnych lub mienia komunalnego może być wyłączona nieruchomość w celu jej przekazania jako nieruchomość zamienna lub na którą państwową jednostkę organizacyjną może być nałożony obowiązek zapłaty odszkodowania w „postępowaniu regulacyjnym” spraw majątkowych Kościoła] ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej jest niezgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 216 ust. 2 Konstytucji.</p> <p>2. Art. 70ª ust. 1 i 2 [możliwość przekazywania, na rzecz Kościoła Katolickiego, należących do państwa nieruchomości położonych w Ziemiach Zachodnich i Północnych] ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 25 ust. 1 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 25 ust. 2 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Zdania odrębne (zał. nr 8) 		

24	Wyrok z 13 czerwca 2011 r., SK 41/09	
	Inicjator Jan S. Marek S.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Kotlinowski
<p>Art. 215 ust. 2 [odeślanie do odpowiedniego stosowania przepisów o odszkodowaniu za wywłaszczone nieruchomości do przyznania odszkodowania za dom jednorodzinny oraz działkę budowlaną] ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami w zakresie, w jakim pomija stosowanie przepisów tej ustawy dotyczących odszkodowań za wywłaszczone nieruchomości do nieruchomości, które przeszły na własność gminy m.st. Warszawy lub państwa na podstawie dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy, innych niż domy jednorodzinne, jeżeli przeszły one na własność państwa po 5 kwietnia 1958 r., i działek, które przed dniem wejścia w życie powołanego dekretu mogły być przeznaczone pod budownictwo inne niż jednorodzinne, jeżeli poprzedni właściciele lub ich następcy prawni zostali pozbawieni faktycznej możliwości władania nimi po 5 kwietnia 1958 r., jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 oraz w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Zdanie odrębne (zał. nr 8) 		

25	Wyrok z 14 czerwca 2011 r., Kp 1/11	
	Inicjator Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej	Skład orzekający Pełny skład Sprawozdawca: M. Zubik
	<p>Art. 2 w związku z art. 7 pkt 1 [możliwość redukcji zatrudnienia w ramach racjonalizacji zatrudnienia przez rozwiązanie z pracownikiem stosunku pracy, w tym z pracownikiem posiadającym prawo do emerytury lub renty] ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o racjonalizacji zatrudnienia w państwowych jednostkach budżetowych i niektórych innych jednostkach sektora finansów publicznych w latach 2011-2013, w zakresie w jakim dotyczą urzędników służby cywilnej, są niezgodne z art. 2 i art. 153 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przepisy wskazane w części I wyroku są nierozdzielnie związane z całą ustawą. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Zdanie odrębne (zał. nr 8) 	
26	Wyrok z 15 czerwca 2011 r., K 2/09	
	Inicjator Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: S. Biernat
	<p>Art. 10 ust. 3 oraz art. 74 ust. 2 i 3 [wyłączenie pracowników Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego z korpusu służby cywilnej] ustawy z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym są zgodne z art. 153 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>	
27	Wyrok z 21 czerwca 2011 r., P 26/10	
	Inicjator Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Zubik
	<p>Art. 70 § 4 [zasady przedawnienia zobowiązania podatkowego] ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa jest zgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>	

28	Wyrok z 5 lipca 2011 r., P 14/10	
	Inicjator Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Zubik
<p>Art. 114 ust. 2 pkt 4 [zasady przyznawania odszkodowania pracownikom stoczni w postępowaniu kompensacyjnym] ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o postępowaniu kompensacyjnym w podmiotach o szczególnym znaczeniu dla polskiego przemysłu stoczniowego w zakresie, w jakim wyłącza objęcie ochroną na zasadach szczególnych pracowników stoczni posiadających prawomocne orzeczenie stwierdzające nabywanie uprawnień do emerytury, którzy ukończyli 65 rok życia w stosunku do mężczyzn i 60 rok życia w stosunku do kobiet, jest niezgodny z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>		

29	Wyrok z 5 lipca 2011 r., P 36/10	
	Inicjator Wojewódzki Sąd Administracyjny w Szczecinie	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Kotlinowski
<p>Art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy o podatku od spadków i darowizn oraz ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych w związku z art. 16 ust. 1 pkt 3 [wymogi formalne zawierania przez spadkobierców zaliczanych do III grupy podatkowej umowy o opiekę] ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn w zakresie, w jakim nie uwzględnia ulgi podatkowej osoby zaliczanej do III grupy podatkowej, która do 31 grudnia 2006 r. sprawowała opiekę nad spadkodawcą na podstawie umowy zawartej przed organem gminy, a po tym dniu nabyła w drodze spadku prawa wskazane w art. 16 ust. 1 pkt 3 powołanej ustawy z 28 lipca 1983 r., jest niezgodny z zasadą ochrony interesów w toku wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. 		

30	Wyrok z 6 lipca 2011 r., P 12/09	
	Inicjator Sąd Okręgowy w Gdańsku	Skład orzekający Pełny skład Sprawozdawca: Z. Cieślak
<p>Art. 135 § 2 [odpowiedzialność karna za publiczne znieważenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej] ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny jest zgodny z art. 54 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 10 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2.</p>		

31	Wyrok z 7 lipca 2011 r., U 8/08	
	Inicjator Krajowa Rada Notarialna Krajowa Rada Notarialna	Skład orzekający 3 sędziów Sprawozdawca: Z. Cieślak
	<p>1. § 3 pkt 5-7, § 6 pkt 14-17, § 13 pkt 1 lit. a oraz § 15 ust. 1 pkt 1 i 2 [przepisy określające maksymalne stawki taksy notarialnej za poszczególne czynności] rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 2004 r. w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej są zgodne z art. 5 § 3 [upoważnienie do wydania rozporządzenia określającego m.in. maksymalne stawki taksy notarialnej] ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie.</p> <p>2. § 3 pkt 7 oraz § 6 pkt 14-17 [przepisy określające maksymalne stawki taksy notarialnej za poszczególne czynności] rozporządzenia z 28 czerwca 2004 r. powołanego w punkcie 1 są zgodne z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>3. § 10a ust. 1 i 2 [przepisy określające maksymalne stawki taksy notarialnej za poszczególne czynności] rozporządzenia z 28 czerwca 2004 r. powołanego w punkcie 1 jest zgodny z art. 5 § 3 ustawy z 14 lutego 1991 r. powołanej w punkcie 1.</p>	

32	Wyrok z 11 lipca 2011 r., P 1/10	
	Inicjator Sąd Rejonowy w Toruniu	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Gintowt-Jankowicz
	<p>Art. 194 [nadanie księgom rachunkowym oraz wyciągom z ksiąg funduszu sekurytyzacyjnego mocy prawnej dokumentu urzędowego] ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych w części, w jakiej nadaje moc prawną dokumentu urzędowego księgom rachunkowym i wyciągom z ksiąg rachunkowych funduszu sekurytyzacyjnego w postępowaniu cywilnym prowadzonym wobec konsumenta, jest niezgodny z art. 2, art. 32 ust. 1 zdanie pierwsze i art. 76 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 20 Konstytucji.</p>	

33	Wyrok z 12 lipca 2010 r., K 26/09	
	Inicjator Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Jamróż
	<p>1) art. 164 ust. 3 i art. 166 ust. 3 [przesłanki wygaśnięcia stosunku pracy w przypadku likwidacji lub reorganizacji urzędu] ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,</p> <p>2) art. 19 ust. 2 [przesłanki wygaśnięcia stosunku pracy w przypadku likwidacji lub reorganizacji urzędu] ustawy z dnia 10 lipca 2008 r. o zniesieniu Głównego Inspektora Inspekcji Handlowej, o zmianie ustawy o Inspekcji Handlowej oraz niektórych innych ustaw,</p> <p>3) art. 98 ust. 9, art. 99 ust. 9 i art. 100 ust. 1 [przesłanki wygaśnięcia stosunku pracy w przypadku likwidacji lub reorganizacji urzędu] ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych – są zgodne z art. 2, art. 24, art. 32 ust. 1 i art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zdanie odrębne (zał. nr 8) 	

34	Wyrok z 12 lipca 2011 r., SK 49/08	
	Inicjator Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” w Koszalinie	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Gintowt-Jankowicz
	<p>Art. 424⁸ § 1 w związku z art. 424⁵ § 1 pkt 3 [przesłanki odrzucenia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia] ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego w zakresie, w jakim przewiduje odrzucenie – bez wezwania do usunięcia braków – skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia niespełniającej wymogu wskazania przepisu prawa, z którym zaskarżone orzeczenie jest niezgodne, jest zgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. 	

35	Wyrok z 13 lipca 2011 r., K 10/09	
	Inicjator Rada Miejska w Polkowicach Rada Gminy Jerzmanowa Rada Gminy w Radwanicach Rada Gminy Lubin	Skład orzekający Pełny skład Sprawozdawca: P. Tuleja
	<p>1. Art. 84 ust. 1-7 [zasady ustalania wysokości opłaty eksploatacyjnej za wydobywanie kopaliny ze złoża] ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze jest zgodny z art. 7 oraz art. 167 ust. 1 i 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 84 ust. 2 [wskaźnik obliczenia opłaty eksploatacyjnej za wydobytą kopalinę] ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 2 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 84 ust. 4 [upoważnienie RM do określenia w drodze rozporządzenia stawek opłat eksploatacyjnych] ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 92 ust. 1 i art. 217 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Zdania odrębne (zał. nr 8) 	
36	Wyrok z 18 lipca 2011 r., K 25/09	
	Inicjator Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Pyziak-Szafnicka
	<p>Art. 13 ust. 3 [możliwość wydania zezwolenia, przez prokuratora lub sąd, na ujawnienie danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe, ze względu na ważny interes społeczny] ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe w zakresie, w jakim nie przewiduje zażalenia do sądu na wydane przez prokuratora zezwolenie na ujawnienie danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>	
37	Wyrok z 18 lipca 2011 r., SK 10/10	
	Inicjator Krzysztof G.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: S. Wronkowska-Jaśkiewicz
	<p>Art. 48 § 1 w związku z art. 459 § 2 i art. 465 § 1 [brak możliwości wniesienia zażalenia na postanowienie o wyłączenia prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze] ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości wniesienia zażalenia do sądu na wydane przez prokuratora bezpośrednio przełożonego postanowienie w przedmiocie wyłączenia prokuratora prowadzącego postępowanie przygotowawcze, jest zgodny z art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2 oraz z art. 32 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. 	

38	Wyrok z 19 lipca 2011 r., P 9/09	
	Inicjator Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: S. Rymar
	<p>1. Art. 40 ust. 2 [upoważnienie do określenia w drodze rozporządzenia m.in. wysokości opłaty za udzielenie koncesji dla nadawców radiowych i telewizyjnych] ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji jest niezgodny z art. 217 oraz art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 4 lutego 2000 r. w sprawie opłat za udzielenie koncesji na rozpowszechnianie programów radiowych i telewizyjnych jest niezgodne z art. 92 ust. 1 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przepisy powołane w części I tracą moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na zbędność wydania wyroku. 	

39	Wyrok z 19 lipca 2011 r., K 11/10	
	Inicjator Grupa posłów	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Rzepliński
	<p>1. Art. 256 § 2 [odpowiedzialność karna za przestępstwo produkowania, utrwalania lub sprowadzania, nabywania, przechowywania, posiadania, prezentowania, przewożenia lub przesyłania, w celu rozpowszechniania, druku, nagrania lub innego przedmiotu propagującego faszyzm i totalitaryzm] ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, w części obejmującej wyrazy: „albo będące nośnikiem symboliki faszystowskiej, komunistycznej lub innej totalitarnej”, jest niezgodny z art. 42 ust. 1 w związku z art. 54 ust. 1 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 256 § 2 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim przewiduje kryminalizację produkowania, utrwalania lub sprowadzania, nabywania, przechowywania, posiadania, prezentowania, przewożenia lub przesyłania – w celu rozpowszechniania – druku, nagrania lub innego przedmiotu zawierającego treść określoną w art. 256 § 1 ustawy powołanej w punkcie 1, jest zgodny z art. 42 ust. 1 w związku z art. 54 ust. 1 i art. 2 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 256 § 3 [wyłączenie odpowiedzialności karnej w stosunku do sprawcy czynu określonego w § 2 jeżeli dopuścił się tego czynu w ramach działalności artystycznej, edukacyjnej, kolekcjonerskiej lub naukowej] ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 42 ust. 1 w związku z art. 54 ust. 1 i art. 2 Konstytucji oraz z art. 54 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. 	

40	Wyrok z 20 lipca 2011 r., K 9/11
Inicjator Grupa posłów	Skład orzekający Pełny skład I sprawozdawca: M. Kotlinowski II sprawozdawca: T. Liszcz
<p>1. Art. 4 § 2 i 3, art. 26 § 3, art. 39 § 2 [możliwość zarządzenia dwudniowego głosowania] w części obejmującej wyrazy „Jeżeli głosowanie przeprowadza się w ciągu jednego dnia”, art. 39 § 3, art. 39 § 7 zdanie drugie w części zaczynającej się od wyrazów „a jeżeli głosowanie przeprowadza się w ciągu dwóch dni”, art. 43 i art. 69 § 2 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy:</p> <p>a) w zakresie, w jakim dotyczą wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, są niezgodne z art. 98 ust. 2 i 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,</p> <p>b) w zakresie, w jakim dotyczą wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, są niezgodne z art. 128 ust. 2 Konstytucji.</p> <p>2. Art. 4 § 2 i 3, art. 39 § 3, art. 43 [możliwość zarządzenia dwudniowego głosowania] ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim dotyczą wyborów do Parlamentu Europejskiego, organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, nie są niezgodne z art. 98 ust. 2 i 5 oraz art. 128 ust. 2 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 4 § 2 ustawy powołanej w punkcie 1 jest niezgodny z art. 2 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 7 Konstytucji.</p> <p>4. Art. 51 § 1 [głosowanie przez pełnomocnika] w części obejmującej wyrazy „jego pełnomocnik” oraz art. 38 § 1 w związku z przepisami rozdziału 7 działu I ustawy powołanej w punkcie 1:</p> <p>a) w zakresie, w jakim dotyczą głosowania przez pełnomocnika w wyborach do Sejmu, do Senatu, w wyborach Prezydenta oraz w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego, są zgodne z art. 62 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji i wynikającą z niego zasadą równości formalnej praw wyborczych,</p> <p>b) w zakresie, w jakim dotyczą głosowania przez pełnomocnika w wyborach do Parlamentu Europejskiego, nie są niezgodne z art. 62 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji,</p> <p>c) w zakresie, w jakim dotyczą wyborów do Sejmu, są zgodne z art. 96 ust. 2 Konstytucji oraz nie są niezgodne z art. 97 ust. 2 i art. 127 ust. 1 Konstytucji,</p> <p>d) w zakresie, w jakim dotyczą wyborów do Senatu, są zgodne z art. 97 ust. 2 Konstytucji oraz nie są niezgodne z art. 96 ust. 2 i art. 127 ust. 1 Konstytucji,</p> <p>e) w zakresie, w jakim dotyczą wyborów Prezydenta, są zgodne z art. 127 ust. 1 Konstytucji oraz nie są niezgodne z art. 96 ust. 2 i art. 97 ust. 2 Konstytucji,</p> <p>f) w zakresie, w jakim dotyczą wyborów do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego, są zgodne z art. 169 ust. 2 zdanie pierwsze Konstytucji.</p> <p>5. Art. 38 § 2 w związku z art. 62 i art. 66 [głosowanie korespondencyjne] ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim dopuszcza głosowanie poza lokalem obwodowej komisji wyborczej:</p> <p>a) w odniesieniu do wyborów do Sejmu, jest zgodny z art. 96 ust. 2 Konstytucji i wyrażoną w nim zasadą tajności głosowania,</p>	

b) w odniesieniu do wyborów do Senatu, **jest zgodny** z art. 97 ust. 2 Konstytucji i wyrażoną w nim zasadą tajności głosowania,

c) w odniesieniu do wyborów Prezydenta, **jest zgodny** z art. 127 ust. 1 Konstytucji i wyrażoną w nim zasadą tajności głosowania.

6. Art. 65 i art. 66 [procedura głosowania korespondencyjnego] ustawy powołanej w punkcie 1 **w zakresie, w jakim** elementem procedury głosowania korespondencyjnego czynią przesyłanie kart do głosowania:

a) w odniesieniu do wyborów do Sejmu i do Senatu oraz wyborów Prezydenta, **są zgodne** z art. 62 ust. 1 Konstytucji,

b) w odniesieniu do wyborów do Parlamentu Europejskiego, **nie są niezgodne** z art. 62 ust. 1 Konstytucji.

7. Art. 66 ustawy powołanej w punkcie 1 **w zakresie, w jakim** elementem procedury głosowania korespondencyjnego czyni wypełnienie kart do głosowania przed dniem wyborów:

a) w odniesieniu do wyborów do Sejmu i do Senatu, **jest zgodny** z art. 98 ust. 2 i 5 Konstytucji,

b) w odniesieniu do wyborów Prezydenta, **jest zgodny** z art. 128 ust. 2 Konstytucji.

8. Art. 110 § 4 w związku z art. 495 § 1 pkt 4 [zakaz umieszczania plakatów i haseł wyborczych o powierzchni większej niż 2 m² pod groźbą kary grzywny] ustawy powołanej w punkcie 1 **są niezgodne** z art. 54 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz **są zgodne** z art. 32 Konstytucji.

9. Ustawa z dnia 3 lutego 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks wyborczy [prawo do prowadzenia kampanii wyborczej przez Komitety wyborcze w programach publicznych i niepublicznych nadawców radiowych i telewizyjnych, z zastrzeżeniem rozpowszechniania w nich odpłatnie ogłoszeń wyborczych] **jest niezgodna** z art. 2 Konstytucji i z art. 54 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz **jest zgodna** z art. 32 Konstytucji.

10. Art. 260, art. 261 § 1-3 [zasady tworzenia jednomandatowych okręgów wyborczych w celu przeprowadzenia wyborów do Senatu] ustawy powołanej w punkcie 1 oraz załącznik nr 2 do tej ustawy **nie są niezgodne** z art. 62 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

11. Art. 260, art. 261, art. 264 § 1, art. 268, art. 269, art. 272 § 3, art. 273 § 1 i 4, art. 274 [tworzenie jednomandatowych okręgów wyborczych oraz zasady i sposób głosowania w jednomandatowych okręgach wyborczych do Senatu] ustawy powołanej w punkcie 1 oraz załącznik nr 2 do tej ustawy **są zgodne** z art. 121 ust. 2 Konstytucji.

12. Art. 16 ust. 1 i 2 w związku z art. 1 [stosowanie Kodeksu wyborczego do wyborów zarządzonych po dniu jej wejścia w życie oraz kadencji rozpoczętych po przeprowadzeniu tych wyborów; do wyborów zarządzonych przed dniem wejścia w życie Kodeksu wyborczego stosowanie przepisów dotychczasowych] ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Kodeks wyborczy przez to, że uzależnia reżim prawny wyborów od terminu ich zarządzania, **jest niezgodny** z art. 2 Konstytucji oraz **nie jest niezgodny** z art. 10 Konstytucji.

- Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie.
- Zdania odrębne (zał. nr 8)

41	Wyrok z 21 lipca 2011 r., K 23/08	
Inicjator Rzecznik Praw Obywatelskich		Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Rzepliński
<p>Art. 5 [obowiązek ogłaszania wskaźników zmian cen nieruchomości, stosowanych przy dokonywaniu waloryzacji kwot należnych z tytułów wskazanych w ustawie, przez Prezesa GUS] ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami jest zgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zdania odrębne (zał. nr 8) 		

42	Wyrok z 13 września 2011 r., P 33/09	
Inicjator Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gliwicach		Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: S. Wronkowska- Jaśkiewicz
<p>Art. 2 ust. 1 pkt 3 [opodatkowanie podatkiem od nieruchomości budowli lub ich części związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej] w związku z art. 1a ust. 1 pkt 2 [definicja budowli] ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych, rozumiany w taki sposób, że nie odnosi się do podziemnych wyrobisk górniczych oraz może odnosić się do obiektów i urządzeń zlokalizowanych w tych wyrobiskach, jest zgodny z zasadą ustawowej określoności regulacji podatkowych i zasadą poprawnej legislacji wywodzonymi z art. 217 w związku z art. 84 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>		

43	Wyrok z 13 września 2011 r., K 8/09	
Inicjator Grupa posłów		Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: S. Biernat
<p>1. Art. 3 ust. 1 [poręczenie Skarbu Państwa za niespłacony kredyt] ustawy z dnia 29 listopada 2000 r. o objęciu poręczeniami Skarbu Państwa spłaty niektórych kredytów mieszkaniowych w zakresie, w jakim ma zastosowanie do art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 1995 r. o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, udzielaniu premii gwarancyjnych oraz refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych jest zgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 5 ust. 5 [uprawnienie banków do wystawienia bankowych tytułów egzekucyjnych przy podejmowaniu działań zmierzających do odzyskania zadłużenia kredytobiorców wobec SP, bez uzyskania pisemnego oświadczenia o poddaniu się egzekucji] ustawy z 29 listopada 2000 r. powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim nadaje bankowi prawo do wystawiania bankowych tytułów egzekucyjnych bez uzyskania pisemnego oświadczenia kredytobiorcy o poddaniu się egzekucji, jest zgodny z art. 20 i art. 32 ust. 1 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 76 i art. 75 ust. 1 Konstytucji.</p>		

44	Wyrok z 21 września 2011 r., SK 6/10	
	Inicjator Randy Craig L.	Skład orzekający Pełny skład Sprawozdawca: A. Rzepliński
<p>Art. 4 ust. 1 <i>[możliwość odmowy ekstradycji własnego obywatela]</i> umowy między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki o ekstradycji, sporządzonej w Waszyngtonie dnia 10 lipca 1996 r. jest zgodny z art. 55 ust. 1 i 2 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 78 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o uchyleniu postanowienia tymczasowego z dnia 1 października 2009 r., sygn. Ts 203/09, wstrzymujące wykonanie postanowienia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 sierpnia 2009 r. o wydaniu i częściowej odmowie wydania państwu obcemu osoby ściganej. • Zdania odrębne (zał. nr 8) 		

45	Wyrok z 11 października 2011 r., P 18/09	
	Inicjator Sąd Apelacyjny we Wrocławiu	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Jamróz
<p>Art. 105 ust. 2 <i>[możliwość domagania się przez organizację zbiorowego zarządzania udzielenia informacji oraz udostępnienia dokumentów niezbędnych do określenia wysokości dochodzonych przez nią wynagrodzeń i opłat]</i> ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, w zakresie dotyczącym opłat, jest zgodny z art. 22 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. 		

46	Wyrok z 11 października 2011 r., K 16/10
Inicjator Rzecznik Praw Obywatelskich	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Pyziak-Szafnicka
<p>1) art. 22 ust. 4 [wyrażenie zgody na przyjęcie do szpitala przez osobę powyżej 16 roku życia lub osobę pełnoletnią całkowicie ubezwłasnowolnioną] ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego w części zawierającej zwrot „powyżej 16 roku życia”,</p> <p>2) art. 32 ust. 5, art. 32 ust. 6 [wyrażenie zgody na przeprowadzenie badań lub udzielenie innych świadczeń zdrowotnych przez osobę powyżej 16 roku życia] w części zawierającej zwrot „który ukończył 16 lat”, art. 34 ust. 4 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry,</p> <p>3) art. 17 ust. 1 [prawo pacjenta, w tym małoletniego, który ukończył 16 lat do wyrażenia zgody na przeprowadzenie badania lub udzielenie innych świadczeń zdrowotnych przez lekarza] w części zawierającej zwrot „w tym małoletni, który ukończył 16 lat” oraz art. 17 ust. 3 w części zawierającej zwrot „który ukończył 16 lat” ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta</p> <p>– są zgodne z art. 41 ust. 1 w związku z art. 48 ust. 1 zdanie drugie, art. 72 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i art. 12 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r., a także z art. 47 w związku z art. 48 ust. 1 zdanie drugie, art. 72 ust. 3 Konstytucji i art. 12 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka.</p>	

47	Wyrok z 18 października 2011 r., SK 24/09
Inicjator Łukasz W.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: T. Liszcz
<p>Art. 54 ust. 1 [zasady zwrotu kosztów kształcenia żołnierzy zawodowych] ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 2007 r., jest zgodny z art. 70 ust. 2 w związku z art. 2, a także z art. 65 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 65 ust. 2-5 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w zakresie wskazanym w sentencji wobec cofnięcia wniosku. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. 	

48	Wyrok z 18 października 2011 r., SK 2/10	
	Inicjator Spółka POLNORD S.A.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Pyziak-Szafnicka
<p>Art. 31 ust. 1 [wyłączenie odpowiedniego stosowania do postępowania kontrolnego prowadzonego przez organy kontroli skarbowej art. 54 § 1 pkt 1 i 2 ustawy – Ordynacja podatkowa] ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 27 czerwca 2003 r. o utworzeniu Wojewódzkich Kolegiów Skarbowych oraz o zmianie niektórych ustaw regulujących zadania i kompetencje organów oraz organizację jednostek organizacyjnych podległych ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych w zakresie, w jakim wyłącza odpowiednie stosowanie art. 54 § 1 pkt 1 i 7 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, jest niezgodny z art. 84 w związku z art. 64 ust. 1 i 2, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. 		

49	Wyrok z 18 października 2011 r., SK 39/09	
	Inicjator Katarzyna K. Anna K.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: T. Liszcz
<p>Art. 632 pkt 2 [zasady ponoszenia kosztów procesu w przypadku uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia postępowania] ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim w razie umorzenia postępowania karnego z powodu śmierci oskarżonego uniemożliwia zasądzenie na rzecz pokrzywdzonego i oskarżyciela posiłkowego należności z tytułu udziału w tym postępowaniu adwokata lub radcy prawnego, ustanowionego w charakterze pełnomocnika, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. 		

50	Wyrok z 15 listopada 2011 r., P 29/10	
	Inicjator Wojewódzki Sąd Administracyjny w Olsztynie	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: P. Tuleja
	<p>1. Art. 93 ust. 2 [upoważnienie do określenia w drodze rozporządzenia stawek opłat za przechowywanie przez organ celny towarów oraz wykonywanie czynności przewidzianych w przepisach prawa celnego w miejscu innym niż urząd celny lub poza czasem jego pracy] ustawy z dnia 19 marca 2004 r. – Prawo celne w zakresie, w jakim dotyczy stawki opłaty za przechowanie w depozycie organu celnego towarów zajętych na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy – Prawo celne, jest niezgodny z art. 2 i art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. § 2 ust. 1 [stawki opłat za przechowywanie towarów w depozycie organu celnego] rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 22 kwietnia 2004 r. w sprawie stawek opłat pobieranych przez organy celne w zakresie, w jakim określa minimalną stawkę opłaty za przechowanie towarów w depozycie organu celnego, jest niezgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przepis wymieniony w części I w punkcie 1, w zakresie tam wskazanym, traci moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. 	
51	Wyrok z 16 listopada 2011 r., SK 45/09	
	Inicjator Anna S.	Skład orzekający Pełny skład Sprawozdawca: S. Biernat
	<p>Art. 41 zdanie drugie [brak możliwości złożenia jakiegokolwiek oświadczenia przez dłużnika w pierwszym stadium postępowania o stwierdzenie wykonalności orzeczenia sądu zagranicznego] rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych jest zgodny z art. 45 ust. 1 oraz z art. 32 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. 	
52	Wyrok z 29 listopada 2011 r., SK 15/09	
	Inicjator Bożena O. Grażyna L. Jadwiga W.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: Z. Cieślak
	<p>Art. 32 ust. 1, 3-6 [przesłanki przeniesienia pracowników i funkcjonariuszy celnych do innych jednostek] ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o utworzeniu Wojewódzkich Kolegiów Skarbowych oraz o zmianie niektórych ustaw regulujących zadania i kompetencje organów oraz organizację jednostek organizacyjnych podległych ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych jest zgodny z art. 65 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. 	

53	Wyrok z 30 listopada 2011 r., K 1/10	
	Inicjator Krajowa Rada Notarialna	Skład orzekający Pełny skład Sprawozdawca: Z. Cieślak
	<p>1. Art. 12 § 2 pkt 3 [<i>przesłanki dopuszczenia do egzaminu notarialnego bez obowiązku odbycia aplikacji</i>] ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie w zakresie, w jakim zwalnia z wymogu odbycia aplikacji notarialnej osoby, które po ukończeniu wyższych studiów prawnych przez okres co najmniej 5 lat w okresie nie dłuższym niż 10 lat przed złożeniem wniosku o dopuszczenie do egzaminu wykonywały wymagające wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związane z czynnościami wykonywanymi przez notariusza w kancelarii notarialnej, na podstawie umowy cywilnoprawnej, jest zgodny z art. 2 i art. 17 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 74 § 4 oraz art. 74d [<i>forma i zasady przeprowadzania egzaminu notarialnego</i>] ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim nie przewidują ustnej formy egzaminu notarialnego, nie są niezgodne z art. 17 ust. 1 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 74a § 4 pkt 6 [<i>wykaz dokumentów dołączonych do wniosku o dopuszczenie do egzaminu notarialnego</i>] ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim odnosi się do dokumentów zaświadczających co najmniej 5-letni okres wykonywania wymagających wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związanych z czynnościami wykonywanymi przez notariusza na podstawie umów cywilnoprawnych w kancelarii notarialnej, jest zgodny z art. 2 Konstytucji.</p>	

54	Wyrok z 6 grudnia 2011 r., SK 3/11	
	Inicjator Mirośław D.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: S. Rymar
	<p>Art. 127 § 3 [<i>prawo do zaskarżenia decyzji wydanej w pierwszej instancji</i>] w związku z art. 24 § 1 pkt 5 [<i>wyłączenie pracownika organu administracji od udziału w postępowaniu w przypadku gdy brał udział w wydaniu zaskarżonej decyzji</i>] ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego w zakresie, w jakim nie wyłącza osoby piastującej funkcję monokratycznego organu centralnej administracji rządowej od udziału w postępowaniu z wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy, gdyby osoba ta wydała zaskarżoną decyzję, jest zgodny z art. 78 w związku z art. 2 oraz w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. 	

55	Wyrok z 8 grudnia 2011 r., P 31/10	
	Inicjator Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Granat
<p>Art. 8 [odestanie do stosowania przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku do wniosków złożonych w trybie poprzednio obowiązującej ustawy] ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości w zakresie, w jakim nakazuje stosowanie tej ustawy w brzmieniu sprzed wejścia w życie ustawy z dnia 28 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami oraz niektórych innych ustaw do spraw wszczętych na podstawie ustawy z dnia 4 września 1997 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego przysługującego osobom fizycznym w prawo własności dotyczących nieruchomości zabudowanej budynkiem biurowo-warsztatowym niewymienionej w art. 1 ust. 1 ustawy z 29 lipca 2005 r. w pierwotnym brzmieniu i zakończonych ostateczną decyzją przed dniem wejścia w życie ustawy z 28 lipca 2011 r., jest niezgodny z art. 2 w związku z art. 21 ust. 1 oraz z art. 64 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. 		

56	Wyrok z 12 grudnia 2011 r., P 1/11	
	Inicjator Wojewódzki Sąd Administracyjny w Łodzi	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: W. Hermeliński
<p>1. Art. 5 pkt 11 [definicja pojęcia „system realizacji”] ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju przez to, że dopuszcza uregulowanie praw i obowiązków wnioskodawców w trakcie naboru projektów finansowanych z programu operacyjnego poza systemem źródeł powszechnie obowiązującego prawa, jest niezgodny z art. 87 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. Art. 30b ust. 1 zdanie pierwsze i ust. 2 [prawo do wniesienia środka odwoławczego] ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim dopuszcza uregulowanie środków odwoławczych przysługujących wnioskodawcy w toku postępowania o dofinansowanie z programu operacyjnego poza systemem źródeł powszechnie obowiązującego prawa, jest niezgodny z art. 87 Konstytucji.</p> <p>3. Art. 30c ust. 1 [prawo do wniesienia skargi do sądu administracyjnego w przypadku wyczerpania środków odwoławczych wskazanych w art. 30b] ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim uzależnia prawo do skorzystania ze skargi do sądu administracyjnego od wyczerpania środków odwoławczych przewidzianych w aktach niebędących źródłem powszechnie obowiązującego prawa, jest niezgodny z art. 87 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przepis wymieniony w części I, w zakresie tam wskazanym, traci moc obowiązującą z upływem 18 (osiemnastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. 		

57	Wyrok z 13 grudnia 2011 r., K 33/08	
Inicjator Rzecznik Praw Obywatelskich		Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: S. Biernat
<p>Art. 180 § 1 [możliwość zwolnienia z obowiązku zachowania tajemnicy] ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim dotyczy zwolnienia od obowiązku zachowania tajemnicy statystycznej:</p> <p>a) jest niezgodny z art. 47 oraz z art. 51 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, przez to że nie określa przesłanek zwolnienia od obowiązku zachowania tajemnicy statystycznej,</p> <p>b) nie jest niezgodny z art. 42 ust. 3 Konstytucji,</p> <p>c) jest zgodny z zasadą ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> Przepis wymieniony w części I, w zakresie tam wskazanym, traci moc obowiązującą z upływem 12 (dwunastu) miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. 		

58	Wyrok z 13 grudnia 2011 r., SK 44/09	
Inicjator Zygmunt W.		Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: M. Pyziak-Szafnicka
<p>Art. 63 ust. 5 [zasady przyznawania odwołanemu komornikowi lub jego spadkobiercom opłat ustalonych przed jego odwołaniem lub śmiercią] ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji w zakresie, w jakim nie przyznaje odwołanemu komornikowi opłat przez niego ustalonych, których prawomocność nastąpiła po jego odwołaniu, jest zgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <ul style="list-style-type: none"> Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. 		

59	Wyrok z 14 grudnia 2011 r., SK 42/09	
Inicjator Wojciech Antoni S.		Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Jamróz
<p>1. Art. 45 w związku z art. 7 ust. 2 pkt 1 i pkt 3 oraz w związku z art. 20 ust. 1 zdanie pierwsze [zasady rejestracji czasopisma], w zakresie dotyczącym czasopism drukowanych, ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe w zakresie, w jakim wprowadza odpowiedzialność karną za wydawanie czasopisma drukowanego bez rejestracji:</p> <p>a) jest niezgodny z art. 31 ust. 3 w związku z art. 54 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,</p> <p>b) jest zgodny z art. 42 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji.</p> <p>2. Art. 20 ust. 1 zdanie pierwsze w związku z art. 7 ust. 2 pkt 1 i pkt 3 ustawy powołanej w punkcie 1, w zakresie dotyczącym obowiązku rejestracji czasopisma drukowanego, jest zgodny z art. 54 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.</p> <ul style="list-style-type: none"> Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. 		

Załącznik nr 7

Charakterystyka postanowień o umorzeniu postępowania

a) Postanowienia o umorzeniu postępowania

Lp.	Data	Sygnatura	Wnioskodawca	Podstawa rozstrzygnięcia (ustawa z 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym)
1	25 I 2011	P 5/08	Naczelny Sąd Administracyjny	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
2	16 II 2011	SK 40/09	Barbara W.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
3	7 III 2011	P 3/09	Sąd Rejonowy w Lesznie	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
4	8 III 2011	K 29/08	Rzecznik Praw Obywatelskich	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)
5	8 III 2011	P 33/10	Sąd Okręgowy w Białymstoku	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
6	16 III 2011	P 36/09	Sąd Okręgowy w Białymstoku	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
7	31 III 2011	SK 31/09	spółka z o.o.	cofnięcie skargi konstytucyjnej (art. 39 ust. 1 pkt 2)
8	6 IV 2011	SK 21/07	spółka akcyjna	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdania odrębne
9	6 IV 2011	Pp 1/10	Sąd Okręgowy w Warszawie VII Wydział Cywilny Rejestrowy	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdania odrębne
10	19 IV 2011	P 17/09	Sąd Rejonowy w Działdowie	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
11	5 V 2011	SK 48/08	Bożena J.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
12	19 V 2011	K 28/09	Naczelna Rada Adwokacka	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)
13	8 VI 2011	SK 14/10	Ewa C.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
14	13 VI 2011	SK 26/09	spółka akcyjna	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdanie odrębne
15	20 VI 2011	SK 1/11	Adam G.	umorzenie postępowania
16	29 VI 2011	P 42/09	Wojskowy Sąd Okręgowy w Poznaniu	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
17	4 VII 2011	SK 27/10	Maciej M.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
18	5 VII 2011	SK 3/10	Jakub Janusz T.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) utrata mocy obowiązującej (art. 39 ust. 1 pkt 3)
19	11 VII 2011	P 59/08	Sąd Okręgowy w Płocku	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
20	18 VII 2011	SK 5/11	Marek J.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2011 roku

21	3 VIII 2011	SK 13/09	Artur O.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
22	30 VIII 2011	SK 1/10	Bartosz B.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
23	30 VIII 2011	SK 35/09	Tadeusz G. Agnieszka L.	utrata mocy obowiązującej (art. 39 ust. 1 pkt 3)
24	20 IX 2011	SK 9/09	Dariusz D.	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
25	4 X 2011	P 9/11	Sąd Rejonowy w Lesznie	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
26	11 X 2011	P 37/10	Sąd Okręgowy w Rzeszowie	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
27	12 X 2011	P 54/11	Sąd Rejonowy w Wejherowie	cofnięcie pytania prawnego (art. 39 ust. 1 pkt 2)
28	12 X 2011	SK 22/10	Elżbieta Z.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
29	12 X 2011	SK 2/11	Piotr Z.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
30	19 X 2011	P 42/10	Sąd Okręgowy w Warszawie	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
31	25 X 2011	P 5/11	Sąd Rejonowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
32	22 XI 2011	K 16/09	Rzecznik Praw Obywatelskich	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)
33	22 XI 2011	K 10/10	Rzecznik Praw Obywatelskich	umorzenie postępowania w sprawie (art. 39 ust. 1 pkt 3)
34	22 XI 2011	P 20/11	Sąd Rejonowy w Działdowie	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
35	29 XI 2011	K 34/09	Grupa posłów	niedopuszczalność orzekania (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdanie odrębne
36	29 XI 2011	SK 5/10	Jarosław W.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
37	30 XI 2011	K 21/10	Grupa posłów	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
38	30 XI 2011	K 2/11	Grupa posłów	niedopuszczalność orzekania (art. 39 ust. 1 pkt 1)
39	30 XI 2011	K 26/11	Grupa posłów	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdanie odrębne
40	30 XI 2011	K 31/11	Grupa posłów	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdanie odrębne
41	30 XI 2011	SK 16/10	sp. z o.o.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
42	7 XII 2011	K 3/11	Grupa posłów	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
43	7 XII 2011	K 20/11	Grupa posłów	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdanie odrębne

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2011 roku

44	7 XII 2011	P 15/11	Sąd Rejonowy Poznań -Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
45	13 XII 2011	K 24/09	Grupa posłów	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
46	13 XII 2011	K 4/11	Grupa posłów	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdanie odrębne
47	13 XII 2011	K 24/11	Grupa senatorów	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
48	13 XII 2011	P 45/10	Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
49	13 XII 2011	SK 28/09	Maria W.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
50	14 XII 2011	K 17/10	Grupa posłów	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) Zdanie odrębne
51	14 XII 2011	K 6/11	Grupa posłów	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
52	14 XII 2011	SK 29/09	Ernest B.	umorzenie postępowania (art. 39 ust. 1 pkt 1)

b) Postanowienia o częściowym umorzeniu postępowania

Lp.	Data	Sygnatura	Wnioskodawca	Podstawa rozstrzygnięcia (ustawa z 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym)
1	18 V 2011	Kp 10/09	Prezydent RP	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2)
2	13 VII 2011	K 10/09	Rada Miejska w Lubinie	umorzenie na rozprawie ze względu na niestawienie się wnioskodawcy (art. 60 ust. 2)
3	25 X 2011	K 36/09	Zarządu Głównego Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Policjantów	zbędność oraz niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)

c) Wyroki zawierające w sentencji postanowienia o umorzeniu postępowania

Lp.	Data	Sygnatura	Wnioskodawca	Podstawa rozstrzygnięcia (ustawa z 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym)
1	18 I 2011	P 44/08	Sąd Okręgowy w Warszawie	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
2	3 III 2011	K 23/09	Prezydium Forum Związków Zawodowych	niedopuszczalność wydania wyroku zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
3	16 III 2011	K 35/08	Rzecznik Praw Obywatelskich	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1) utrata mocy obowiązującej przepisów (art. 39 ust. 1 pkt 3)

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2011 roku

4	5 IV 2011	P 6/10	Sąd Rejonowy w Złotoryi	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
5	7 IV 2011	K 4/09	Krajowa Komisja Wykonawcza Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Funkcjonariuszy Straży Granicznej	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
6	12 IV 2011	SK 62/08	Marek P. Marek P.	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1 oraz art. 39 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 39 ust. 2)
7	13 IV 2011	SK 33/09	Magdalena P.	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie
8	19 IV 2011	K 19/08	Rzecznik Praw Obywatelskich	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
9	20 IV 2011	Kp 7/09	Prezydent RP	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
10	5 V 2011	P 110/08	Sąd Rejonowy dla. m. st. Warszawy w Warszawie	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
11	11 V 2011	SK 11/09	Maria D.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
12	12 V 2011	P 38/08	Sąd Rejonowy w Bytowie	niedopuszczalność wydania wyroku zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
13	19 V 2011	SK 9/08	Wiesław P.	zbędność wydania wyroku niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
14	19 V 2011	K 20/09	Rzecznik Praw Obywatelskich	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
15	8 VI 2011	K 3/09	Grupa posłów	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 i 2)
16	13 VI 2011	SK 41/09	Jan S., Marek S.	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1 oraz art. 39 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 39 ust. 2)
17	14 VI 2011	Kp 1/11	Prezydent RP	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
18	5 VII 2011	P 36/10	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Szczecinie	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
19	12 VII 2011	SK 49/08	Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” w Koszalinie	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
20	13 VII 2011	K 10/09	Rada Miejska w Polkowicach Rada Gminy Jerzmanowa Rada Gminy w Radwanicach Rada Gminy Lubin	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
21	18 VII 2011	SK 10/10	Krzysztof G.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2011 roku

22	19 VII 2011	P 9/09	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie	zbędność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
23	19 VII 2011	K 11/10	Grupa posłów	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
24	20 VII 2011	K 9/11	Grupa posłów	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
25	11 X 2011	P 18/09	Sąd Apelacyjny we Wrocławiu	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
26	18 X 2011	SK 24/09	Łukasz W.	cofnięcie wniosku (art. 39 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 39 ust. 2) umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
27	18 X 2011	SK 2/10	spółka akcyjna	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
28	18 X 2011	SK 39/09	Katarzyna K. Anna K.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
29	15 XI 2011	P 29/10	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Olsztynie	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
30	16 XI 2011	SK 45/09	Anna S.	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1 i 2)
31	29 XI 2011	SK 15/09	Bożena O. Grażyna L. Jadwiga W.	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
32	6 XII 2011	SK 3/11	Mirostaw D.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
33	8 XII 2011	P 31/10	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
34	12 XII 2011	P 1/11	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Łodzi	umorzenie postępowania w pozostałym zakresie (art. 39 ust. 1 pkt 1)
35	13 XII 2011	SK 44/09	Zygmunt W.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)
36	14 XII 2011	SK 42/09	Wojciech Antoni S.	niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1)

Załącznik nr 8

Przegląd zdań odrębnych zgłoszonych do wyroków i postanowień Trybunału wydanych w 2011 r.

Zdania odrębne sędziego Stanisława Biernata zgłoszone:

do uzasadnienia wyroku z 6 lipca 2011 r., P 12/09:

- zastrzeżenia dotyczą stwierdzeń w kwestiach: przedmiotu ochrony określonego w art. 135 § 2 k.k., rozróżnienia zniewagi od zniesławienia oraz analizy orzecznictwa ETPC w zakresie art. 10 EKPCz;

do uzasadnienia wyroku z 20 lipca 2011 r., K 9/11:

- zdanie odrębne odnosi się do argumentacji rozstrzygnięć w kwestiach: przepisów regulujących dwudniowe głosowanie, a także zakazu używania przez komitety wyborcze w kampanii wyborczej wielkoformatowych plakatów i haseł oraz płatnych audycji w radiu i telewizji. Zastrzeżenia wzbudza ponadto ocena tempa prac na ustawą nowelizującą Kodeks wyborczy.

Zdania odrębne sędziego Zbigniewa Cieślaka zgłoszone:

do wyroku z 20 kwietnia 2011 r., Kp 7/09:

- Trybunał nie powinien częściowo umarzać postępowania z powodu zbędności orzekania w zakresie kontroli z wzorcem zawartym w art. 1 Konstytucji (zasada dobra wspólnego);

do wyroku z 20 lipca 2011 r., K 9/11:

- art. 10 Konstytucji (zasada podziału władzy) jest adekwatnym wzorcem przy ocenie regulacji nakazującej stosowanie Kodeksu wyborczego do najbliższych wyborów oraz kadencji rozpoczętych po ich przeprowadzeniu;
- skutkiem niekonstytucyjności przepisu uzależniającego reżim prawny wyborów od terminu ich zarządzania powinien być brak możliwości stosowania Kodeksu do wyborów zarządzanych w 2011 r.;
- rozwiązanie umożliwiające głosowanie przez pełnomocnika narusza zasadę równości wyborów i jest fragmentaryczne;

do uzasadnienia wyroku z 21 września 2011 r., SK 6/10:

- rozstrzygnięcie Ministra Sprawiedliwości w postępowaniu ekstradycyjnym ma charakter administracyjno-prawny. Postępowanie to nie jest prowadzone w oparciu o procedurę karną.

Zdania odrębne sędzi Marii Gintowt-Jankowicz zgłoszone:

do wyroku z 13 lipca 2011 r., K 10/09:

- Trybunał powinien umorzyć postępowanie w całości, ponieważ organy stanowiące gmin nie mają w tej sprawie legitymacji wnioskowej;

do wyroku z 20 lipca 2011 r., K 9/11:

- model głosowania przez pełnomocnika oraz przepisy umożliwiające zastosowanie Kodeksu wyborczego do najbliższych wyborów parlamentarnych i kadencji rozpoczętych po ich przeprowadzeniu są niekonstytucyjne.

Zdania odrębne sędziego Mirosława Granata zgłoszone:

do wyroku z 20 lipca 2011 r., K 9/11:

- zakres zaskarżenia przepisów wprowadzających Kodeks wyborczy został wadliwie zrekonstruowany a samo rozstrzygnięcie w tym zakresie jest wewnętrznie niespójne;

do uzasadnienia postanowienia z 6 kwietnia 2011 r., Pp 1/10:

- sprawa powinna ulec umorzeniu z powodu złożenia wniosku do Trybunału przez podmiot nieuprawniony. W świetle Konstytucji sąd nie ma kompetencji do wnoszenia wniosków dotyczących partii politycznych.

Zdania odrębne sędziego Wojciecha Hermelińskiego zgłoszone:

do wyroku z 18 stycznia 2011 r., P 44/08:

- zakwestionowana regulacja jest zakresowo niekonstytucyjna;
- nieadekwatna jest przyjęta przez Trybunał cecha relewantna, w zależności od której stawki za użytkowanie gruntów Skarbu Państwa podlegają różnicowaniu;
- regulacja różnicująca stawki opłat za użytkowanie wieczyste w zależności od podmiotu gospodarującego mieniem Skarbu Państwa jest nieracjonalna. Nie przyczynia się też do realizacji żadnego celu publicznego a wręcz jest niezgodna z nakazem prowadzenia przez państwo efektywnej polityki mieszkaniowej;

do wyroku z 15 marca 2011 r., P 7/09:

- postępowanie powinno zostać umorzone w całości z powodu niespełnienia przez pytanie prawne przesłanki funkcjonalnej warunkującej dopuszczalność jego rozpoznania;

do wyroku z 12 lipca 2011 r., K 26/09:

- wszystkie zakwestionowane przepisy naruszają Konstytucję. Wątpliwości wzbudza także m.in. sposób zrekonstruowania zarzutów wnioskodawcy i przyporządkowanie ich do konkretnych wzorców konstytucyjnych;

do wyroku z 20 lipca 2011 r., K 9/ 11:

- przepis umożliwiający w ramach głosowania korespondencyjnego wypełnienie kart do głosowania przed dniem wyborów jest niekonstytucyjny w odniesieniu do wyborów parlamentarnych i na urząd Prezydenta;
- regulacja przejściowa uzależniająca reżim prawny wyborów od terminu ich zarządzenia przez Prezydenta jest niezgodna z art. 10 Konstytucji, uznanym przez Trybunał za wzorzec nieadekwatny;
- rozstrzygnięcie o niezgodności regulacji przejściowej z art. 2 powinno przybrać formułę zakresową;

do wyroku z 21 września 2011 r., SK 6/10:

- kontrolowane postanowienie umowy międzynarodowej jest niekonstytucyjne, za czym przemawia brak precyzyjnych przesłanek odmowy wydania własnych obywateli oraz brak przesłanek zawężających dopuszczalność odstępstw od zasady ochrony obywateli polskich przed ekstradycją;

do postanowienia z 13 czerwca 2011 r., SK 26/09:

- Trybunał nie powinien umarzać postępowania lecz rozpoznać sprawę co do istoty, orzekając o zakresowej niekonstytucyjności zaskarżonego unormowania.

Zdanie odrębne sędziego Adama Jamroza zgłoszone:

do wyroku z 8 czerwca 2011 r., K 3/09:

- ze względu na ochronę konstytucyjnego prawa do ochrony sądowej jednostek samorządu terytorialnego w sprawach własności nieruchomości postępowanie nie powinno zostać częściowo umorzone w odniesieniu do niektórych przepisów regulujących postępowanie przed Komisją Majątkową.

Zdania odrębne sędziego Marka Kotlinowskiego zgłoszone:

do wyroku z 11 maja 2011 r., SK 11/09:

- zakwestionowana regulacja jest niekonstytucyjna w zakresie, w jakim uniemożliwia wzruszenie prawomocnego wyroku rozwodowego, w części dotyczącej rozstrzygnięć innych niż rozwiązanie małżeństwa po zawarciu przez jednego z byłych małżonków kolejnego małżeństwa;

do wyroku z 8 czerwca 2011 r., K 3/09:

- Trybunał powinien umorzyć postępowanie w zakresie oceny konstytucyjności art. 63 ust. 9 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w RP z powodu utraty mocy przepisów regulujących instytucję, której tenże przepis dotyczy;

do wyroku z 20 lipca 2011 r., K 9/11:

- założenia aksjologiczne Konstytucji oraz jej literalne brzmienie przemawiają za dopuszczalnością dwudniowego głosowania w odniesieniu do wszystkich rodzajów wyborów;
- szybkość postępowania ustawodawczego nie jest argumentem przemawiającym za niekonstytucyjnością ustawy nowelizującej Kodeks wyborczy;
- ustawa nowelizująca nie została przez ustawodawcę wprowadzona z naruszeniem 6-miesięcznej ciszy ustawodawczej;

do wyroku z 21 września 2011 r., SK 6/10:

- sędzia przyłączył się do argumentacji zdania odrębnego sędziego Wojciecha Hermelińskiego;

do postanowienia z dnia 6 kwietnia 2011 r., SK 21/07:

- postępowanie nie powinno zostać umorzone. Spółka prawa handlowego, której akcjonariuszem jest Skarb Państwa ma legitymację do ochrony konstytucyjnych wolności i praw w trybie skargi konstytucyjnej.

Zdania odrębne sędzi Teresy Liszcz zgłoszone:

do wyroku z 25 stycznia 2011 r., P 8/08:

- regulacja ograniczająca odpowiedzialność odszkodowawczą publicznego operatora pocztowego za niezrealizowanie usługi pocztowej jest niekonstytucyjna, m.in. z uwagi na nierówne traktowanie stron umowy o świadczenie usługi przekazu pieniężnego;

do wyroku z 19 kwietnia 2011 r., K 19/08:

- niezasadne jest argumentowanie naruszenia zasady poprawnej legislacji rzekomym nierzetelnym wykonaniem przez ustawodawcę wyroku K 2/07;
- przekazanie do właściwości sądów dyscyplinarnych spraw z zakresu orzekania o karze za kłamstwo lustracyjne przy jednoczesnym sztywnym określeniu sankcji jest nieracjonalne, jednak nie jest niekonstytucyjne;
- wyrok prowadzi do wtórnej niekonstytucyjności powodując nieuzasadnione zróżnicowanie sytuacji osób uznanych za kłamców lustracyjnych wykonujących określone zawody prawnicze i osób spoza tego kręgu;

do wyroku z 19 kwietnia 2011 r., P 41/09:

- nieuwzględnienie przez ustawodawcę kryterium liczby dzieci niepełnosprawnych przy określeniu przesłanek nabycia zasiłku rodzinnego (oraz dodatków) przez rodziny wychowujące dzieci niepełnosprawne narusza zasady równości i sprawiedliwości;

do wyroku z 14 czerwca 2011 r., Kp 1/11:

- częściowe umorzenie postępowania jest bezpodstawne. Trybunał powinien orzec niekonstytucyjność wszystkich zakwestionowanych przepisów w zakresie wskazanym we wniosku;
- zawężenie przez Trybunał zakresu orzeczenia o niekonstytucyjności nie daje podstaw do uznania nierozrwalnego związku niekonstytucyjnych przepisów z całą ustawą;

do wyroku z 20 lipca 2011 r., K 9/11:

- przepis nakazujący stosowanie Kodeksu wyborczego do najbliższych wyborów jest niezgodny z art. 2 i art. 10 Konstytucji;
- instytucja głosowania przez pełnomocnika jest niezgodna z konstytucyjnymi zasadami: bezpośredniości, tajności głosowania i równości wyborów;

do wyroku z 21 lipca 2011 r., K 23/08:

- zakwestionowana norma narusza konstytucyjne zasady: określoności prawa oraz lojalności państwa wobec obywateli. Jest niedookreślona, niezupełna oraz wadliwie skonstruowana (mieści w sobie zarówno normę materialnoprawną oraz kompetencyjną). Istnieją ponadto obiektywne trudności z jej wykonaniem;

do wyroku z 21 września 2011 r., SK 6/10:

- zaskarżone postanowienie umowy międzynarodowej jest częściowo niekonstytucyjne. Jest ono ogólnikowe i określa przesłanki wydania obywatela w sposób nieprecyzyjny;
- pozostawienie Ministrowi Sprawiedliwości decyzji o wydaniu obywatela polskiego narusza Konstytucję, która przesądza, że w sprawie dopuszczalności ekstradycji orzekać powinien sąd;
- postanowienie umowy uzależnia wydanie obywatela polskiego od tego, czy jest to dopuszczalne w świetle prawa polskiego, w tym przede wszystkim Konstytucji. Konstytucja odsyła natomiast do umowy.

Zdania odrębne sędzi Małgorzaty Pyziak-Szafnickiej zgłoszone:

do wyroku z 13 czerwca 2011 r., SK 41/09:

- postępowanie w sprawie powinno zostać umorzone, ponieważ brak regulacji odszkodowań za tzw. grunty warszawskie nosi znamiona zaniechania a nie pominięcia ustawodawczego. Nie została też spełniona przesłanka funkcjonalna rozpoznania sprawy w trybie skargi konstytucyjnej;

do uzasadnienia postanowienia z 6 kwietnia 2011 r., Pp 1/10:

- sędzia przyłączyła się do argumentacji zdania odrębnego sędziego Piotra Tulei.

Zdania odrębne sędziego Andrzeja Rzeplińskiego zgłoszone:

do wyroku z 20 lipca 2011 r., K 9/11:

- regulacje dotyczące wyborów w dwudniowym głosowaniu są konstytucyjne a rozstrzygnięcie Trybunału jest efektem nietrafnego rozumowania opartego na wykładni historycznej i językowej;

do postanowienia z 6 kwietnia 2011 r., SK 21/07:

- postępowanie nie powinno zostać umorzone, gdyż skarżąca spółka miała zdolność procesową do wszczęcia postępowania przed Trybunałem w trybie skargi konstytucyjnej;
- Trybunał w uzasadnieniu pominął te spośród orzeczeń swoich oraz ETPC, które pozytywnie przesądzają o zdolności skargowej publicznych podmiotów prawnych. W sposób dowolny przyjął ponadto, że skarżąca spółka realizowała funkcje władzy publicznej.

Zdania odrębne sędziego Piotra Tulei zgłoszone:

do uzasadnienia wyroku z 6 lipca 2011 r., P 12/09:

- niewłaściwe są: przyjęta przez Trybunał wykładnia art. 54 ust. 1 Konstytucji, sposób rozstrzygnięcia konfliktu między wolnością wypowiedzi a ochroną ustrojowej pozycji Prezydenta oraz pogląd, wedle którego penalizacja publicznego znieważania Prezydenta nie ogranicza prawa do krytyki;

do uzasadnienia wyroku z 20 lipca 2011 r., K 9/11:

- zastrzeżenia dotyczą uzasadnienia rozstrzygnięcia o niekonstytucyjności całej ustawy nowelizującej Kodeks wyborczy (kumulacja nieprawidłowości przy jej uchwalaniu prowadząca do naruszenia trybu ustawodawczego) oraz skutków tego rozstrzygnięcia („bezskuteczność” ustawy nowelizującej);

do uzasadnienia postanowienia z 6 kwietnia 2011 r., Pp 1/10:

- wniosek sądu rejestrowego do Trybunału jest niedopuszczalny, ponieważ toczące się przed nim postępowanie nie dotyczyło zmiany statutu partii;
- Trybunał powinien samodzielnie ustalić znaczenie symboli wskazanych przez partię. Obowiązek ustalenia owego znaczenia i wykazania niezgodności symboli z prawem nie może spoczywać wyłącznie na sądzie rejestrowym;

do uzasadnienia postanowienia z 6 kwietnia 2011 r., SK 21/07:

- umorzenie postępowania nie powinno nastąpić z powodu przyjętego przez Trybunał kryterium funkcjonalnego, od spełnienia którego uzależnił on dopuszczalność skutecznego wniesienia skargi konstytucyjnej przez osoby prawne.

Zdania odrębne sędzi Sławomiry Wronkowskiej-Jaśkiewicz zgłoszone:

do wyroku z 8 czerwca 2011 r., K 3/09:

- w odniesieniu do uchylonych przepisów regulujących postępowanie przed Komisją Majątkową sprawa powinna zostać rozstrzygnięta co do istoty z uwagi na konieczność wydania orzeczenia dla ochrony konstytucyjnych praw i wolności gmin. Są one podmiotami, względem których może zachodzić konieczność wydania orzeczenia dla ochrony ich konstytucyjnych wolności i praw;

do wyroku z 20 lipca 2011 r., K 9/11:

- przepisy Kodeksu wyborczego ustanawiające dwudniowe głosowanie w wyborach do Sejmu, Senatu i na urząd Prezydenta są konstytucyjne, a rozstrzygnięcie Trybunału oparte zostało na błędnej wykładni Konstytucji;

do postanowienia z 6 kwietnia 2011 r., SK 21/07:

- Trybunał nie powinien umarzać postępowania, ponieważ tzw. publiczny podmiot gospodarczy może skutecznie wszcząć postępowanie w trybie skargi konstytucyjnej;

do uzasadnienia postanowienia z 6 kwietnia 2011 r., Pp 1/10:

- sędzia przyłączyła się w całości do argumentacji prawnej zdania odrębnego sędziego Piotra Tulei.

Zdania odrębne sędziego Marka Zubika zgłoszone:

do wyroku z 12 kwietnia 2011 r., P 90/08:

- kumulacja odpowiedzialności karnoskarbowej z administracyjnopodatkową za ten sam czyn wobec jednej osoby, w kształcie nadanym przez badaną regulację, narusza zakaz nadmiernej represyjności władzy publicznej;

do wyroku z 13 lipca 2011 r., K 10/09:

- postępowanie powinno zostać umorzone, ponieważ organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego (jako wnioskodawcy) nie posiadały w tej sprawie legitymacji procesowej;

do wyroku z 20 lipca 2011 r., K 9/11:

- rozstrzygnięcie o niezgodności z art. 2 Konstytucji przepisów wprowadzających w życie Kodeks wyborczy wyklucza możliwość zastosowania Kodeksu wyborczego do najbliższych wyborów w 2011 r. ;
- art. 10 ust. 2 Konstytucji jest wzorcem adekwatnym i przesądzającym o niekonstytucyjności przy ocenie konstytucyjności wprowadzenia w życie Kodeksu wyborczego;

do wyroku z 21 lipca 2011 r., K 23/08:

- Trybunał nieprawidłowo zrekonstruował zakres zaskarżenia czując się związany nie tylko przedmiotem i wzorcami kontroli ale i przedstawioną przez wnioskodawcę argumentacją;
- przepis zobowiązujący Prezesa GUS do określenia wskaźników zmian cen nieruchomości jest niekonstytucyjny. Przemawiają za tym łącznie: wadliwość konstrukcyjna przepisu (niedostateczna określoność), przekazanie Prezesowi GUS kompetencji normodawczej, długotrwałe niewykonywanie przez niego ustawowych obowiązków i brak reakcji ze strony władz;

do uzasadnienia postanowienia z 6 kwietnia 2011 r., Pp 1/10:

- Konstytucja nie zawęży wyłącznych wzorców kontroli przy ocenie konstytucyjności celów partii politycznej do art. 11 i art. 13;

do uzasadnień postanowień: z 29 listopada 2011 r., K 34/09; z 30 listopada 2011 r., K 31/11; z 30 listopada 2011 r., K 26/11; z 7 grudnia 2011 r., K 20/11; z 13 grudnia 2011 r., K 4/11; z 14 grudnia 2011 r., K 17/10:

- przed umorzeniem postępowania Trybunał powinien każdorazowo badać czy wniosek, pomimo zmiany kadencji Sejmu, wciąż popierany jest przez grupę 50 posłów.

Załącznik nr 9

Zestawienie wyroków z 2011 r. odraczających termin utraty mocy niekonstytucyjnych przepisów lub aktów normatywnych

	Termin utraty mocy na skutek upływu odroczenia w przypadku braku działań prawodawcy	Okres odroczenia i niekonstytucyjne unormowania objęte odroczeniem	Sygnatura wyroku oraz data i adres ogłoszenia sentencji w Dz. U.
1.	2011-09-23 ! Prawodawca w terminie dostosował prawo do wyroku	6 m-cy: upoważnienie do określenia w rozporządzeniu zasad zwrotu kosztów kształcenia w KSAP oraz wydane na tej podstawie rozporządzenie w części dotyczącej zasad zwrotu kosztów: <ul style="list-style-type: none"> art. 8 pkt 2 ustawy z dnia 14 czerwca 1991 r. o Krajowej Szkole Administracji Publicznej. § 11 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 29 października 1999 r. w sprawie stypendiów i innych kosztów kształcenia w Krajowej Szkole Administracji Publicznej. 	P 15/10 Dz. U. z 22.03.2011 r. Nr 61, poz. 315.
2.	2012-04-06	12 m-cy: zasady zwrotu kosztów podróży świadka w postępowaniu karnym: <ul style="list-style-type: none"> art. 4 ust. 1 dekretu z dnia 26 października 1950 r. o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym. 	SK 13/08 Dz. U. z 5.04.2011 r. Nr 72, poz. 389.
3.	2012-08-04	12 m-cy: upoważnienie do określenia w rozporządzeniu wysokości opłat za udzielenie koncesji oraz podmiotów zwolnionych od tej opłaty oraz wydane na tej podstawie rozporządzenie: <ul style="list-style-type: none"> art. 40 ust. 2 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 4 lutego 2000 r. w sprawie opłat za udzielenie koncesji na rozpowszechnianie programów radiowych i telewizyjnych. 	P 9/09 Dz. U. z 3.08.2011 r. Nr 160, poz. 963.
4.	2012-11-26	12 m-cy: upoważnienie do określenia w rozporządzeniu stawek za przechowanie w depozycie towarów przymusowo zajętych w celu ustalenia ich sytuacji: <ul style="list-style-type: none"> art. 93 ust. 2 ustawy z dnia 19 marca 2004 r. – Prawo celne w zakresie, w jakim dotyczy stawki opłaty za przechowanie w depozycie organu celnego towarów zajętych na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy – Prawo celne. 	P 29/10 Dz. U. z 25.11.2011 r. Nr 254, poz. 1529.
5.	2012-12-28	12 m-cy: mechanizm zwalniania z obowiązku przestrzegania tajemnicy statystycznej w postępowaniu karnym: <ul style="list-style-type: none"> art. 180 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim dotyczy zwolnienia od obowiązku zachowania tajemnicy statystycznej przez to, że nie określa przestanek zwolnienia od obowiązku zachowania tajemnicy statystycznej. 	K 33/08 Dz. U. z 27.12.2011 r. Nr 279, poz. 1645.

6.	2013-06-28	18 m-cy: zasady organizacji regionalnych programów operacyjnych: <ul style="list-style-type: none">• art. 5 pkt 11 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju przez to, że dopuszcza uregulowanie praw i obowiązków wnioskodawców w trakcie naboru projektów finansowanych z programu operacyjnego poza systemem źródeł powszechnie obowiązującego prawa.• art. 30b ust. 1 zdanie pierwsze i ust. 2 ww. ustawy w zakresie, w jakim dopuszcza uregulowanie środków odwoławczych przysługujących wnioskodawcy w toku postępowania o dofinansowanie z programu operacyjnego poza systemem źródeł powszechnie obowiązującego prawa.• art. 30c ust. 1 ww. ustawy w zakresie, w jakim uzależnia prawo do skorzystania ze skargi do sądu administracyjnego od wyczerpania środków odwoławczych przewidzianych w aktach niebędących źródłem powszechnie obowiązującego prawa.	P 1/11 Dz. U. z 27.12.2011 r. Nr 279, poz. 1644.
----	------------	---	---

Załącznik nr 10

Zestawienie wyroków i postanowień sygnalizacyjnych wydanych w 2011 r. oczekujących na reakcję prawodawcy

Wyroki wymagające zmian w prawie

SK 13/08	2011-03-22	Wymaga wykonania
SK 9/08	2011-05-19	Wymaga wykonania
SK 41/09	2011-06-13	Wymaga wykonania
P 36/10	2011-07-05	Wymaga wykonania
P 9/09	2011-07-19	Wymaga wykonania
P 29/10	2011-11-15	Wymaga wykonania
P 1/11	2011-12-12	Wymaga wykonania
K 33/08	2011-12-13	Wymaga wykonania
SK 42/09	2011-12-14	Wymaga wykonania

Wyroki, w związku z którymi zmiany w prawie są zalecane

P 7/09	2011-03-15	Oczekuje zmian w prawie
K 19/08	2011-04-19	Oczekuje zmian w prawie
P 14/10	2011-07-05	Oczekuje zmian w prawie
P 1/10	2011-07-11	Oczekuje zmian w prawie
K 11/10	2011-07-19	Oczekuje zmian w prawie
K 9/11	2011-07-20	Oczekuje zmian w prawie
SK 39/09	2011-10-18	Oczekuje zmian w prawie

Wyroki, w związku z którymi zmiany w prawie są wskazane

P 21/09	2011-03-01	Oczekuje zmian w prawie
SK 62/08	2011-04-12	Oczekuje zmian w prawie
P 41/09	2011-04-19	Oczekuje zmian w prawie
SK 10/10	2011-07-18	Oczekuje zmian w prawie
K 23/08	2011-07-21	Oczekuje zmian w prawie
P 33/09	2011-09-13	Oczekuje zmian w prawie

Postanowienia sygnalizacyjne

S 1/11	2011-10-04	Oczekuje zmian w prawie
S 2/11	2011-11-23	Oczekuje zmian w prawie

Załącznik nr 11
Zestawienie zaległych orzeczeń pozostawionych bez odpowiedniej reakcji prawodawcy

Zaległe wyroki wymagające wykonania

K 34/97	1998-06-03	Niewykonany
P 11/98	2000-01-12	Częściowo wykonany
K 43/01	2002-12-18	Częściowo wykonany
K 7/01	2003-03-05	Niewykonany
Kp 1/04	2004-11-10	Niewykonany
K 9/04	2005-03-15	Wykonanie wzbudzające wątpliwości
K 4/05	2005-04-19	Częściowo wykonany
K 42/02	2005-04-20	Częściowo wykonany
K 16/04	2005-05-18	Częściowo wykonany
SK 10/05	2005-12-21	Niewykonany
K 6/06	2006-04-19	Częściowo wykonany
K 33/05	2006-05-17	Częściowo wykonany
K 30/06	2006-11-08	Częściowo wykonany
U 5/06	2007-01-16	Częściowo wykonany
K 2/07	2007-05-11	Częściowo wykonany
SK 50/06	2007-07-10	Częściowo wykonany
U 8/05	2007-11-06	Częściowo wykonany
K 39/07	2007-11-28	Wykonanie wzbudzające wątpliwości
K 4/07	2008-03-26	Częściowo wykonany
K 51/07	2008-06-27	Niewykonany
P 41/07	2008-07-22	Częściowo wykonany
P 16/08	2008-12-17	Częściowo wykonany
K 45/07	2009-01-15	Częściowo wykonany
K 54/07	2009-06-23	Wykonanie wzbudzające wątpliwości
K 64/07	2009-07-15	Niewykonany
Kp 6/09	2010-01-20	Niewykonany
K 9/08	2010-01-26	Częściowo wykonany
K 1/09	2010-10-18	Częściowo wykonany
K 58/07	2010-10-26	Niewykonany
K 2/10	2010-11-16	Niewykonany

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2011 roku

P 29/09	2010-11-18	Niewykonany
K 41/07	2010-12-01	Niewykonany

Zaległe wyroki, wobec których działania prawodawcze są zalecane lub wskazane

P 8/99	2000-10-10	Częściowo uwzględniony
K 3/01	2001-07-03	Nie odnotowano zmian w prawie
P 6/01	2001-11-08	Nie odnotowano zmian w prawie
K 48/01	2002-10-02	Częściowo uwzględniony
K 30/02	2003-02-26	Nie odnotowano zmian w prawie
K 39/01	2003-05-19	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 22/02	2003-11-26	Nie odnotowano zmian w prawie
K 22/03	2004-03-16	Częściowo uwzględniony
K 32/03	2004-03-30	Częściowo uwzględniony
K 38/03	2004-11-08	Nie odnotowano zmian w prawie
P 10/04	2005-01-26	Nie odnotowano zmian w prawie
K 10/04	2005-02-22	Nie odnotowano zmian w prawie
P 6/04	2005-05-17	Częściowo uwzględniony
K 32/04	2005-12-12	Częściowo uwzględniony
P 4/05	2006-05-09	Nie odnotowano zmian w prawie
K 51/05	2006-09-05	Częściowo uwzględniony
P 10/07	2007-10-23	Częściowo uwzględniony
SK 11/07	2008-04-29	Nie odnotowano zmian w prawie
P 15/08	2008-07-10	Nie odnotowano zmian w prawie
K 5/08	2008-11-25	Nie odnotowano zmian w prawie
P 53/08	2009-04-07	Częściowo uwzględniony
K 13/08	2009-07-07	Nie odnotowano zmian w prawie
K 31/08	2009-07-09	Częściowo uwzględniony
P 61/08	2009-11-23	Nie odnotowano zmian w prawie
U 10/07	2009-12-02	Nie odnotowano zmian w prawie
K 55/07	2009-12-14	Nie odnotowano zmian w prawie
K 1/08	2010-02-23	Nie odnotowano zmian w prawie
K 6/09	2010-02-24	Nie odnotowano zmian w prawie
U 5/07	2010-03-10	Nie odnotowano zmian w prawie
K 24/08	2010-03-16	Nie odnotowano zmian w prawie

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2011 roku

P 31/09	2010-07-05	Nie odnotowano zmian w prawie
P 34/08	2010-10-29	Nie odnotowano zmian w prawie
P 28/08	2010-11-22	Nie odnotowano zmian w prawie
P 11/09	2010-12-07	Nie odnotowano zmian w prawie

Zaległe postanowienia sygnalizacyjne

S 2/03	2003-05-27	Nie odnotowano zmian w prawie
S 1/05	2005-06-29	Częściowo uwzględnione
S 1/06	2006-01-18	Nie odnotowano zmian w prawie
S 2/06	2006-01-25	Częściowo uwzględnione
S 1/07	2007-01-31	Nie odnotowano zmian w prawie
S 1/09	2009-04-22	Częściowo uwzględnione
S 3/09	2009-05-12	Nie odnotowano zmian w prawie
S 6/09	2009-11-05	Nie odnotowano zmian w prawie
S 1/10	2010-06-01	Częściowo uwzględnione
S 2/10	2010-07-15	Nie odnotowano zmian w prawie
S 4/10	2010-11-15	Nie odnotowano zmian w prawie
S 5/10	2010-11-30	Nie odnotowano zmian w prawie

Załącznik nr 12

Zestawienie orzeczeń, w związku z którymi dokonanie zmian w prawie zostało uznane przez Senat, RCL lub adresata sygnalizacji za zbędne lub niewykonalne przy jednoczesnym braku aktualnie toczących się prac legislacyjnych w związku z danym orzeczeniem

K 33/98	1999-04-26
K 22/99	1999-12-21
K 18/99	2000-01-04
K 1/99	2000-03-13
SK 22/99	2000-05-08
SK 12/99	2000-07-10
SK 7/00	2000-10-24
K 45/01	2002-06-25
SK 40/01	2002-11-12
SK 37/01	2003-01-28
SK 12/03	2003-06-09
K 25/01	2003-07-02
P 6/03	2003-11-18
P 2/03	2004-05-05
SK 8/03	2004-07-14
K 16/03	2004-07-21
K 7/04	2004-11-29
SK 7/03	2005-04-04
Kp 3/05	2005-12-07
P 8/05	2006-03-13
K 13/05	2006-03-21
K 11/04	2006-04-04
SK 30/04	2006-04-10
P 18/05	2006-05-08
K 53/05	2006-06-14
K 1/06	2006-09-26
SK 49/05	2007-04-24
SK 16/05	2007-11-14
SK 18/05	2007-11-27

Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa TK w 2011 roku

P 43/07	2007-12-10
SK 16/07	2008-04-23
K 46/07	2008-07-08
U 4/08	2008-10-27
K 37/07	2008-12-02
K 61/07	2008-12-09
SK 19/08	2009-03-31
S 4/09	2009-06-16
S 5/09	2009-08-07
P 33/07	2009-09-15
K 26/08	2009-10-15
P 28/09	2010-06-29
Kp 1/09	2010-10-13
K 10/08	2010-10-27

.....

□łoczono z polecenia Marszałka Senatu

.....